

MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI

AN VI, NR.22

FONDATOR: TANȚA TĂNĂSESCU

Mai 2026

Cuprins:

Redacția: *Gazetarul de altădată și jurnalistul digital de azi*, p.2

Dan Toma Dulciu: *Între mit și document – Biografia lui Eminescu*, p.3

Mihai Costin: *Mihai Eminescu – Un simbol al Națiunii Române. Salonul Național „Mihai Eminescu”, la ediția a 50-a*, p.6

Tanța Tănăsescu: *Aniversarea a 45 de ani de la primul zbor cosmic al unui român*, p.7

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Ordinul „Coroana României” conferit în 1921 lui Nicolae Titulescu*, p.9

Dumitru-Tudor Tănăsescu: *Masca, satul ascuns printre munții din Tenerife - istorie, legende și fascinația turiștilor moderni*, p.12

Denisa-Lăcrămioara Ioniță: *Tenerife dincolo de plajă – experiențe surprinzătoare pe care nu trebuie să le ratezi*, p.15

Aurelian Popa Stavri: *Muzica și contextele performării ei menționate în Istoria Literaturii Dacoromane de Mihail Diaconescu*, p.20

Prof. emerit Florentin Smarandache: *Anaximandru și misterul începutului lumii*, p.22

Prof. univ. dr. Ioan N. Roșca: *Semnificația actuală a concepției lui Blaga despre cunoașterea metaforică*, p.23

Ion Andreiță, pălmaș cu condeiul: *Tibet – Pași pe Acoperișul Lumii (I)*, p.26

Prof.univ.dr. Nicolae Vasile: *De Ziua internațională a Teatrului, Interviu cu AI*, p.28

Redacția: *Magia teatrului prin spectacolul „Scara fără sfârșit”*, p.30

Dr. Aurica Ichim: *Elena Cuza - prima doamnă a statului român modern*, p.31

Camelia Pantazi Tudor: *În vizită la ... Arghezi. Casa Memorială „Tudor Arghezi – Mărțișor”*, p.35

Ion Bădoi: *Ziua de 5 octombrie este legitimă*, p.37

Dr. Laurențiu-Ștefan Szemkovics: *Decorație acordată în 1880 lui Spiru Haret*, p.38

Tanța Tănăsescu: *Fântâna Miorița, la 90 de ani*, p.40

Tanța Tănăsescu: *90 de ani de memorie vie. Muzeul Național al Satului – un loc unde eternitatea își găsește obârșiile*, p.41

Dan Toma Dulciu: *Sistematizarea orașului București. Evoluție istorică, principii și limite*, p.43

Octavian Hârșeu: *Traduceri din lirica arabă*, p.48

Dan Toma Dulciu: *În dialog cu poetul Răzvan Duncan*, p.51

Prof.dr. Mihai Popescu: *Englezul de la Plevna*, p.56

Redacția: *„Seară culturală românească” de Mai*, p.59

Daniela Bădescu: *Profilul unei asociații de elită: AGIR, între inovație și tradiție culturală*, p.60

Nicolae Tănăsescu: *Documente din perioada 1820-1866 care au făcut istorie în Principatele Române*, p.62

Tanța Tănăsescu: *Coiful de la Coțofenești și două dintre brățările dacice regale au ajuns acasă*, p.64

La p. 7

Aniversarea a 45 de ani de la primul zbor cosmic al unui român

O privire dincolo de orizont, din Aula Academiei Române

La p.12

Masca, satul ascuns

Printre munții din Tenerife, cu Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

Gazetarul de altădată și jurnalistul digital de azi

O comparație între ethosul presei interbelice și ritmul actual al informației online.

În galeria de portrete prezente în Revista Muzeul Presei Românești, privirile ne sunt adesea atrase de figurile severe, dar pline de o demnitate aparte, ale gazetarilor din perioada interbelică. Între mirosul de plumb topit al tipografiilor de pe strada Sărindar și ecranele tactile ale redacțiilor multimedia de astăzi pare să se fi căscat o prăpastie nu doar tehnologică, ci și una de paradigmă existențială. Ne întrebăm, așadar, ce s-a pierdut și ce s-a câștigat în această tranziție de la condei la algoritm?

Ethosul interbelic: Gazetăria ca magistratură morală

Pentru „generația de aur” a jurnalismului românesc, presa nu era doar un vector de informare, ci și o formă de *magistratură morală*. Gazetarul de altădată era, înainte de toate, un om de cultură. Într-o epocă în care marile publicații precum *Universul*, *Curentul* sau *Adevărul* dictau ritmul vieții publice, jurnalistul își asuma rolul de pedagog al cetății.

Ce oferea savoare acestei arte sau meserii? În primul rând, răbdarea textului: articolul de fond era o construcție arhitectonică. Se scria cu o responsabilitate aproape chirurgicală față de cuvânt, știind că odată tipărit, gândul rămânea fixat în eternitatea arhivei. Apoi, aveam un fenomen irepetabil: Boema și Cafeneaua. Redacția se prelungea firesc în spațiul cafenelei (Capșa sau Oteteleşanu), unde ideea se șlefuea în dezbateri vie, nu în comentarii anonime pe rețelele sociale.

În fine, să amintim o responsabilitate sacră, și anume: subiectivitatea asumată. Jurnalistul interbelic nu mima o neutralitate sterilă; el oferea un jurnalism de opinie, de atitudine, în care prestigiul semnăturii valora mai mult decât viteza de propagare a știrii.

Jurnalistul digital: Sclavia clicului și dictatura algoritmică

Astăzi, peisajul s-a schimbat radical. Informația nu mai „curge”, ci explodează. Jurnalistul digital de azi trăiește sub zodia imperativului instantaneu. Dacă în perioada interbelică știrea de seară era așteptată la chioșc cu o anumită reverență, astăzi o informație veche de 30 de minute este deja considerată istorie.

Așadar, suntem în fața unei veritabile dileme: viteză versus acuratețe. Presiunea de a fi „primul” a dus la erodarea procesului de verificare. *Breaking news*-ul permanent a transformat jurnalistul dintr-un creator de context într-un curator de fluxuri informaționale.

Apoi, avem de-a face cu o veritabilă economie a atenției. Titlul nu mai este o poartă către lectură, ci un „clickbait” menit să satisfacă algoritmi motoarelor de căutare. Jurnalistul contemporan trebuie să fie, simultan, redactor, editor video, specialist SEO și manager de comunicare.

În final, putem sublinia și fenomenul de democratizare (și diluare) a autorității. În era digitală, oricine posedă un *smartphone* poate deveni o sursă de informație. Această democratizare a adus o libertate fără precedent, dar a și diluat prestigiul profesiei, făcând vocea ziaristului profesionist tot mai greu de distins în zgomotul de fond al *fake news*-urilor.

O punte peste timp: Ce rămâne neschimbat?

Deși tehnica s-a metamorfozat — de la mașina de scris *Remington* la Inteligența Artificială — misiunea fundamentală a presei ar trebui să rămână aceeași: căutarea adevărului.

Dacă gazetarul interbelic lupta cu cenzura politică prin metaforă și pamflet, jurnalistul de azi luptă cu dictatura irelevanței și a supra-informării. Diferența majoră rezidă în timpul interior.

Gazetarul de altădată avea luxul reflecției. Jurnalistul de azi are avantajul impactului global instantaneu, dar cu prețul unei fragilități enorme a mesajului.

Concluzie: presa modernă, ca spațiu de regenerare

Revista *Muzeul Presei Românești* nu își propune doar o retrospectivă nostalgică. Analizând contrastul dintre „slow jurnalismul”-ul interbelic și „fast-food-ul jurnalistic” digital, înțelegem că viitorul presei nu stă neapărat în abandonarea tehnologiei, ci în recuperarea ethosului pierdut.

Avem nevoie de jurnalismul digital care să cultive rigoarea și cultura enciclopedică a predecesorilor de acum un secol. Avem nevoie de o presă care să nu doar „posteze”, ci să „mărturisească”.

Între rotativa care huruia în subsolurile Sărindarului de altădată și serverele care procesează astăzi miliarde de biți, spiritul critic rămâne singura busolă validă.

Gazetarul de altădată și jurnalistul de azi sunt, în esență, două fețe ale aceleiași monede: nevoia umană de a înțelege lumea și de a o povesti celorlalți. Diferența e că, în timp ce primul scria pentru istorie, cel de-al doilea scrie pentru prezent.

Ideal ar fi să scriem, din nou, pentru amândouă.

Redacția

REDACTIA

Revistei Muzeul Presei Românești

Revistă trimestrială de istorie a presei și cultură

ISSN 2784 - 0204 ISSN - L 2784 - 0204

Director editorial: DAN TOMA DULCIU

Redactor-șef: TANȚA TĂNĂȘESCU

e-mail: tanta_tanasescu@yahoo.com

https://tantatanasescu.blogspot.com/

București

IDEALURILE REVISTEI

Revista *Muzeul Presei Românești* este o publicație de cultură, educație și atitudine jurnalistică, fructificând bogata tradiție a ziaristicii românești, al cărei patron spiritual a fost Mihai Eminescu.

Revista este o inițiativă aflată sub semnul recuperării valorilor etice și morale ale presei angajante, aflate în slujba societății contemporane.

Paginile revistei sunt deschise contribuțiilor jurnalistică ale confrăților de breaslă, un jurnal digital al actualității celor implicați cu responsabilitate în promovarea valorilor perene ale scrisului gazetăresc.

Salutăm colaborările ce analizează realitățile și imaginea societății românești actuale, cu instrumente jurnalistică, într-un spirit obiectiv și echidistant.

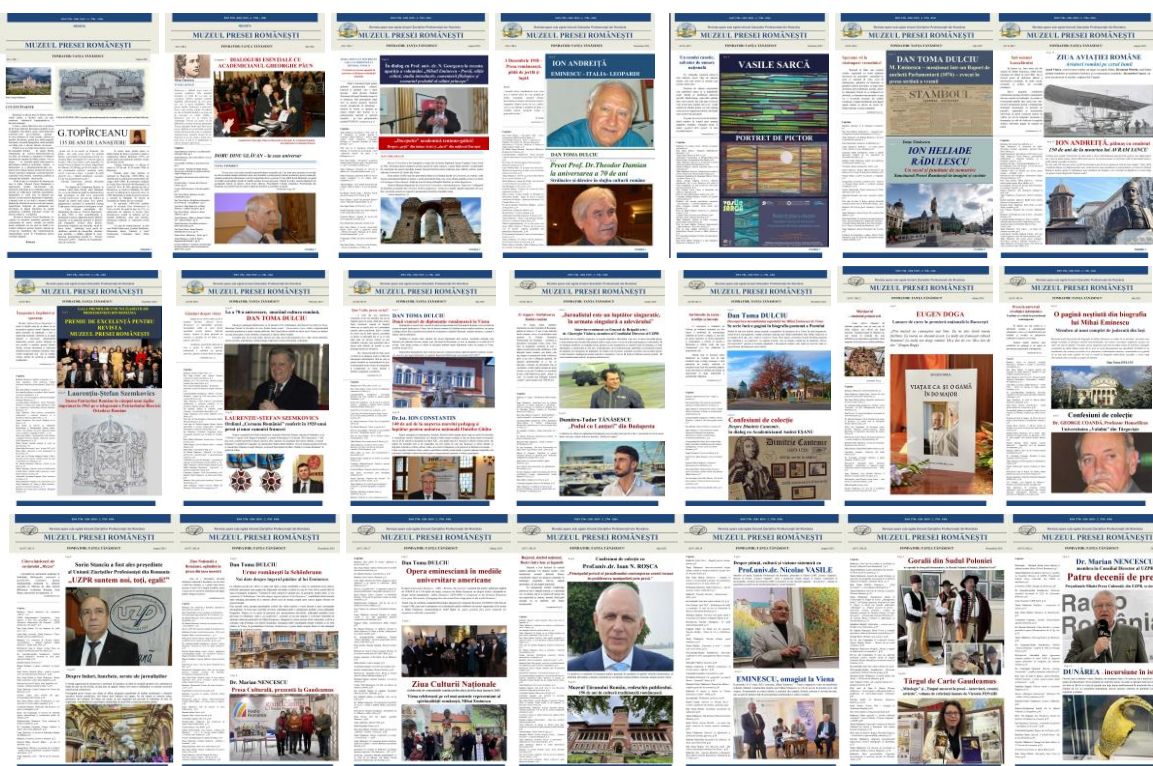
Textele vor fi depuse în format electronic, editate cu diacritice, cu caractere „Times New Roman”, mărimea 12, la Redacția Revistei Muzeul Presei Românești, sau trimise prin e-mail pe adresa: **tanta_tanasescu@yahoo.com**

Revista va promova dialogul cu cititorii, publicând toate contribuțiile inedite, texte de referință ale unor mari jurnaliști, documente de arhivă, fotografii etc.

De asemenea, vom prezenta un calendar al evenimentelor la care participă jurnaliști sau membrii unor asociații de profil, în primul rând evenimentele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Disclaimer: conținutul articolelor colaboratorilor noștri nu reprezintă în mod oficial opinia redacției revistei *Muzeul Presei Românești*, aceasta asumându-și doar rolul de a fi o tribună necenzurată a opiniilor.

Răspunderea juridică privind corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate, precum și eventualele consecințe revin autorilor, conform prevederilor legale.

Dan Toma DULCIU

Între mit și document – Biografia lui Eminescu

Eminescu, lucrare de Cornel Medrea (1888 – 1964) amplasată în curtea vilei Dr.Minovici, în prezent Muzeul de Artă Populară „Prof. Dr. Nicolae Minovici”

Biografia ca spațiu al interpretării

Biografia lui Mihai Eminescu nu este doar o succesiune de date și fapte, ci și un teritoriu în care realitatea și legenda s-au împletit adesea. Ca în cazul multor figuri canonice, viața poetului a fost, încă din timpul său, supusă unei mitologizări progresive, alimentate de admirație, memorie afectivă și, uneori, de simple erori transmise dintr-o generație în alta. În lipsa unor dovezi ferme, biografia poetului începea să semene cu o poveste spusă pe jumătate din memorie și pe jumătate din imaginație.

În mod paradoxal, tocmai aceste incertitudini au contribuit la construirea unei aure aparte în jurul personalității sale. Dar ele au cerut, în timp, intervenția cercetării riguroase, capabile să despartă documentul de tradiție.

Mitul originii: unde și când s-a născut Eminescu?

Puține întrebări par mai simple decât aceasta: unde s-a născut Eminescu? Imediat vine a doua întrebare: când? Ambele întrebări vor constitui o veritabilă epopee biografică.

Și totuși, vreme de decenii, răspunsul a fost nesigur, oscilând între amintiri, note autobiografice și documente oficiale descoperite târziu.

Lucrurile devin și mai complicate deoarece varii surse indicau date și locuri diferite: matricola Gimnaziului din Cernăuți menționa

14 decembrie 1849, iar o tradiție târzie plasa nașterea sa la 8 noiembrie 1848, în Dumbrăveni, într-o zi cu încărcătură simbolică — Sfinții Arhangheli - explicație convenabilă și pentru numele primit la botez.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, autoritatea lui Titu Maiorescu, mentorul poetului și primul său mare editor, părea să fi fixat definitiv adevărul, ca un dat imuabil. În ediția din 1887 a „Poeziilor”, el consemna că poetul s-a născut la 20 decembrie 1849, în satul Ipoțești. Informația părea a avea greutate: provenea chiar dintr-o însemnare făcută de Eminescu în registrul societății *Junimea*.

Poetul trăia și ar fi putut să conteste această informație biografică dacă ar fi considerat-o eronată. Dar Eminescu tace. Cum poate fi interpretată această atitudine? Neacceptare a imixtiunii lui Maiorescu în ediția de poezii, tipărită în lipsa lui Eminescu din țară, sau indiferență sublimă a geniului față de cei care îi mistifică propria biografie?

Din fericire, această chestiune biografică avea să fie elucidată, totuși, peste puțini ani, de tineri cercetători.

Biografia începea să alunece, discret, în legendă

După stingerea din viață a *Luceafărului*, asistăm la apariția unor legende urbane, pe fondul existenței unor circumstanțe concrete: biografia tumultuoasă și sfârșitul dramatic al poetului, interpretate în cheie romantică de un eminescianism în plină ascensiune. Împotriva

acestui curent în ascensiune, biografii serioși apelează tot mai des la fondurile documentare, iar acolo unde datele sunt lacunare sau lipsesc de-a binelea, intervine logica deductivă. În fond, nu este lipsit de semnificație faptul că data nașterii celui mai mare poet român a trebuit, la rândul ei, „descifrată”, asemenea unui text vechi.

Așijderea și locul nașterii, în privința căruia Corneliu Botez emite un raționament peste care nu se poate trece - argumentul logic, care vine să întărească documentul. În esență, biograful botoșănean demonstrează că este greu de imaginat ca Mihai, un prunc de doar câteva zile, să fie transportat pe o vreme geroasă de iarnă, pe drumuri grele, de la Ipotesti la Botoșani, pentru botez, în condițiile în care familia avea biserică în apropiere. Mult mai plauzibil — și aceasta este acum dovedit — ar fi ca locul nașterii lui Mihai Eminescu să fie chiar Botoșani.

Dar dilema privind locul nașterii nu este singulară. Alte episoade din viața lui Eminescu — anii de studiu, relațiile personale, chiar și circumstanțele bolii și ale morții — au fost, la rândul lor, atinse de interpretări divergente.

Privitor la cunoașterea acestor date esențiale de stare civilă, adevărul avea să iasă la lumină abia în urma unei binevenite investigații de teren, întreprinsă în 1892 de către Nicolae D. Giurescu, fost elev al lui Maiorescu, care încearcă să lumineze perioada copilăriei poetului. O scrisoare venită de la schitul Agafton schimbă direcția cercetării: o mătușă a lui Eminescu, martoră oculară, susținea că botezul s-a săvârșit la Botoșani.

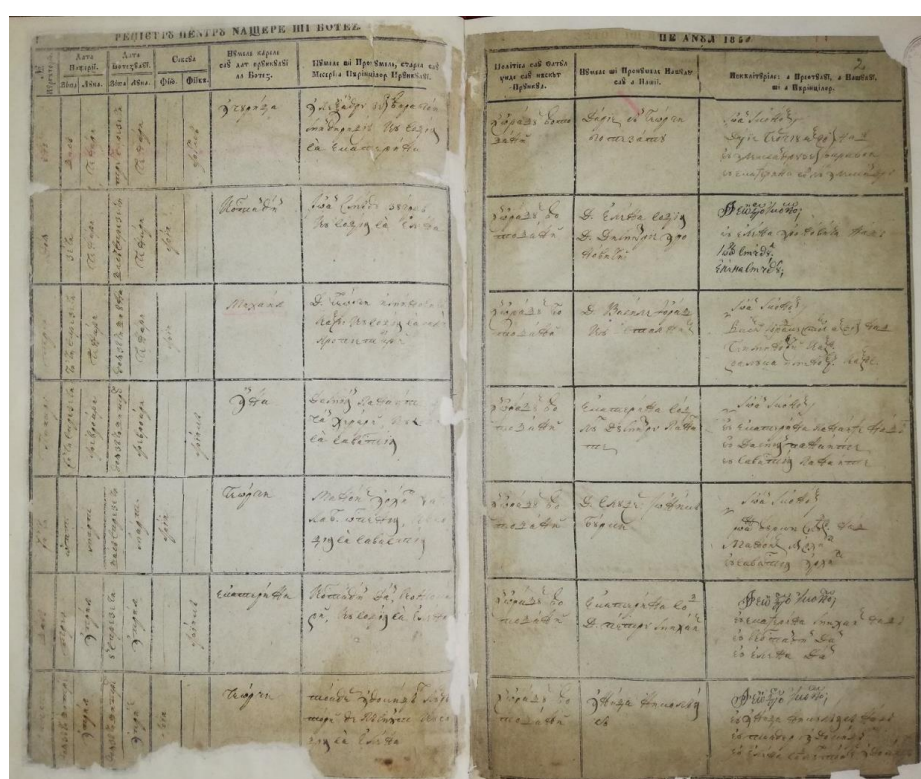
Această mărturie deschidea o pistă promițătoare: cercetarea scriptelor parohiale.

Giurescu ajunge la Biserica Uspenia, unde, împreună cu preotul, răscolește vechile registre. Descoperirea este decisivă: în mitrica de nașteri și botezuri apare o însemnare clară — pruncul este născut la 15 ianuarie 1850, botezat la 21 ianuarie, fiul lui Gheorghe Eminovici și al Ralucai Iurașcu, purtând numele Mihail. Detaliile documentare coincid cu relatarea rudei poetului.

Mai târziu, Corneliu Botez reia cercetarea și merge până la capăt. La oficiul Stării Civile din Botoșani, printre registre vechi, scrise cu litere chirilice, găsește actul original. Nu o simplă notă, ci documentul oficial, semnat, care atestă fără echivoc datele de naștere și de botez ale poetului.

În fața acestui document, ipotezele anterioare se prăbușesc. Chiar și Maiorescu își revizuieste poziția, acceptând că informația transmisă de poet însuși fusese, probabil, eronată.

Astfel, se stabilește definitiv: Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850, în Botoșani. În acel moment, disputa se încheie.

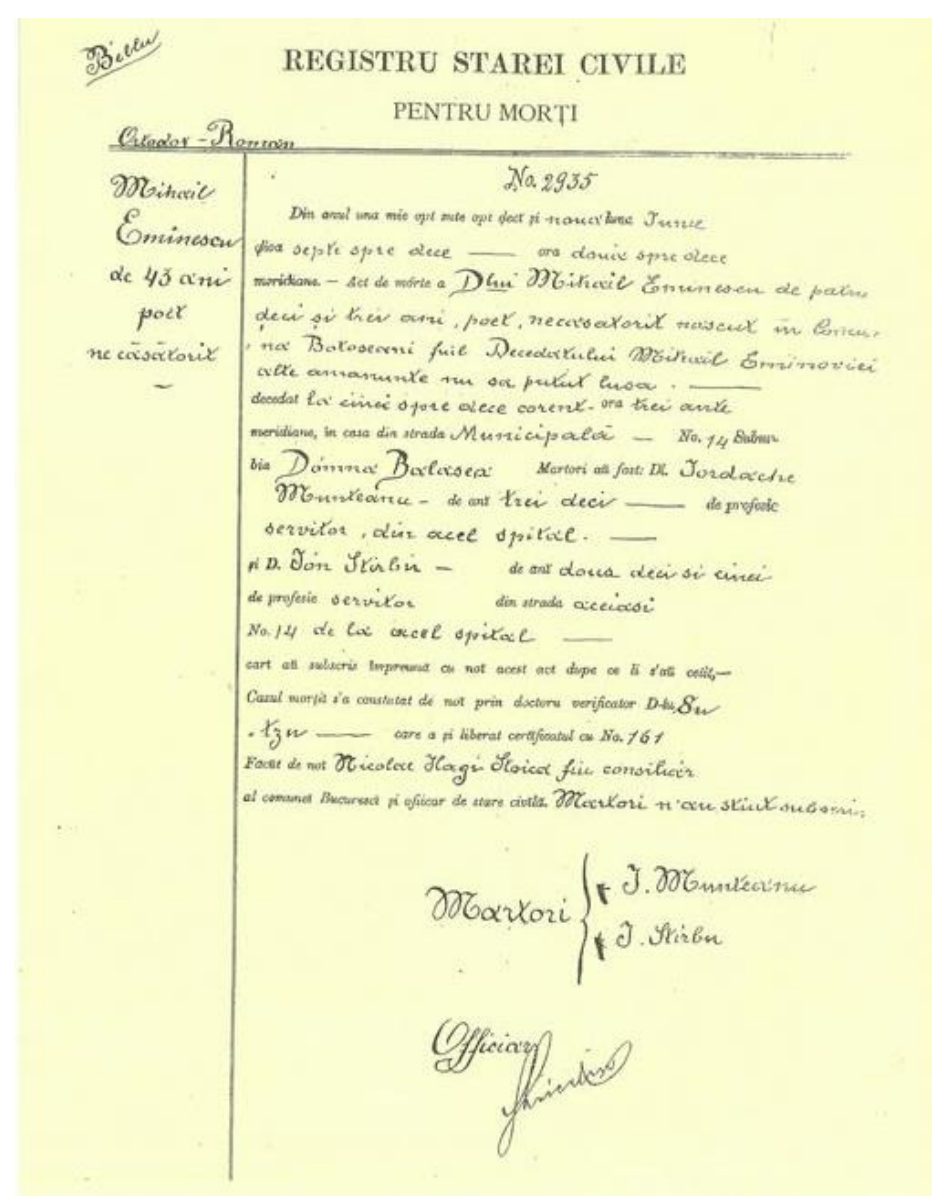

Copie a Registrului de nașteri și botez

Lecția unei controverse

Acest episod aproape al unui film de suspans nu reprezintă doar o clarificare de ordin biografic. El ilustrează un mecanism mai larg: felul în care mitul poate lua locul adevărului, chiar și atunci când sursa aparentă este autorul însuși. Dar și invers: cum poate un document, un simplu document, să răstoarne un mit.

Un lucru este cert: memoria — selectivă, afectivă, uneori imprecisă — nu poate înlocui documentul. Iar în cazul lui Eminescu, această tensiune dintre amintire și dovada documentară a generat nu doar confuzie, ci și o anumită poezie a biografiei. Aceasta nu înseamnă infailibilitatea actelor scrise, mai ales când sunt instrumentate de către birocrati neatenți sau incompetenți. Un exemplu în sensul afirmației de mai sus este următorul act, privindu-l, din păcate, tot pe Mihai Eminescu. Este Certificatul de Deces, care conține anumite date eronate, ce merită a fi discutate.

Documentul precizează religia și naționalitatea decedatului: ortodox, român; profesia: poet; starea civilă: necăsătorit; data și ora decesului: 15 iunie, ora 3 noaptea. De asemenea, se menționează cimitirul bucureștean Bellu.

Acest act conține, din nefericire, câteva erori evidente: patronimicul Eminescu este de fapt *nom de plume* (pseudonim literar, nu are ce căuta într-un document oficial), numele și prenumele tatălui sunt redactate greșit, vârsta (43 de ani), locul decesului (Strada Municipală nr. 14 este adresa Spitalului Brâncovenesc, însă se știe că Poetul a decedat la Institutul Caritatea, din Str. Plantelor); numele medicului legist care a constatat decesul este incomplet.

Acest exemplu dovedește faptul că biografia lui Mihai Eminescu rămâne un teren deschis, în care cercetarea istorică și lectura critică continuă să joace un rol esențial.

Între mit și document, adevărul nu este întotdeauna imediat vizibil. Dar, odată descoperit, el nu diminuează aura poetului — dimpotrivă, o așază pe un fundament mai solid.

„REGISTRU STAREI CIVILE/
PENTRU MORȚI

Ortodox -Român

/ Nr. 2935/

Mihail *din anul una mie opt sute opt zeci și nouă luna iunie*
 Eminescu *zioa șapte spre zece ____ ora două spre zece*
 Poet *meridiane. – Act de moarte a Dlui MIHAIL EMINESCU de patru*
 necăsătorit *zeci și trei ani, poet, necăsătorit născut în Com*
 una Botoșeani fiul decedatului Mihail Eminovici
 alte amănunte nu sa putut lua. ____
 decedat la cinci spre zece corent ora trei
 antemeridiane, în casa din strada Municipală ____ Nr. 14 Subur
 bia Doamna Bălașea. Martori au fost: Dl. IORDACHE
 MUNTEANU – de ani trei zeci ____ de profesie
 servitor, din acel spital. ____ și D. ION ȘTIRBU __ de ani două zeci și
 cinci
 de profesie servitor din strada aceeași
 Nr. 14 din acel spital ____
 cari au scris împreună cu noi acest act dupe ce li s'au cetit, __
 Cazul morții s'a constatat de noi prin doctoru verificator Dlu ȘU
 TZU ____ care a și liberat certificatul cu Nr. 161.
 Făcut de noi NICOLAE HAGI STOICA fiu consiliar
 al comunei București și ofiicar de stare civilă. Martori n'au știut
 subscri”.

Martori: I. Munteanu

I. Știrbu

Officiar: indescifrabil

Investigația, care a durat destul de mulți ani și a trecut prin ipoteze, confuzii și piste false, pare a fi ultima secvență dintr-un film cu final deschis. Rămâne, însă, o lecție esențială: memoria — chiar și a unui geniu — poate greși. Documentul, atunci când există, fixează adevărul.

Astăzi știm cu certitudine: Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850, în Botoșani. Un răspuns câștigat printr-o adevărată epopee a cercetării.

Mormântul lui Mihai Eminescu la Cimitirul Bellu, București

Mihai COSTIN

Mihai Eminescu – Un simbol al Națiunii Române.

Salonul Național „Mihai Eminescu“, la ediția a 50-a

La începutul anului 2000, Anul Internațional „Mihai Eminescu”, la inițiativa colonelului (r) Ioan Dogaru, membru al Societății Numismatice Române, a luat ființă, prin acordul unui mare număr de colecționari numismați, pe tematică Eminescu, din București și din diferite localități ale țării (Botoșani, Iași, Hârlău, Bârlad, Brașov, Alexandria, com. Colilia - județul Ialomița, Oravița, județul Caraș-Severin), Gruparea Colecționarilor de Medalii eminesciene.

De la înființare și până în iunie 2009, colecționari din Capitală și din alte localități din țară au expus, în holul sălii de spectacole a Cercului Militar Național, cu ocazia zilelor de 15 ianuarie și 15 iunie, medalii, plachete, insigne, carte veche, artă plastică și alte materiale dedicate Luceafărului poeziei românești.

În anul 2008, gruparea și-a schimbat numele în Gruparea Colecționarilor de Medalii și Insigne „Mihai Eminescu”.

Din luna iunie 2009, expozițiile organizate de Grupare s-au desfășurat sub egida Camerei Deputaților, în Sala de Expoziții „Constantin Brâncuși” din cadrul Palatului Parlamentului României, cu ocazia zilelor de 15 ianuarie și 15 iunie ale fiecărui an.

Anul acesta, la data de 4 iunie 2026, are loc vernisajul celei de-a 50-a ediții a Salonului Național „Mihai Eminescu”.

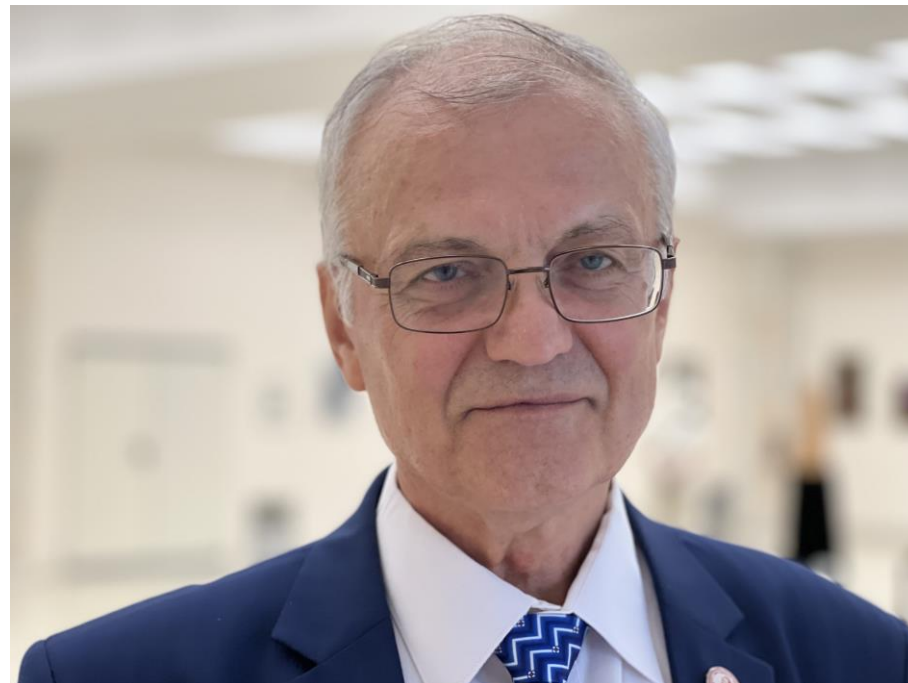
Printre colecționarii și artiștii plastici care expun în cadrul expoziției se numără: P.S. GALACTION - Episcopul Alexandriei și Teleormanului, Pr.Vasile NEACȘU, Teleorman, Ionel NOVAC, București, Gheorghe CARAMAN, București, Gheorghe ION, București, Mihai CORNACI, Botoșani, Cristina CORNACI, București, Coriolan CHIRICHEȘ, Botoșani, Alexandra-Cristina GHIȚĂ, București, Mariana BEDA, București, Paul ROMANESCU, Constanța, Cristian ȘTEFĂNESCU, București, Daniel SUZEANU, București, Florin BURICAN, București, prof. Lucian COSTACHE, Pitești, Ecaterina MIHAI, artist plastic, București, Alixandrina STROE, artist plastic, București, Victoria SOARE, artist plastic, București, Ileana CHIRIȚĂ, artist plastic, București, Ion HULTOANĂ, artist plastic, București, Mihai COSTIN, București.

În cadrul vernisajului va avea loc un frumos program artistic unde elevi și artiști consacrați vor recita și interpreta din opera lui Mihai Eminescu, Poetul nostru Național:

Antonia-Miruna BUCĂU – elevă, Școala gimnazială nr. 139, „Mircea Sântimbrianu”, București, Iasmina-Maria CLĂTINICI – elevă, Școala gimnazială nr. 51, București, Vlad CIOBANU – elev, Școala gimnazială nr.1, Dobroiești, Ilfov, actrița Claudia MOTEA, cantautorul Ion MARINESCU, Ayako FUNATSU (Japonia), poeta Maria PETRESCU, cantautoarea Dana FLORIAN, prof. Adina HERSCOVICI (Israel), soprana Arlinda MORAVA (Albania) + Adriana ALEXANDRU, actrița Gabriela ENESCU, poeta Daniela GHERASĂ, soprana Irinuka GÎJU, actrița Doina GHIȚESCU, actrița Mirela VIȘAN, prof. Cao RUIHUNG (China), tenorul Paul CELMARE, prof. Felicia POPESCU + prof. Nicu ȘANDRU – Formația „Celest”, prof. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS.

Expoziția de medalii, plachete, insigne, carte veche, artă plastică și alte materiale dedicate Luceafărului poeziei românești se va desfășura în perioada 4-30 iunie 2026, în Sala de Expoziții „Constantin Brâncuși” din cadrul Palatului Parlamentului României și poate fi vizitată, zilnic, între orele 9-16:30.

Intrarea este liberă și se face prin strada Izvor nr.2-4.

Mihai COSTIN

Mihai COSTIN și Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS, la o ediție precedentă

Pentru această ediție s-a realizat un plic filatelic, 250 de cărți poștale (200 de către Editura și Tipografia AXA, din Botoșani), insigne, medalii, o carte cu poezii rare ale lui Mihai Eminescu de către Editura și Tipografi Magic Print, din Onești, Bacău și alte materiale speciale.

Parteneri: S.C. ACCESORIIPROD, Oradea, Bihor, Editura și Tipografia MAGIC PRINT, Onești, Bacău, Asociația Mihai Eminescu – Luceafărul, Editura și Tipografia AXA, din Botoșani, Asociația Tricolorul, Râmnicu Vâlcea.

Tanța TĂNĂSESCU

Aniversarea a 45 de ani de la primul zbor cosmic al unui român O privire dincolo de orizont, din Aula Academiei Române

Tanța TĂNĂSESCU alături de cosmonautul Dumitru-Dorin PRUNARIU

La data de 14 mai 2026, sub cupola solemnă a Academiei Române, timpul a stat pentru câteva clipe în loc. Nu a fost vorba doar despre o aniversare, ci despre o punere în oglindă a istoriei: momentul 1981, anul în care România a „atins” cerul pentru prima dată, s-a întâlnit cu ambițiile tehnologice ale anului 2026. Invitatul de onoare, cosmonautul Dumitru-Dorin Prunariu, membru de onoare al Academiei Române, a oferit celor prezenți mult mai mult decât o lecție de istorie – a oferit o busolă pentru viitor, la împlinirea a 45 de ani de la zborul său în cosmos, primul și singurul zbor în spațiul cosmic al unui cetățean român.

Dumitru-Dorin Prunariu a petrecut la bordul complexului orbital „Salyut 6” 7 zile, 20 de ore și 42 de minute, timp în care au fost efectuate 22 de experimente științifice în scopuri pașnice (domeniile Tehnologie și Fizică Spațială, Astrofizică și Radiații Cosmice, Medicină și Biologie Spațială), rezultat al colaborării dintre cercetătorii români (din institute precum ITIM Cluj, IFIN-HH sau Centrul de Medicină Aeronautică) și specialiștii țărilor socialiste participante la programul „Intercosmos”. Unul dintre cele mai importante experimente românești, propus de ITIM Cluj-Napoca, a fost *Nanobalanța*. Acesta a studiat degradarea straturilor protectoare de dioxid de siliciu de pe componentele optice ale stației sub influența mediului cosmic dur. Amintim și experimentul *Terra*, care era un program amplu de fotografiere a Pământului, axat pe zone geologice specifice din România pentru identificarea resurselor naturale, precum și *Biodoza*, care a presupus studierea influenței câmpului magnetic terestru și a radiațiilor asupra microorganismelor, oferind date despre „doza de radiații” absorbită de sistemele biologice.

Discursul lui Dumitru Prunariu a debutat cu o evocare emoționantă a misiunii la bordul navei cosmice sovietice „Soyuz 40”

care prevedea cuplarea cu complexul orbital de cercetare științifică „Salyut 6” – „Soyuz T-4”, iar coleg de echipaj i-a fost cosmonautul Leonid Popov, comandantul navei.

Însă, departe de a se limita la gloria personală a exploratorului, discursul a centrat zborul din 1981 ca pe un „act fondator”. Pentru cosmonaut, acel zbor a fost „poarta” prin care România a demonstrat că poate depăși limitele geografice și conjuncturale. „România cosmică”, termenul folosit de acesta cu o convingere contagioasă, nu este o fantezie, ci rezultatul unei investiții de decenii în educație, disciplină și rigoare tehnică.

„Pământul – casa noastră comună”: O lecție de umanitate

Poate cel mai tulburător fragment al discursului a fost cel dedicat perspectivei din cosmos. Dincolo de cifre și ecuații, Prunariu a vorbit despre „confruntarea mută” cu imaginea planetei văzută din spațiu. În acea viziune, frontierele politice și vanitățile umane se dizolvă, lăsând loc unei singure certitudini: fragilitatea unei lumi care ne susține pe toți. Această perspectivă „supra-terestră” servește drept un apel la solidaritate, amintindu-ne că, în fața vastității universului, destinul uman este unul indivizibil.

„Privind astăzi înapoi, înțeleg mai bine că zborul cosmic nu a fost un punct final. Nu a fost o medalie pusă într-o vitrină a istoriei, ci a fost o deschidere. A fost o poartă; a arătat că România poate participa la marile eforturi ale umanității atunci când își valorifică inteligența, seriozitatea și vocația creatoare. A arătat că destinul nostru nu este limitat la geografie, la resurse sau la conjuncturi, ci poate fi extins prin cunoaștere, cooperare și perseverență.

Experiența cosmică are și o dimensiune personală profund transformatoare. Dincolo de antrenamente, de rigoare tehnică, de

responsabilități, în memorie rămâne acea confruntare mută și definitivă cu imaginea Pământului văzut din spațiul cosmic.

De acolo de sus, frontierele nu se văd. Conflictelor nu se văd. Vanitățile noastre nu se văd. Se vede însă o planetă fragilă, splendidă, învăluită într-o peliculă subțire de atmosferă, singura care face posibilă viața. Se vede casa noastră comună.

Această imagine nu te mai părăsește niciodată. Ea schimbă modul în care înțelegi politica, responsabilitatea publică, rostul științei, sensul solidarității umane. Te obligă să devii mai conștient de precaritatea echilibrului care ne susține existența și, în același timp, mai atent la ceea ce ne unește dincolo de diferențe”, ne-a mărturisit cosmonautul Dumitru-Dorin Prunariu.

De la pionierat la maturitate instituțională

Discursul a trasat o linie clară între entuziasmul pionieratului și maturitatea actuală a României în cadrul Agenției Spațiale Europene (ESA). Prunariu a subliniat că aderarea României ca stat membru (începând cu 2011) nu este un titlu onorific, ci un mecanism activ de participare la elita științifică mondială. „România cosmică” se construiește astăzi în laboratoare, prin proiecte de telecomunicații, navigație și securitate cibernetică, unde tinerii specialiști români concurează cot la cot cu cei mai buni cercetători ai Europei.

Un mesaj pentru noile generații: Performanța nu este un accident

În finalul intervenției sale, cosmonautul a lansat un avertisment și, totodată, o provocare pentru tinerii de astăzi: performanța nu apare spontan. Ea este rezultatul unui sistem de valori clădit prin școală, prin respect față de disciplină și printr-o muncă de echipă neobosită. Mesajul său este limpede: succesul nu aparține niciodată unui singur om, ci unei comunități care a învățat să pună valoarea mai presus de interesele de moment.

Evenimentul de la Academia Română a demonstrat că, deși au trecut 45 de ani de la primul zbor cosmic românesc, spiritul explorării este mai viu ca niciodată. Așa cum a concluzionat Dumitru Prunariu, „cerul nu mai este o limită, ci o invitație”. O invitație pe care România, prin noua sa generație de minți scilicet, pare mai mult decât pregătită să o accepte.

Printre participanți s-au numărat acad. Dorel Banabic, președintele Secției de Științe Tehnice a Academiei Române, care a susținut și alocuțiunea „De la Conrad Haas la Dumitru-Dorin Prunariu - evoluția zborului în România”; Consilierul prezidențial Sorin Costreie care a transmis mesajul președintelui României, Nicușor Dan, sub forma unei scrisori adresate lui Dumitru-Dorin Prunariu, în care a apreciat „modelul de excelență” pe care acesta îl reprezintă; Mihai Dimian, ministrul educației și cercetării, care a precizat că Dumitru-Dorin Prunariu „este una dintre cele mai importante personalități europene implicate în dezvoltarea cooperării internaționale, securității și sustenabilității activităților spațiale”; dr. fiz. Marius-Ioan Piso, vicepreședinte IAA și secretar regional, Consultant în Comitetul științific al Camerei Deputaților, Fost președinte ROSA (2005-2022), cu alocuțiunea România – de la ”Space bird” la explorarea spațiului cosmic; Pascale Ehrenfreund, Președinte COSPAR (Comitetul pentru Cercetări Spațiale); Jean-Michel Contant, Secretar General al Academiei Internaționale de Astronautică (IAA); Astronauta Julie Payette, Președinte – Asociația Exploratorilor Spațiului Cosmic (ASE); Dr. ing. cosmonaut Dumitru-Dorin Prunariu, General locotenent (ret.) al Forțelor Aeriene Române, Membru de Onoare al Academiei Române; reprezentanți ai corpului diplomatic; miniștri; reprezentanți de seamă ai comunității spațiale internaționale; astronauți din: Canada (Julie Payette, cu misiuni spațiale în 1999 și 2009); Franța (Claudie Haigneré, astronaut cu misiuni spațiale în 1996 și 2001 și Jean Pierre Haigneré, cu misiuni spațiale în 1993 și 1999); Germania (Ulrich Walter, cu misiune spațială în 1993); Italia (Paolo Nespole, cu misiuni spațiale 2007, 2010, 2017); Norvegia (Jannicke Jane Mikkelsen, cu misiune spațială

în 2025); Cehia, Slovacia (Ivan Bella, cu misiune spațială în 1999); Spania (Pedro Duque, cu misiuni spațiale în 1998 și 2003) și Turcia (Alper Gezeravci, cu misiune spațială în 2024). Prin video au transmis mesaje: Acad. Marius Andruh, președintele Academiei Române; Gabriella Arrigo, Președinte IAF (Federația Internațională de Astronautică); Aarti Hola Maini, Director Oficiul ONU pentru Afaceri Spațiale (UN OOSA).

Prezentările din cadrul sesiunii festive au evidențiat rolul cercetărilor realizate de astronautul român pentru știința românească și specificul proiectelor actuale de explorare a spațiului cosmic, subliniindu-se contribuția României la programele spațiale internaționale, faptul că țara noastră avea și are resurse umane și intelectuale capabile să participe la domeniile de vârf ale civilizației contemporane.

În cadrul sesiunii omagiale de la Academia Română, IAA (Academia Internațională de Aeronautică) a anunțat că tocmai a decis să recunoască pe cosmonautul Dumitru-Dorin Prunariu ca Membru de Onoare al IAA – una dintre cele mai înalte distincții acordate personalităților globale, ca recunoaștere pentru contribuții excepționale aduse explorării spațiale, științei sau cooperării internaționale. Amintim câțiva dintre Membrii de Onoare ai acestei instituții: Valentina Tereshkova (prima femeie cosmonaut în spațiul cosmic), Yuri Gagarin (primul om în spațiul cosmic), Julie Payette (Canada) – astronaut și fost Guvernator General al Canadei.

Din partea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cosmonautul Dumitru-Dorin Prunariu a primit Ordinul Mitropolitan „Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor”, distincție ce i-a fost înmănată de protosinghel Simeon Cuțui, exarh cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor.

Evenimentul a inclus și lansarea unei emisiuni filatelice dedicate cosmosului și aniversării celor 45 de ani de la primul zbor cosmic al unui cetățean român, prezentată de Romfilatelia, precum și un punct expozițional intitulat „De la Conrad Haas, Hermann Oberth la primul cosmonaut român Dumitru-Dorin Prunariu”, care a cuprins medalii, plachete și plicuri filatelice, acestea fiind oferite de ing. Alexandru Bartoc, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii de la Academia Română, președintele Fundației Culturale Bartoc.

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Ordinul „Coroana României” conferit în 1921 lui Nicolae Titulescu

Nicolae Titulescu (fig. 1) s-a născut la 4 martie 1882, la Craiova. A făcut studiile liceale la Craiova și universitare (Facultatea de Drept) la Paris, unde, în 1905, și-a susținut teza de doctorat *Essai sur une théorie générale des droits éventuels*. Între 1904 și 1909 a funcționat, în calitate de profesor suplinitor, la Catedra de drept civil a Facultății de Drept din Iași, trecând apoi la Baroul Avocaților din București. În 1907 a înființat ziarul „Țăranul”, în care a susținut cauza răsculaților, aspecte reluate și în lucrarea *Problema responsabilității juridice a statului și a comunelor cu privire la ultimele răcoale țărănești*. În 1909 a devenit profesor de drept civil la Facultatea de Drept din București. A desfășurat și o susținută activitate politică: din 1908, membru al Partidului Conservator Democrat, în 1913 a prezentat în Cameră discursul intitulat *Poziția României față de evenimentele din Balcani*; ministru de Finanțe (1917-1918, 1920-1921); trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al României la Londra (1921-1927), ministru al Afacerilor Străine (1927-1928, 1932-1936), când a contribuit la redeschiderea sau înființarea legațiilor României la Helsinki (1927), Lisabona (1928), Buenos Aires (1928), Santiago de Chile, Ciudad de Mexico, Montevideo, Teheran (1935). În anii Primului Război Mondial a desfășurat o intensă activitate în favoarea desăvârșirii unității statului național român. În 1920, împreună cu dr. Ion Cantacuzino, a fost prim-delegat al României la Conferința pentru încheierea tratatului de pace cu Ungaria; în calitate de șef al delegației României la Conferința de la Spa, a semnat, în iulie 1920, acordul privind reparațiile datorate de Germania puterilor învingătoare în Primul Război Mondial. S-a numărat printre semnatarii pactului de organizare a Micii Înțelegeri (1933). În același an, la Londra, a semnat Convenția de definire a agresiunii, contribuind la redactarea textului uneia dintre ele („convenția Litvinov-Titulescu” sau „formula Titulescu-Litvinov”); la Ankara a semnat Tratatul de amicitie, neagresiune, arbitraj și conciliațiune dintre România și Turcia (1933), Pactul Înțelegerii Balcanice și Pactul de neagresiune și conciliațiune de la Rio de Janeiro (1934) etc. A fost însărcinat de guvernul român să reia tratativele cu delegația sovietică în vederea încheierii unui pact de neagresiune între România și U.R.S.S. În cadrul Societății Națiunilor a desfășurat o intensă activitate ca delegat permanent al României; a fost numit reprezentant permanent al României pentru Consiliul Societății Națiunilor (1928), președintele celor de-a XI-a și a XII-a sesiuni ordinare a Adunării Societății Națiunilor. Ca reprezentant al României, a participat la lucrările unor importante reuniuni internaționale: Conferința internațională de la Londra în care s-a dezbătut „Planul Dawes” (1924), prilej cu care a prezentat memoriul *Les revendications de la Roumanie*; Conferința miniștrilor de Finanțe ai țărilor aliate de la Londra, unde a prezentat un memoriu referitor la reglementarea reparațiilor de război și creanțelor speciale ale României; Conferința internațională de la Haga (1929); Conferința de dezarmare de la Geneva (1932), unde a propus soluții destinate să garanteze pacea și bunele relații dintre state; Conferința pentru reparații de război de la Lausanne (1932); Conferința Balcanică de la București (1932); Conferința de la Geneva (1933); Conferința de la Montreux (1936), unde a încheiat o convenție pentru strâmtoarele Bosfor și Dardanele etc.

A fost *doctor honoris causa* al universităților din Atena și Bratislava, președinte al Academiei Diplomatice Internaționale de la Paris, Societății Internaționale de Filologie, Științe și Arte Frumoase, membru în Comisia de Cooperare Intelectuală Internațională de la Geneva, membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga. S-a numărat printre principalii donatori ai Academiei Române, căreia, în 1940, i-a lăsat moșia Titulești. A fost membru titular al Academiei Române – 28 mai 1935 (membru de onoare – 31 mai 1930). A încetat din viață la Cannes, în 17 martie 1941.

Urmare a raportului ministrului Afacerilor Străine, cancelar al Ordinilor, nr. 18.036 din 1921, regele Carol I a semnat în București, la 20 mai 1921, decretul nr. 2.182² (fig. 2), prin care i-a conferit lui Nicolae Titulescu, ministru de Finanțe, Ordinul „Coroana României” în gradul de Mare-Cruce (fig. 3). Prin același decret, decorația, în grad asemănător, s-a mai acordat și numiților: Duiliu Zamfirescu, președintele Adunării Deputaților; Nicolae Iorga, membru al Academiei Române, fost președinte al Adunării Deputaților; Constantin Argetoianu, ministru de Interne; Ion G. Duca, ministru Secretar de Stat; dr. Constantin Anghelescu, fost ministru Secretar de Stat; Vintilă Brătianu, fost ministru Secretar de Stat³.

Prezentăm, apelând la faleristică⁴, la heraldică⁵ și la sigilografie⁶, descrierea distincției onorifice, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale (fotografia și documentul) și de la Complexul Muzeal Arad (decorația).

Ordinul „Coroana României” a fost instituit prin legea din 10 mai 1881, cu scopul de a recompensa serviciile aduse statului. Potrivit *Regulamentului pentru punerea în aplicare a legii relativă la instituirea Ordinului Coroana României*⁷, Ordinul „Coroana României”: „este o cruce cu brațe egale; fiecare braț este de smalt roșu, având împrejur o dungă de smalt alb; între brațe cifra regelui. În mijlocul crucii, în față și în dos, este un medalion de smalt roșu, cu un cerc de smalt alb, împrejurul medalionului. Pe smaltul roșu, în față, se află coroana regală, de oțel (făurită din metalul unuiia dintre tunurile luate ca trofee de la inamic, în bătălia de la Plevna de la 28 noiembrie 1877), iar pe cercul de smalt alb este scris, în partea de sus: PRIN NOI ÎNȘINE, iar în partea de jos: 14 MARTIE 1881 (data proclamării regatului). Reversul (dosul) medalionului poartă scris, la mijloc, pe smaltul roșu, în linie orizontală: 10 MAI (data încoronării) și împrejur, pe cercul de smalt alb: 1866 – 1877 – 1881 (datele respective ale suirii pe tron, proclamării Independenței și proclamării regatului). Cifra regală, între brațele crucii, ca și montura crucii, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru celelalte grade... Placa de Mare-Cruce (fig. 4) este de asemenea cu 8 raze, în mărime însă de 90 mm, având pe ea reproducă, în relief, crucea ca cea de Comandor. Pe lângă placă, Marii-Cruci mai poartă atârnată, sub o fundă în formă de cravată, de vârful unei lente (cordon), o osebită cruce, în mărime de 70 mm, care, împreună cu placa și cu lenta, formează gradul de Mare-Cruce. Însemnele Ordinului sunt atârinate de o panglică moară, de culoare albastru-închis, cu câte o dungă pe fiecare margine de culoarea oțelului, dunga lată... de 20 mm la Marii-Cruci. Lenta (cordonul) la Marii-Cruci este lată de 100 mm și de o lungime

egală cu periferia bustului”⁸.

Fig. 1. Nicolae Titulescu

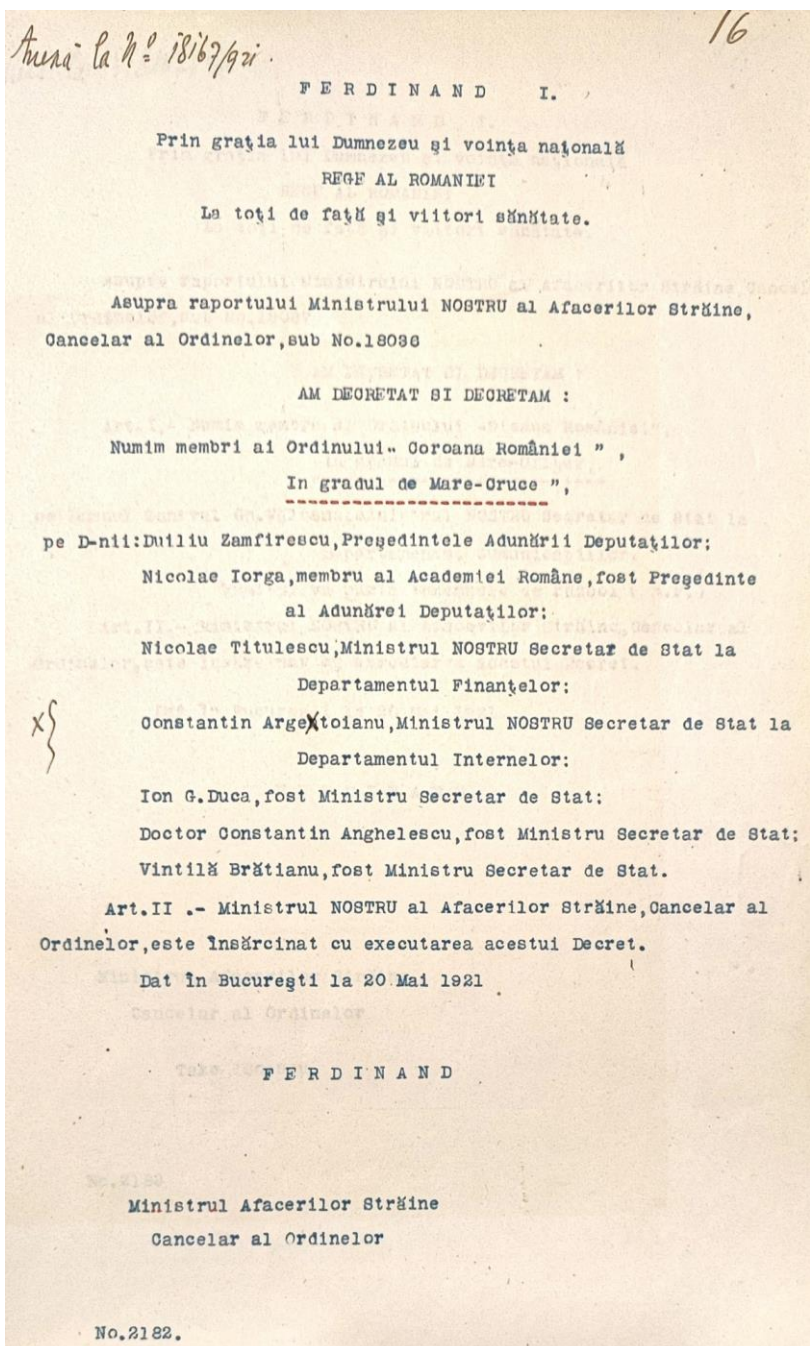

Fig. 2. Decretul regal nr. 2.182 din 20 mai 1921

Fig. 3. Ordinul „Croana României” în gradul de Mare Cruce

Fig. 4. Ordinul „Coroana României”, placa de Mare Cruce (avers)

Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române: 1866-2022. Dicționar*, Partea a II-a (M-Z, Anexe), ediția a VI-a, revăzută și adăugită, cuvânt înainte: acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, București, Editura Academiei Române, 2023, pp. 815-816.

² Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 230/1921, fila 16.

³ *Ibidem*.

⁴ Faleristica este disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul decorațiilor (ordine, cruci, medalii și semne onorifice); Dorel Bahrin, *Sistemul decorațiilor militare – 2000. Sistemul național de decorații*, Editura Economică, București, 2005, pp. 11-12.

⁵ Heraldica este disciplina auxiliară a istoriei care studiază stemele, blazoanele etc.; Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., București, 2000, p. 422.

⁶ Sigilografia este disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă cu studiul sigiliilor și matricelor sigilare. Franceză la origine, această disciplină nu a întârziat să se extindă în toată Europa, pretutindeni unde, încă din Evul Mediu, se impunea obiceiul de a valida documentele cu sigiliu; Jean-Luc Chassel, „Les sceaux dans l’Histoire, l’Histoire dans les sceaux”, în *Les sceaux, sources de l’histoire médiévale en Champagne. Actes des tables rondes de la Société française d’héraldique et de sigillographie* (Troyes, 2003-Reims, 2004) sous la direction de Jean-Luc Chassel, Paris, Société française d’héraldique et de sigillographie, 2007, p. 9.

⁷ Decret regal nr. 3.506 din 11 octombrie 1906; vezi actul normativ, sub formă de copie, la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe. Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 642.

⁸ Laurențiu-Ștefan Szemkovic, *Decorație primită în 1918 de Vasile Goldiș, Alexandru Vaida-Voevod, Miron Cristea și Iuliu Hossu*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, vol. XIV, 100 de ani de administrație arădeană, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2019, pp. 471-475; idem, *Decorație conferită lui Feneș Dionisie din Făget (1922)*, în „Restituiri bănățene”, IX, Societatea de Științe Istorice din România - Filiala Lugoj, Editura Eurostampa, Timișoara, 2021, pp. 247-253; idem, *Decorație conferită șefului Poliției Turnu-Severin (1922)*, în „Cronica de Severin”, anul X, nr. 333, 7 septembrie 2021, p. 4; idem, *Decorație de la 1922 conferită notarului de la Prefectura județului Sălaj*, în „Caiete Silvane”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 199, august 2021, p. 38; idem, *Două decorații conferite Episcopului Visarion Puiu (1912, 1924)*, în „Muzeul Presei Românești”, anul I, nr. 4, noiembrie 2021, pp. 15-16; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1922 unui preot și ajutorului de primar al orașului Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 348, 4 ianuarie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit unui deputat al Colegiului III Ialomița (1897)*, în „Helis”, anul XX, nr. 1-2-3 (222-223-224), ianuarie-februarie-martie 2022, Editor Asociația culturală Helis, p. 19; idem, *Decorație acordată în 1922 comandantului sergenților din Arad*, în „Gutenberg Universul Cărții”, publicație trimestrială editată de Editura Gutenberg Univers Arad - România, anul XIV, nr. 52, septembrie 2022, pp. 24-26; idem, *Decorație conferită președintelui Comunității Israelite din Cernăuți (1922)*, în „Studia Iudaica Aradensis”, VII / 2022, Arad, „Vasile Goldiș” University Press, pp. 195-196; idem, *Decorație conferită prim-președintelui Tribunalului Buzău (1922)*, în „Analele Buzăului”. Buletin științific al Muzeului Județean Buzău, XIII, Buzău, 2021, pp. 163-168; idem, *Distincții onorifice acordate clerului român în 1918*, în „Crisia”, nr. XLVIII, 2018, Editura Muzeului Țării Crișurilor, Oradea, pp. 209-221; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1897 președintelui Camerei de Comerț din Brăila*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXII, nr. 22, Brăila, 2022, pp. 77-90; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1922 medicului șef al Spitalului de copii din Arad*, în „Gutenberg Universul Cărții”, anul XV, nr. 55, martie 2023, pp. 13-15; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1897 unui profesor de la Liceul „Traian” din*

Turnu-Severin, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 381, 4 octombrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit lui Bogdan Petriceicu Hasdeu (1882, 1886)*, în „Revista Arhivelor”, XCV (2018), nr. 1-2, pp. 7-13; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1920 unui preot și unor canonici francezi*, în „Muzeul Presei Românești”, anul III, nr. 9, februarie 2023, pp. 22-25; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1905 prim-rabinului din București*, în „Realitatea Evreiască”, anul LXV, nr. 620-621, 1-31 decembrie 2022, p. 8; idem, *Pompieri români decorați cu distincții onorifice în 1919*, în „Pompierii Români”, 9/2018, pp. 32-33; idem, *Decorație conferită episcopului Aradului în 1926*, în „Studia Theologica et Historica Aradensis”, anul V, nr. 5, 2023, pp. 36-43; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1923 directorului Școlii inferioare de meserii din Giurgiu*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVII, nr. 3-4 (264-265), martie-aprilie 2023, p. 29; idem, *Decorație conferită în 1921 unor președinți și unor procurori generali de la Curțile de apel din Cluj, Oradea-Mare, Târgu Mureș și Timișoara și de la Tribunalul din Sibiu*, în „Pro Lege”, Serie Nouă, anul XXXIII, nr. 1/2023, pp. 222-226; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1904 secretarului primăriei și polițaiului orașului Târgu-Jiu*, în „LITUA”. Studii și cercetări, XXV, Muzeul Județean Gorj „Alexandru Ștefulescu”, Târgu-Jiu, 2023, pp. 209-213; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1915 lui Constantin Nottara*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 82, iulie-august 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1922 secretarilor generali ai Ministerului de Interne și Consiliului de Miniștri*, în „Pentru Patrie”, editată de Ministerul Afacerilor Interne, nr. 8, 2023, pp. 48-49; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1923 unui subvizor școlar la Oradea-Mare*, în *In Memoriam Sever Dumitrașcu*, coordonatori: Florin Sfrengu, Florina Ciure, Editura Muzeului Țării Crișurilor / Ratio et Revelatio, Oradea, 2023, pp. 345-356; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1897 polițaiului orașului Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 436, 5 decembrie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit lui Mihail Pherekyde (1881, 1886)*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VIII, nr. 85, ianuarie-februarie 2024, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” decernat în 1897 unor persoane din județul Dolj*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 11, 2023, Editura SITECH, Craiova, 2023, pp. 61-73; idem, *Decorație conferită în 1921 lui Ioan G. Bibicescu*, în „Magazin istoric”, anul LVI, Serie nouă, nr. 7, iulie 2024, pp. 106-107; idem, *Decorație acordată în 1904 lui Nicolae Petrașcu*, în „UZP”, nr. 35, 2024, p. 37; idem, *Ordinul „Coroana României” acordat în 1917 lui Vasile G. Morțun*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VIII, nr. 90, noiembrie-decembrie 2024, p. 47; idem, *Decorație conferită în 1888 ministrului Justiției*, în „Pro Lege”, Serie Nouă, anul XXXIV, nr. 2/2024, pp. 288-294; idem, *Decorație conferită în 1922 lui Sebastian Olariu*, în „Restituiri bănățene”, XII, Societatea de Științe Istorice din România - Filiala Lugoj, Editura Eurostampa, Timișoara, 2024, pp. 164-169; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1924 unor oficiali și unor membri în Comitetul pentru comemorarea centenarului nașterii lui Avram Iancu*, în „Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, anul XXVII, nr. 4 (106), 2024, pp. 41-43; idem, *Decorație conferită în 1922 unor deputați de Bihor*, în „Analele Universității din Oradea”, Fascicula Istorie-Arheologie, tom XXXIV, Editura Universității din Oradea, 2024, pp. 201-206; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1890 lui Alexandru Marghiloman*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 92, martie-aprilie 2025, p. 47; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1930 lui Paul Teodorescu*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul XII, nr. 1 (XII), 2025, pp. 136-140; idem, *Ordinul „Coroana României” conferit în 1906 lui Gheorghe Teodorescu-Kirileanu*, în „Antiteze”. Revistă de literatură și artă, Seria a III-a, anul XXV, nr. 70/71, 2025, pp. 61-64; idem, *Distincție onorifică decernată în 1922 lui Constantin Brâncuși*, în „Muzeul Presei Românești”, anul VI, nr. 21, martie 2026, pp. 9-11.

Arhivele Statului, în prezent Arhivele Naționale ale României, sunt instituția principală responsabilă cu păstrarea, conservarea și gestionarea documentelor de interes public și istoric din țara noastră.

În imagine este sediul central din bulevardul Regina Elisabeta nr. 49, București.

Arhivele Statului au fost înființate la București prin Regulamentul Organic al Țării Românești la 1 mai 1831 și la Iași prin Regulamentul Organic al Moldovei la 1 ianuarie 1832.

Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

Masca, satul ascuns printre munții din Tenerife

- istorie, legende și fascinația turiștilor moderni -

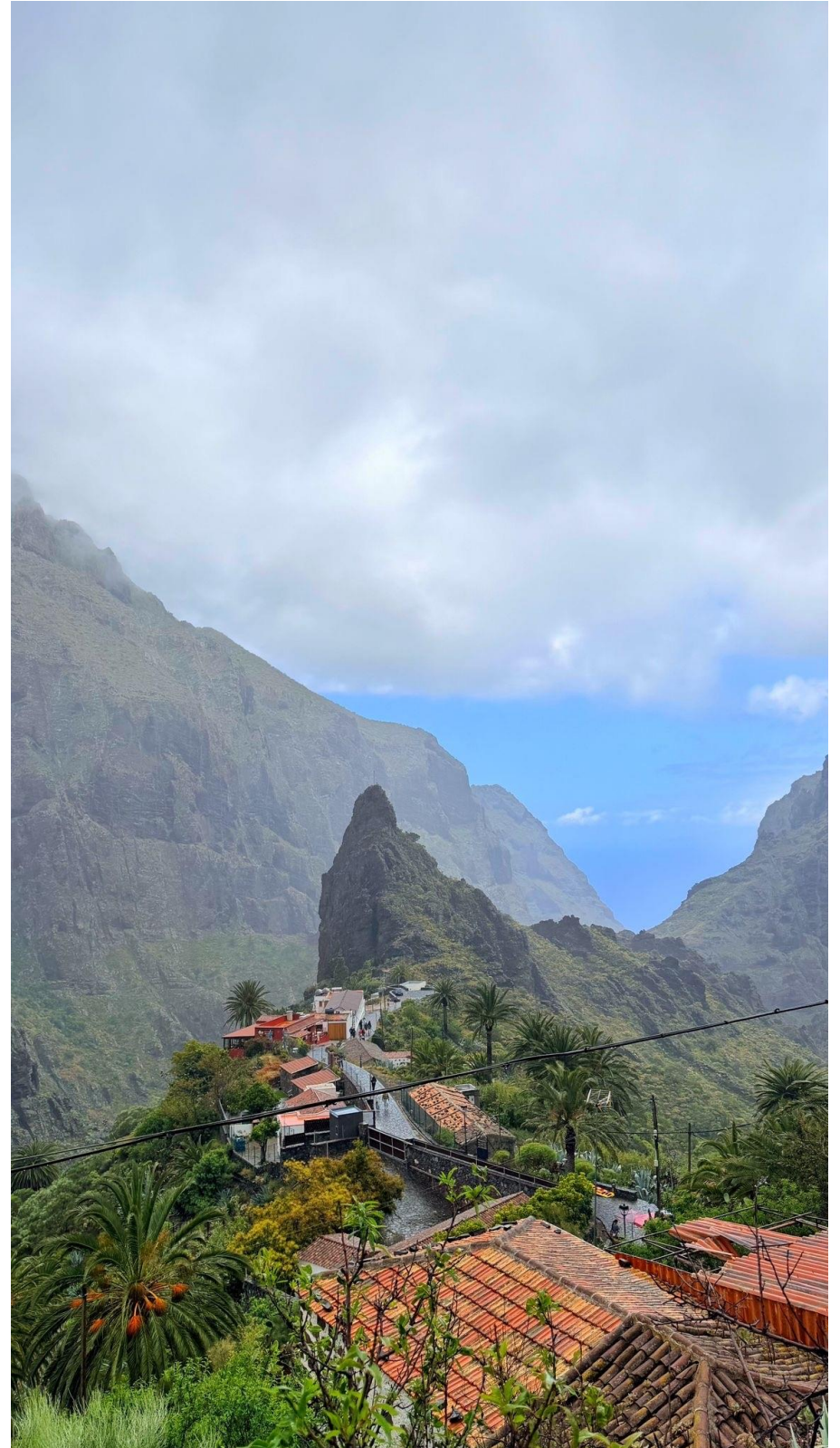
Ajuns în Tenerife la sfârșitul lui aprilie a.c., alegerea de a închiria o mașină a fost biletul meu de călătorie pe întreaga insulă. Într-o experiență de neuitat, am condus de-a lungul coastelor spectaculoase, am vizitat Loro Parque pentru faimoasa grădină zoologică și spectacolul cu orci, am urcat pe amănunțite serpentine montane și am traversat sate uitate de timp, precum cel despre care relatez mai jos.

În nord-vestul insulei Tenerife, ascuns între stânci abrupte și ravene spectaculoase, se află satul Masca, considerat de mulți unul dintre cele mai pitorești și misterioase locuri din arhipelagul Canarelor. Cu doar câteva zeci de locuitori permanenți, Masca a devenit în ultimele decenii un simbol al frumuseții sălbatice din Tenerife și o destinație căutată de turiști din întreaga lume.

Satul este situat în masivul muntos Teno, la aproximativ 650 de metri altitudine, într-o regiune caracterizată de canioane adânci, versanți abrupti și vegetație luxuriantă. Drumul care duce spre Masca, plin de serpentine dramatice, este considerat de mulți turiști o experiență în sine.

Istoria satului începe cu mult înaintea cuceririi spaniole a insulei Tenerife. Cercetările istorice și tradițiile locale arată că Masca a fost o așezare a populației guanche, băștinașii insulei, înainte de anul 1496, momentul în care Tenerife a fost cucerită de Coroana Castiliei.

Guanchii au ales această zonă datorită poziției sale greu accesibile și ușor de apărat. În acea perioadă, relieful accidentat reprezenta un avantaj strategic important. Comunitățile trăiau din agricultură, creșterea animalelor și exploatarea resurselor naturale ale muntelui.

După cucerirea spaniolă, Masca a rămas timp de secole aproape complet izolată de restul insulei. Localnicii cultivau terase agricole pe versanți abrupti și își construiau casele folosind piatră vulcanică și lemn de pin canarian.

Izolarea satului a contribuit la păstrarea arhitecturii tradiționale canariene. Chiar și astăzi, Masca este recunoscut pentru casele sale rustice cu acoperișuri din țiglă și pentru integrarea perfectă în peisajul natural. Autoritățile spaniole au declarat localitatea drept sit istoric și patrimoniu cultural de interes.

Până în anii 1960–1980, accesul în sat era extrem de dificil. Nu exista un drum modern, iar localnicii ajungeau în restul insulei doar pe poteci de munte sau cu ajutorul măgarilor. Din acest motiv, Masca era supranumit „satul pierdut” al insulei Tenerife.

Construirea drumului TF-436 a schimbat complet destinul localității. Deși traseul este îngust și spectaculos, el a permis dezvoltarea turismului și conectarea satului la principalele zone ale insulei. În doar câteva decenii, Masca s-a transformat dintr-o comunitate agricolă izolată într-una dintre cele mai fotografiate destinații din Canare.

Însă adevărata faimă a satului vine și din legendele care îl înconjoară. Cea mai cunoscută poveste spune că Masca ar fi fost un refugiu pentru pirați. Datorită poziției sale ascunse între munți și apropierea de ocean prin canionul Masca Gorge, legenda afirmă că pirații își ascundeau aici comorile și se retrăgeau departe de autorități.

Deși nu există dovezi istorice clare care să confirme existența acestor comori, povestea a devenit parte integrantă a identității satului. Numeroși ghizi locali folosesc și astăzi aceste legende pentru a transforma vizita turiștilor într-o experiență aproape cinematografică.

O altă dimensiune misterioasă a locului vine din tradițiile guanche. Unele povești locale susțin că zona Masca era considerată sacră și asociată cu energii spirituale și ritualuri ancestrale. Atmosfera dramatică a canionului și ceața care acoperă uneori munții au alimentat timp de secole imaginația localnicilor.

În prezent, Masca atrage turiști care caută mai mult decât plaje și resorturi luxoase. Satul a devenit o destinație pentru iubitorii de natură, fotografie, hiking și experiențe autentice.

Una dintre cele mai populare activități este traseul prin Barranco de Masca, un canion spectaculos care coboară până la Oceanul Atlantic. Traseul este considerat unul dintre cele mai impresionante din Tenerife și oferă priveliști dramatice asupra pereților vulcanici care se ridică la sute de metri înălțime.

Popularitatea traseului a crescut atât de mult încât autoritățile locale au fost nevoite să introducă reguli stricte de acces și limitări ale numărului de vizitatori, pentru a proteja ecosistemul fragil al zonei.

Dumitru-Tudor TĂNĂSESCU

Turismul a adus și schimbări economice importante pentru comunitate. În sat au apărut mici restaurante tradiționale, magazine de suveniruri, centre de ghidaj turistic și pensiuni rurale. Totuși, autoritățile încearcă să mențină echilibrul între dezvoltarea turistică și conservarea patrimoniului natural și cultural.

Masca este apreciat și pentru autenticitatea sa. Spre deosebire de zonele turistice aglomerate din sudul insulei Tenerife, aici timpul pare să curgă mai lent. Mulți turiști descriu experiența vizitei ca pe o întoarcere într-o lume veche, neatinsă de ritmul modern.

Farmecul satului este amplificat de contrastul dintre liniștea localității și peisajul dramatic din jur. În zilele senine, de pe punctele de belvedere din apropiere pot fi observate Oceanul Atlantic și insula La Gomera, ceea ce transformă fiecare oprire într-un tablou natural impresionant.

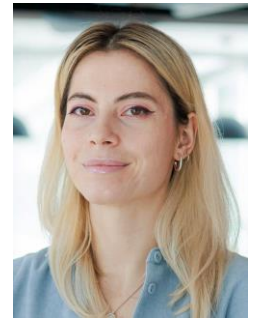
De-a lungul timpului, Masca a devenit unul dintre simbolurile Tenerife-ului autentic. Dacă stațiunile moderne definesc partea comercială a insulei, Masca reprezintă memoria sa istorică și legătura profundă dintre om și natură.

Astăzi, pentru mulți turiști, o excursie în Masca nu înseamnă doar o vizită într-un sat de munte, ci o incursiune într-o lume a legendelor, a istoriei și a peisajelor care par desprinse dintr-un film de aventură. Tocmai această combinație dintre mister, tradiție și natură sălbatică transformă Masca într-unul dintre cele mai fascinante locuri din Insulele Canare.

Denisa-Lăcrămioara IONIȚĂ

Tenerife dincolo de plajă: experiențe surprinzătoare pe care nu trebuie să le ratezi

În vacanțele mele, eu caut diversitate, frumusețe și mai ales autenticitate, ca să simt că mă îmbogățesc prin cultura locului, că trăiesc o escapadă din rutina obișnuită. Călătoria de o săptămână din luna aprilie a reușit să îmi ofere toate acestea, să îmi lase imprimat pe retină un tablou natural în continuă schimbare și să îmi rupă promisiunea că voi reveni să îi descopăr și alte secrete.

Dacă vă gândiți la o insulă în mijlocul oceanului, care este prima imagine ce vă vine în minte? Dacă răspunsul este „plajă și relaxare”, atunci cele de mai jos s-ar putea să vă surprindă într-un mod cât se poate de plăcut. Tenerife, cea mai mare dintre Insulele Canare, are mult mai mult de oferit decât șezlonguri, cocktailuri colorate și zile leneșe la soare. Insula reușește să combine spectaculos natura vulcanică, experiențele exotice, aventura și liniștea într-un mod fascinant.

Aici poți începe dimineața explorând peisaje care par desprinse de pe altă planetă, să continui ziua într-o pădure tropicală sau într-un parc zoologic considerat printre cele mai impresionante din lume și să închei seara admirând apusul de pe marginea unui vulcan. Tenerife este genul de destinație care îi răsplătește pe cei curioși, pe cei care vor să iasă puțin din zona clasică de confort a vacanțelor „all inclusive”.

Teide – vulcanul care domină insula

Unul dintre cele mai spectaculoase locuri din Tenerife este fără îndoială Parcul Național Teide, dominat de vulcanul cu același nume. Cu o altitudine de 3.715 metri, Teide este cel mai înalt vârf din Spania și unul dintre simbolurile insulei. Drumul până acolo este o experiență în sine: vegetația se schimbă constant, iar peisajele devin tot mai dramatice, aproape ireale.

Mulți spun că zona seamănă mai degrabă cu suprafața planetei Marte decât cu o insulă tropicală. Rocile vulcanice, câmpurile de lavă și culorile intense transformă fiecare oprire într-un loc perfect pentru fotografii. Cei mai aventuroși pot urca până aproape de crater folosind telecabina și apoi traseul final, pentru care este necesar un permis special.

Teide este impresionant și după lăsarea serii. Datorită poluării luminoase reduse, Tenerife este unul dintre cele mai bune locuri din Europa pentru *stargazing* (observarea stelelor). Există excursii organizate special în acest scop, iar cerul de aici chiar oferă un spectacol memorabil.

Parque – mai mult decât un simplu parc Zoo

Dacă există un loc care reușește să surprindă aproape fiecare vizitator al insulei, acela este Loro Parque. Situat în Puerto de la Cruz, în nordul insulei, parcul este considerat unul dintre cele mai bine organizate și spectaculoase parcuri zoologice din lume. Deși inițial a fost creat ca un sanctuar pentru papagali exotici, astăzi găzduiește sute de specii și experiențe care depășesc ideea clasică de grădină zoologică.

Vegetația luxuriantă, tunelurile acvatice, habitatul pinguinilor și zonele tematice transformă vizita într-o experiență aproape cinematografică. Totul este construit cu atenție la detalii, iar accentul pus pe conservare și cercetare este vizibil peste tot.

Atracția principală rămâne însă zona dedicată orcilor, unde vizitatorii pot afla inclusiv povestea lui Morgan,orca devenită simbol al parcului.

Povestea lui Morgan, orca-simbol a Loro Parque

Morgan nu este doar una dintre cele mai cunoscute orci din Tenerife, ci și o poveste care a stârnit emoție și controverse la nivel internațional. Orca a fost găsită în 2010 pe coasta Olandei, extrem de slăbită și aproape de moarte. Era un exemplar tânăr, dezorientat și cu probleme de sănătate, iar specialiștii care au salvat-o au concluzionat că nu ar fi supraviețuit în sălbăticie.

După perioada de recuperare, Morgan a fost transferată la Loro Parque, unde trăiește și astăzi. De-a lungul anilor, povestea

ei a devenit cunoscută în întreaga lume, iar imaginea orcii a ajuns strâns legată de identitatea parcului.

Dincolo de spectacolele impresionante, cazul lui Morgan a deschis și discuții importante despre conservarea animalelor marine și despre rolul centrelor specializate în îngrijirea speciilor care nu mai pot fi eliberate în habitatul natural. Indiferent de perspectivele diferite pe acest subiect, povestea ei rămâne una dintre cele mai puternice și emoționante povești asociate cu Tenerife.

Siam Park – adrenalină în mijlocul insulei

Pentru cei care caută senzații tari, Siam Park este o oprire obligatorie. Considerat de multe ori cel mai bun parc acvatic din lume, acesta combină tobogane spectaculoase, arhitectură inspirată din Thailanda și decoruri exotice impresionante.

Atracția vedetă este „Tower of Power”, un tobogan aproape vertical care traversează un tunel transparent printr-un acvariu cu rechini și pisici de mare. Chiar și pentru cei care nu sunt mari amatori de adrenalină, atmosfera parcului este suficient de spectaculoasă încât să merite vizita.

Există și zone relaxante, râuri artificiale și plaje amenajate cu nisip alb, astfel încât experiența poate fi adaptată atât familiilor, cât și grupurilor de prieteni aflați în căutare de distracție.

Drumeții prin peisaje care nu par reale

Tenerife este un paradis pentru iubitorii de *hiking* (drumeții). Insula are trasee pentru toate nivelurile, de la plimbări lejere până la rute montane solicitante. Unul dintre cele mai frumoase locuri este Masca, un sat mic ascuns între munți dramatici, unde traseele serpuiesc printre stânci spectaculoase și văi abrupte.

În nordul insulei, Munții Anaga oferă un peisaj complet diferit. Aici găsești păduri dese de laurisilva, ceață misterioasă și poteci care par desprinse dintr-un film fantastic. Contrastul dintre sudul arid și nordul verde al insulei este unul dintre lucrurile care fac Tenerife atât de specială.

Observarea balenelor și delfinilor

Puține locuri din Europa oferă șanse atât de mari de a vedea balene și delfini în habitat natural pe tot parcursul anului. Apele dintre Tenerife și insula La Gomera găzduiesc colonii permanente de balene pilot și numeroase specii de delfini.

Excursiile cu barca sunt foarte populare și pot varia de la croaziere relaxante până la experiențe premium pe catamarane sau veliere. Momentul în care vezi pentru prima dată o balenă ieșind la suprafață este greu de comparat cu altceva. Există ceva profund impresionant în apropierea de aceste animale în mediul lor natural.

Gastronomia locală merită descoperită

Vacanța în Tenerife nu înseamnă doar peisaje și activități, ci și descoperiri culinare. Bucătăria locală combină influențe spaniole, africane și latino-americane într-un mod surprinzător de gustos.

Printre preparatele care merită încercate se numără: papas arrugadas cu sos mojo, fructele de mare proaspete, brânzeturile locale, deserturile pe bază de migdale și miere de palmier.

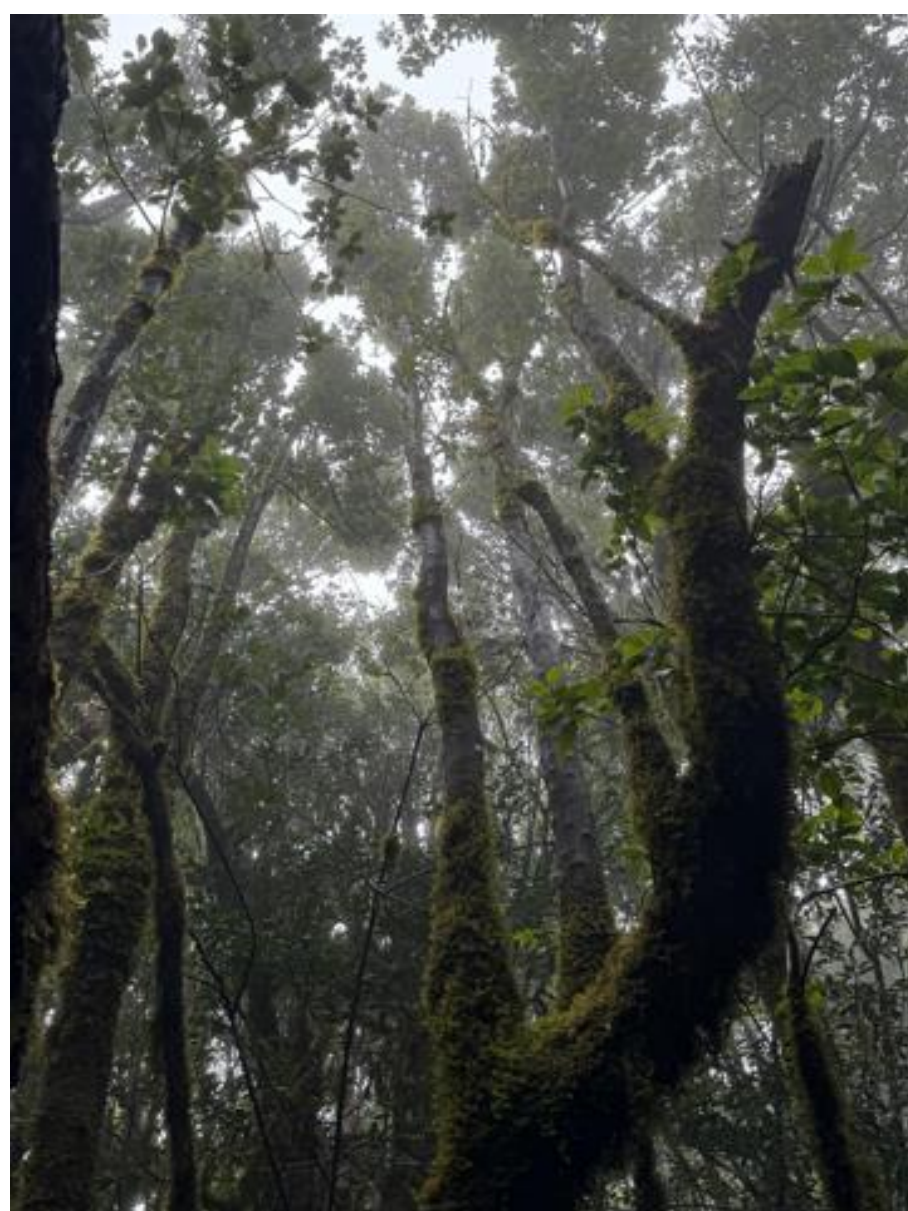
Vinurile produse pe sol vulcanic sunt și ele tot mai apreciate internațional. O vizită la o crămă locală poate deveni una dintre cele mai plăcute surprize ale vacanței.

Tenerife este despre contrast

Poate acesta este lucrul care definește cel mai bine insula. În aceeași zi poți vedea oceanul, păduri tropicale, peisaje vulcanice și sate tradiționale spaniole. Poți petrece dimineața explorând natura și seara într-un restaurant elegant cu vedere spre Atlantic.

Tenerife este una dintre acele destinații care depășesc rapid imaginea clasică de „vacanță la plajă”. Da, are plaje frumoase și vreme excelentă aproape tot anul, dar adevărata personalitate a insulei se descoperă atunci când începi să explorezi. De la peisajele vulcanice ale Teide și traseele spectaculoase din Anaga, până la experiențele oferite de Loro Parque sau întâlnirile cu balenele din Atlantic, Tenerife reușește să fie surprinzător de diversă.

Iar dacă există un loc care simbolizează această combinație dintre emoție, natură și experiențe memorabile, acela este probabil Loro Parque și povestea lui Morgan — o poveste care a transformat o simplă vizită într-un subiect despre conexiunea dintre oameni și lumea animalelor.

Tenerife nu este doar o destinație pentru relaxare. Este o insulă care merită explorată cu adevărat.

Aurelian POPA STAVRI

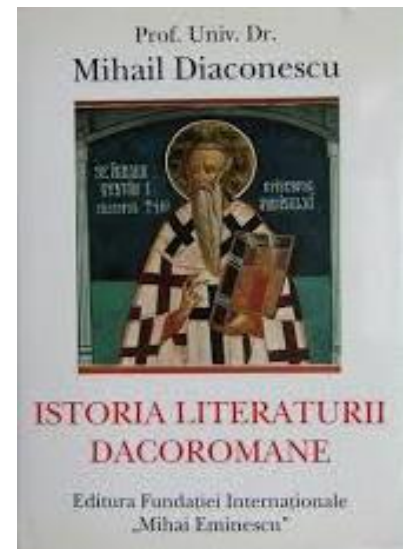
Muzica și contextele performării ei menționate în ISTORIA LITERATURII DACOROMANE de Mihail Diaconescu. Cu referiri la „Specii epice și lirice în creația literară a geto-dacilor”

Autorul ISTORIEI LITERATURII DACOROMANE este Prof. Univ. Dr. Mihail Diaconescu, enciclopedist, teolog, romancier și publicist (n. la Priboieni, Muscel, Argeș, la 8 noiembrie 1937 – d. București, 25 martie 2020). Pentru a asigura fidelitatea transmiterii ideilor și datelor furnizate de cărți fundamentale, precum este ISTORIA LITERATURII DACOROMANE a Profesorului Universitar Doctor Mihail Diaconescu, în acest articol aleg prezentarea pe scurt a citatelor, selecționând menționările despre muzică, genuri și specii literare și muzicale, folclor și unele referiri despre contextul în care acestea au fost performate, valorificate în viața socială, familială și personală a oamenilor trăitori în *spațiul carpato-dunărean-pontic-nistrean*, și cum aceste arte au cuprins / influențat spiritual și artistic mediile regale, aristocratice și bisericesti, ale Europei Occidentale și ale statelor Africii de Nord și Orientului Apropiat, primind, la rândul lor, benefice influențe. Poetul Ovidiu, în operele sale literare elaborate la Tomis, scrie că regele autohton, Cotys I, și însuși el, poetul exilat, au scris poezii în limba getă. Se confirmă astfel existența acestei limbi getice vorbite care era capabilă să satisfacă cerințele unei arte culte.² Expriarea în cele două limbi antice, latina și greacă, și circulația extra muros³ a autorilor și vorbitorilor autohtoni daco-geți, nord sau sud-dunăreni, în primele secole după Cristos, au asigurat prezența literaturii dacoromane, manifestarea și răspândirea ei în Europa, Orientul Apropiat și nordul Africii. Procesul a constat în comunicarea directă, verbală a reprezentanților acestei literaturi, născuți sau trăitori în acest spațiu carpatic, care au activat în / sau au vizitat Occidentul și Orientul Apropiat, influențând prin creațiile lor laice și prin operele lor cristiane, arealul de civilizație europeană și mediteraneană.⁴ Ei au influențat acest areal în mod principal prin călătoriile lor, și mă refer mai ales la misionarii autohtoni ai creștinismului, prin prezența și activitatea lor în diferite centre de cultură, pornind din Egipt și până în Italia, (Mediolanum / Milano de azi), Spania și Galia, dar și prin manuscrisele și copiile scrierilor lor care au circulat, au fost multiplicat sau citate în mediile interesate și în scrierile altor misionari. Autorii de literatură sau de scrieri ce ating sfera literaturii⁵, au creat în mijlocul populațiilor autohtone geto-dace, adevărate școli de literatură, cum au fost *Școala literară de la Dunărea de Jos* și *Școala literară de la Tomis*. Această literatură a influențat muzica, în primul rând pe cea cultă, de exprimare creștină, bisericască⁶. Limba folosită se știe că ordonează frazele muzicale, ritmul cuvintelor, semnificația mesajelor, conținutul ideatic, favorizează melodicitatea, ductul sonor și forma muzicală, spre o aceeași rezultată artistică melo-poetică. Și procesul invers, al influenței muzicii populare sau de cult, ordonează și structurează într-un fel logic, similar, așezarea cuvintelor în vers sau frază, după talentul oratorului. Cartea Profesorului Univ. Dr. Mihail Diaconescu este structurată în așa fel încât toate domeniile literaturii și scrisului din perioada tratată sunt cercetate și valorificate în conexiune cu realitățile sociale, politice, economice, istorice și culturale. Aducem sub privirile cititorului citate legate de domeniul muzicii, literaturii și folclorului. „Existența statului condus de Burebista a favorizat înflorirea unor forme lirice și epice în literatura populară a geto-dacilor. Varietatea creațiilor geto-dace care compun genul liric este ilustrată de specii literare ca *oda*, *peanul*, *cântecul erotic (solia)*, *epode*, *bocetul (torelli)*, și *belagines* – atestate de diverse surse istorice antice.” „Literatura populară a geto-dacilor număra între formele (speciile, instituțiile) genului epic *mitul*, *legenda*, *narațiunile cu caracter moralizator* etc....De numele lui Deceneu este legată construirea unor temple (sanctuare) ale geto-dacilor.” Un rol în organizarea ritualurilor însoțite de - presupunem

Prof.univ.dr. Mihail DIACONESCU

noi - *muzică vocală*, l-au avut regii-preoți precum Deceneu și urmașul său Comosicus, care, acesta din urmă, „*datorită priceperii sale era socotit și ca rege, și ca preot suprem, și ca judecător*” (Getica, 73-74)⁷. Continuăm cu citate: „La realizarea (de către Publius Ovidius Naso), a poemelor ovidiene în limba getică au contribuit amicitia sa cu poetul Cotys I cât și anii petrecuți la Tomis (în care fără tăgadă, Ovidiu a auzit și cântece în limba populației gete, majoritară, la Tomis chiar, față de cea grecească, majoritate consemnată de Ovidiu însuși în *Tristia*, V, 7, versurile 9-12,). Regele Cotys I era autor de creații în limba getică. Așa cum se întâmplă mai ales cu creațiile unor personalități, este foarte posibil ca unele din cele mai reușite versuri ale lui Cotys I, (nedescoperite), să fi circulat în mediul regal getic și în varianta poezie cu acompaniament instrumental, ba chiar în varianta vocală, melodică sau doar melodizată a poeziei. Ipoteza melodizării poeziilor regelui Cotys I se sprijină și pe existența unei bogate tradiții folclorice autohtone, despre care cine ar putea afirma că s-a născut, consolidat și evoluat în doar perioada clasică a regatului geto-dac? Regatul lui Burebista a fost rezultatul unei mari mase de populații care vorbeau o limbă înțeleasă pe o arie central europeană, nord balcanică, populație prosperă în economia ei antică. Au stat la baza unificării triburilor geto-dace tot limba comună, cu unele diferențe regionale, același stil de viață pastoral tradițional,⁸ sau bazat pe cultivarea cu mijloacele de atunci, primitive sau tehnice incipiente, a unor cereale, etc. „Cotys I a fost rege odrys și poet get, basileu eponim la Callatis (Mangalia), sub dominația imperială romană (ca rege clientelar)”, afirmă documentat, Mihail Diaconescu și continuă ... „Amicitia literară dintre Ovidiu și regele poet Cotys I este consemnată în *Epistulae ex Ponto* (II, 9), în care autorul latin exilat la Tomis afirmă: «*Poeziile tale dovedesc că, dacă am îndepărta de pe ele numele tău, aș spune că nu le-a compus un tânăr trac. În acest ținut, Orfeu⁹ nu mai este singurul poet.*» Fapt este că Ovidiu s-a simțit îndemnat să învețe limba geților, «*care n-au fost supuși pe deplin*» (de către romani, s.n.), și chiar să scrie în limba lor. El adaugă că a «*devenit aproape un poet get*» («*carmina quae faciam poeta getes*»), pentru că a scris o carte «*în limba getică, în care cuvintele barbare (adică străine sau diferite de limba latină, n. n.) au fost așezate după ritmul versurilor noastre*» (adică latinești, s. n.), p 16-17 ale ISTORIEI citate. Pentru a motiva o asemenea admirație, creația poetică a regelui Cotys I „trebuia să aibă cel puțin două calități, și anume valoare estetică și putere de seducție” după care autorul ISTORIEI continuă: „Indiferent de conținutul ei, creația poetică a regelui Cotys I presupune respectarea unor reguli formale în strânsă relație cu aspectele ei tehnice ale versificației – ritm, măsură, opțiunea pentru o anumită tematică, prezența tropilor¹⁰, realizarea efectelor

muzicale, incantatorii (s.n.), numeroase alte aspecte legate de arta cuvântului“. „Autorii antici care au scris despre domnia și activitatea literară a lui Cotys I sunt convinși că regele poet avea o fire blândă și o înaltă vocație lirică. Cotys I a fost căsătorit cu o femeie de cultură romană – Antonia Tryphaena, care i-a dăruit trei copii: Rhoemetalces (viitorul rege Rhoemetalces al III-lea), Polemon și Cotys (viitorul rege Cotys al II-lea).” Citim captivați despre istoria familiei regelui Rhoemetalces I, tatăl regelui Cotys I, despre dragostea cu care și-a crescut și educat pe cei trei fii ai ei, regina Anthonia Tryphaena, soția regelui Cotys I, originară din „regatul Bosforului, care cuprindea peninsula Crimeea și regiunile din jurul Mării de Azov, cu gurile fluviului Don, până la cetatea Olbia¹¹, (cetate) aflată anterior în interiorul frontierelor apărute de marele rege dac Burebista”, (p 19), regat ajuns sub influența Imperiului Roman, ca stat clientelar. Ca dintr-o istorie adevărată, aflăm despre lupta lui Rhascoporis, unchiul lui Cotys I, și a geților liberi din interiorul Scytiei Minor (Dobrogea de astăzi) și din nordul gurilor Dunării, învinși până la urmă de luptătorii geți ai lui Cotys I cu ajutorul unor trupe din legiunile romane stabilite la Aegisius, Tulcea de azi, la Tomis sau la cetatea Durostorum. Regele Cotys I a fost învins în luptă de către Rhascoporis, care l-a atras într-o cursă, Rhascoporis fiind caracterizat de istoricul roman Tacitus drept „*quod incultum, ferox, adnexum hostibus (erat)*”. Regina Anthonia a domnit peste posesiunile soțului, fiind urmată de fiul ei Rhoemetalces al III-lea, ajutați de Împăratul Caligula și de Publius Regulus, guvernator peste Moesia și Macedonia. Despre superba amicitie dintre Publius Ovidius Naso și regele get Cotys I, citim captivați și la capitolul „2. Literatura cultă în epoca geto-dacă, Regele poet Cotys I ... și Publius Ovidius Naso”, capitol care tratează atașamentul sufletesc al lui Ovidiu față de țara geților! Pentru iubii noștri cititori, încheiem cu citatul elogiului poetic adus de Ovidiu regelui poet Cotys I. „*O, tu, regească stirpe, a căreia noblețe / De la Eumolp se trage, de ți-a ajuns cumva / Pân' la ureche vestea că zac în neagra jale / Pe țărmul acesta, vecin cu țara ta, / O, cel mai blând din tineri, te rog, ascultă-mi vocea: / Pe-un exilat ajută-l! Tu poți a-l ajuta! ... Pe cei căzuți un rege se cade să-i ajute, / Dar încă-un rege mare, așa cum ești și tu?! / Și fericirii tale îi șade bine aceasta: / Ea-i mare, dar mai mare mărinimia ta. / Atunci se vede bine puterea cât de mare-i, / Când ea nu lasă ruga să fie în deșert. / Splendoarea ginții tale o cere de la tine, / Noblețea ta o cere; ea vine de la zei.*”¹² „Poetul¹³ este blând fără să fie și «setos de sânge» pentru că «pacea s-a făcut». Este pasionat de «artele frumoase» care «ale omului năravuri barbare împlânzesc». Mai mult chiar – «dintre regi, nici unul nu le-a îndrăgit ca tine, / Din timpul lui, nici unul nu le-a închinat mai mult”. „Traducere a poetului Teodor Naum.”... „*Aceasta încă poate pe noi să ne unească: / Acelorași altare suntem închinători! / Poetului poetul întinde-a(le) sale brațe, / Ca țara ta să-i fie liman ocrotitor.*”¹⁴

¹ Cum caracterizează sintetic Prof. Univ. Dr. Mihail Diaconescu, de fiecare dată, în ISTORIA LITERATURII DACOROMANE, spațiul etnogenezei străromânilor și românilor.

² Despre aceste cerințe scrie în ISTORIA LITERATURII DACOROMANE, autorul ei, Mihail Diaconescu.

³ În afara zidurilor cetății.

⁴ Despre Aethicus Ister, (n. 424 d. H – d. 499) pe care îl prezintă și îi comentează scrierile Mihail Diaconescu în ISTORIA sa, găsim alte profunde informații în cartea „Drept-Zalmoxianul Donares > Dunăre din Dacia / Aethicus Ister. (din Histria, Istria dunăreană), «Cosmografie»”, ediție, studiu introductiv, tabel cronologic, note și traducere din limba latină în limba pelasgă > valahă / dacoromână, de prof. dr. Ion Pachia-Tatomirescu. Timișoara, Dacia / România, Editura Waldpress, (ISBN 978-606-614-239-7), 2019. „«Cosmografia», lucrare cu caracter enciclopedic, interdisciplinar, poliglot, ... a fost redactată în orizontul anului 466 d. H, imediat după «încheierea cincinalului de ocolire a Pământului doar pe mări și oceane». Cartea a fost rodul acestei expediții între anii 461-465, d. H, efectuate cu un grup de congeneri. Ea a fost tradusă după 297 de ani, în anul 763, de către benedictinul Hieronymus Presbyter din Freising-Bavaria (aprox. 709- 780 d H), „o transliterare (din latina în care autorul își tradusese din limba-i maternă, pelasga > valaha, lucrarea-I enciclopedică / interdisciplinară, dar în text caligrafiat cu alfabet fonetic pelasgo-valaho-dac din 23 de litere, în latina cu alfabet etimologic latin)”. Transliterarea a fost urmată de o „cenzurare, «abreviere» creștinătoare și mai apoi de multiplicare – la Școala de Copiști / Scribi a Abației Freisingane”, op. citat.

⁵ Printre scrierile ce ating sfera literaturii sunt manuscrisele despre martirii creștini atestați istoric, documentar, din arealul carpato-dunăreano-nistreano-pontic.

⁶ Un moment de vârf fiind reprezentat de creația lui Niceda din Remesian / Nichita Remesianul, cu al său *Te deum laudamus*, preluat identic sau interpretat în variante poetico-muzicale până astăzi, în toată Europa.

⁷ Citatele sunt preluate din cartea ISTORIA LITERATURII DACOROMANE, autor pr. Univ. dr. Mihail Diaconescu, Editura Fundației Internaționale „Mihail Eminescu”, București, 2013, ediția a II-a revizuită și adăugită, Carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului IRINEU, Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei. Carte de 834 p. Deasemenea, au fost preluate și trimiterele bibliografice acolo unde autorul le-a notat după citatele din alți autori.

⁸ Astăzi din păcate, îndeletnicirile agricole și pastorale, nesuținute de stat la dreapta lor valoare, importanță strategică și națională, ca fermenți ai perpetuării ființei naționale, așa cum sunt susținute și co-finanțate în statele Uniunii Europene. State bogate, pe care noi le-am apărut și continuăm să le apărăm cu tot ce avem mai bun, cu însăși sacrificiul nostru, zi după zi. Vedeti declarațiile ciobanilor, fermierilor români, situația de impas a creșterii ovinelor și bovinelor, păreri și adevăruri exprimate de ani buni în emisiunile de radio și de televiziune ale posturilor naționale, de stat ca și ale posturilor particulare.

⁹ Desigur, Ovidiu nu se referă la el, nici nu se putea în situația sa de exilat, însă mențiunea despre Orfeu tracol, ne conduce spre atmosfera poetico-muzicală din mediul aristocratic, cât și din mediul cotidian citadin sau rural.

¹⁰ Figuri de stil ca metafora, metonimia, sinecdoca. cf. <https://dexonline.ro/definitie/trop/definitii>

¹¹ Orașul pontic a fost înființat de coloniștii greci din Millet, în secolul VII î. d. H.

¹² Pontice, Cartea a II-a, IX, Către regale Cotys, 1-22 și 37-40., p 361 din ISTORIA LITERATURII DACOROMANE, Prof. Univ. Dr. Mihail Diaconescu. „Traducere a eminentului latinist și poet Teodor Naum”.

¹³ Regele Cotys I.

¹⁴ Pontice, II, IX, Către regale Cotys, versurile 49-50, 51-53, 63-66. Toate citatele fac parte din cartea ISTORIA LITERATURII DACOROMANE, autor Prof Univ. Dr. Mihail Diaconescu.

Statuia NOBIL DAC, inaugurată în 2019, cu înălțime de 2.2m, copie fidelă a uneia din porfir roșu aflată în Giardino di Boboli din Florența, Italia (reprodusă cu ajutorul unui scanner mobil). Opera a fost expusă inițial la MNIR și a ajuns apoi în primăvara lui 2020 pe Bulevardul Dacia, aproape de Academia Română, București.

Foto: Tanța Tănăsescu

Prof. emerit Florentin SMARANDACHE

Anaximandru și misterul începutului lumii

Ce este la originea tuturor lucrurilor?

Anaximandru propune *apeiron*-ul – un principiu nedeterminat care deschide calea către o gândire dincolo de certitudini și forme fixe.

Ce se află la originea tuturor lucrurilor? Este o întrebare care pare simplă, dar care ascunde o dificultate profundă: cum putem gândi începutul a tot ceea ce există, fără a presupune deja ceva anterior lui?

Anaximandru, unul dintre primii filozofi ai Greciei antice, oferă un răspuns surprinzător și, în același timp, extrem de modern: originea lumii nu este un lucru concret, ci ceva nedeterminat. El numește acest principiu *apeiron* – un termen care poate fi tradus prin „nelimitat”, „indefinit” sau „nedeterminat”.

Spre deosebire de predecesorul său, Thales, care considera că apa este principiul fundamental al lumii, Anaximandru refuză să reducă realitatea la un element cunoscut. Apa, aerul sau focul sunt deja lucruri determinate, cu proprietăți specifice. Dar cum ar putea ceva determinat să dea naștere întregii diversități a lumii?

Răspunsul lui este radical: originea trebuie să fie tocmai ceea ce nu are o formă fixă, ceea ce nu este limitat de proprietăți precise. *Apeironul* nu este un obiect, ci mai degrabă o sursă deschisă, din care toate lucrurile apar și în care, într-un anumit sens, se întorc.

Această idee introduce o tensiune interesantă în gândirea filozofică. Pe de o parte, avem dorința de a explica lumea prin ceva concret, stabil și recognoscibil. Pe de altă parte, Anaximandru sugerează că adevărata origine nu poate fi prinsă în astfel de categorii. Ea scapă definiției, rămâne într-o zonă de indeterminare.

Mai mult decât atât, Anaximandru propune și o viziune asupra ordinii cosmice. Lucrurile nu apar haotic, ci într-un echilibru reglat de ceea ce el numește, metaforic, „dreptate”. Elementele se nasc, coexistă și apoi „plătesc” unele altora pentru dezechilibrele produse, revenind în *apeiron*. Este o imagine a lumii ca proces dinamic, în care contrariile se compensează.

Privită din perspectiva logicii clasice, această concepție ridică dificultăți. Cum putem gândi ceva care nu este nici determinat, nici complet nedeterminat în sens negativ? Cum poate un principiu lipsit de formă să genereze forme?

Aici intervine relevanța unor cadre moderne de gândire, precum neutrosofia. În loc să forțăm *apeironul* să fie fie „ceva”, fie „nimic”, putem accepta că el se situează într-o zonă intermediară: are un anumit grad de determinare (în măsura în care este sursă a tuturor lucrurilor), dar și un grad esențial de indeterminare (în măsura în care nu poate fi redus la o formă concretă).

Această coexistență a determinării și indeterminării nu mai apare ca o problemă, ci ca o caracteristică fundamentală a realității. *Apeironul* devine astfel nu doar un concept arhaic, ci o intuiție profundă despre natura lumii: originea nu este un punct fix, ci un câmp de posibilități.

Dacă privim prin prisma plitogeniei, lucrurile devin și mai interesante. Realitatea poate fi înțeleasă ca un sistem de atribute multiple, în care fiecare entitate este caracterizată de grade diferite de apartenență și contradicție. În acest context, *apeironul* poate fi văzut

Prof. emerit Florentin SMARANDACHE

ca un „fond” din care emerg aceste atribute, fără a fi el însuși limitat de vreunul.

Această interpretare ne apropie surprinzător de gândirea contemporană. În fizica modernă, de exemplu, concepte precum vidul cuantic sau câmpurile fundamentale descriu o realitate care nu este nici „nimic”, nici „ceva” în sens clasic. La fel, în filozofie și știință, incertitudinea nu mai este considerată un defect al cunoașterii, ci o parte integrantă a ei.

Anaximandru nu avea aceste concepte la dispoziție, dar intuiția sa merge în aceeași direcție: lumea nu poate fi redusă la forme simple și stabile. Ea își are originea într-un principiu care depășește limitele gândirii binare.

În acest sens, *apeironul* nu este doar începutul lumii, ci și începutul unor noi moduri de a gândi. Un mod care acceptă că nu totul poate fi definit, că unele lucruri rămân deschise, ambigue, în devenire.

Poate că adevărata lecție a lui Anaximandru este aceasta: pentru a înțelege lumea, trebuie să acceptăm că nu o putem închide complet în concepte. Există întotdeauna un rest de nedeterminat, un spațiu al posibilului, din care apar atât lucrurile, cât și întrebările noastre despre ele.

Iar în acel spațiu începe, de fapt, filozofia.

Date despre autor:

Florentin SMARANDACHE, doctor în științe matematice, și postdoctorale, este profesor emerit de matematică la Universitatea din New Mexico, Departamentul de Matematică, Fizică și Științe ale Naturii, Statele Unite ale Americii. A obținut masteratul în matematică și informatică la Universitatea din Craiova (România), doctoratul în matematică la Universitatea de Stat din Chișinău (Republica Moldova) și postdoctoratul în matematică aplicată de la Universitatea de Științe Okayama (Japonia), și de la Universitatea de Tehnologie Guangdong, Guangzhou (China). Este fondatorul neutrosofiei (generalizarea dialecticii), multilor neutrosofice, logicii, probabilității și statisticii, din anul 1995, și a publicat sute de lucrări și cărți despre fizica neutrosofică, fizica supraluminică și instantanee, nematerie, paradoxuri cuantice, teoria relativității absolute, etc. A publicat și numeroase cărți de poezie, piese de teatru, povești pentru copii, traduceri, eseuri, un roman, culegeri de folclor, amintiri de călătorie și albume de artă.

Prof.univ.dr. Ioan N. ROȘCA *

Semnificația actuală a concepției lui Blaga despre cunoașterea metaforică

În studiul de față analizez concepția lui Lucian Blaga despre metaforele plasticizante și metaforele revelatorii și despre prezența acestora în mituri și în toate celelalte forme ale creației umane, inclusiv în metafizică și știință. În final, relev câteva semnificații actuale ale concepției lui Blaga despre cunoașterea metaforică și despre conexiunea acesteia cu cunoașterea paradisiacă, (gubernată de intelectul en-static și de categoriile a priori kantiene), cu cunoașterea luciferică (axată pe intelectul ec-static) și, de asemenea, cu matricea stilistică (alcătuită din categorii noologice, abisale).

1. Metaforele plasticizante și metaforele revelatorii – specificul și izvoarele lor

Metaforele plasticizante se numesc astfel pentru că plasticizează un fapt prin alt fapt (expresia unui fapt prin expresia altui fapt). Dintre exemplele date de Blaga, reținem un exemplu dintr-o poezie a sa: „pe uliți, subțire și-naltă/ ploaia umblă pe cataligi”; și un altul dintr-o ghicitoare populară despre păianjen: „într-un vârf de pai/ mănăstire de crai”. Ele nu aduc un spor de cunoaștere al faptului plasticizat, sunt inerente spiritului uman și izvorăsc din dezacordul dintre abstract și concret, adică dintre expresia descriptiv-abstractă a unui fapt și concretețea faptului respectiv, care nu este epuizată de abstracție, dezacord care necesită o întregire printr-o comparație sugestivă cu alt fapt.

Potrivit lui Blaga, omul întrebuițează acest tip de metafore atunci când „trăiește fără mister, fără conștiința acestuia, într-o stare neturburată de echilibru paradisiac-animalic”¹. Cu alte cuvinte, el analogiază cunoașterea metaforică plasticizantă cu cunoașterea intelectuală enstatică, obișnuită, empirică sau inductivă, în care intelectul nu iese din tiparele sale obișnuite, empirico-inductive, guvernate de formele a priori kantiene. Desigur, diferența dintre cele două tipuri de cunoaștere – intelectual enstatică și metaforică plasticizantă este dată de facultățile prin care se exercită: intelectul enstatic și, respectiv, imaginația plasticizantă.

La rândul nostru, putem analogia metaforismul plasticizant cu definirea intelectuală a noțiunilor nu prin gen proxim și diferență specifică, ci prin enumerare, prin care completăm o primă definiție a unui obiect prin noi trăsături, care nu adâncesc definiția inițială pentru că toate noile însușiri se situează la nivelul cunoașterii empirice sau sunt dependente inductiv de treapta empirică. De exemplu, la definirea omului ca animal rațional, putem adăuga animal biped, biman, fără pene etc., fără să avansăm cu nimic în misterul ființei umane. Și în acest caz, analogia nu constituie o identificare a celor două moduri de cunoaștere specificate de Blaga, pentru că definiția prin enumerare apelează la intelect și la aspecte empirice ale obiectului de definit, pe când metaforismul plasticizant procedează imaginativ „prin apropierea unui fapt de altul, mai mult sau mai puțin asemănător, ambele fapte fiind de domeniul lumii date, închipuite, trăite sau gândite”². Într-unul din exemplele blagiene, rândunelele așezate pe firele de telegraf sunt numite „niște note pe un portativ”.

Metaforele revelatorii se numesc astfel pentru că ele „dau la iveală ceva ascuns”³ al unui fapt, adică îi revelează un mister. Blaga găsește mai multe mistere revelate în balada populară Miorița, printre care faptul că moartea este numită „a lumii mireasă”, iar pieirea „o nuntă”, ceea ce conferă faptului „moarte” o altă semnificație, sau

compararea elementelor naturii cu participanții la o nuntă, într-o biserică, prin care întreaga natură devine un fel de biserică. Dintre ilustrările cu versuri blagiene reținem două mistere revelate, unul al ninsorii: „Cenușa îngerilor arși în ceruri/ ne cade fulguind pe umeri, pe case” și altul al unui apus marin: „Soarele, lacrima Domnului,/ cade în mările somnului”. Acest tip de metafore nu plasticizează niște fapte, ci „au caracter revelator, deoarece ele anulează înțelesul obișnuit al faptelor, substituindu-le o nouă viziune”⁴. Totodată, ele nu mai au ca izvor un dezacord inerent spiritului uman (dintre abstract și concret), ci izvorăsc din modul specific de a exista al omului ca existență întru mister și pentru revelare.

De aceea, Blaga este de părere că mai adecvată decât definiția aristoteliciană a omului ca animal politic (zoon politikon) este definiția dată de el, potrivit căreia „omul este animalul metaforizant”, pentru că: „Accentul, ce-l dorim pus pe epitetul „metaforizant”, este însă destinat aproape să suprimă animalitatea.”⁵

În ce privește izvorul metaforelor revelatorii, acesta se află, așa cum afirmă Blaga, în modul existențial al omului de a trăi în orizontul misterului și al revelației.

Este de remarcat faptul că, prin chiar localizarea lor în existența omului în orizontul misterului, metaforele revelatorii sunt și ele inerente spiritului uman, izvorând din tendința permanentă a spiritului de a descoperi ceva nou nu numai pentru satisfacerea nevoilor biologice, ci și spre împlinirea cerințelor spirituale, a valorilor absolute de adevăr, bine, frumos și sacru, aflate dincolo de orice utilitate. Totodată, consider că teza lui Blaga, potrivit căreia metaforele revelatorii suspendă accepțiile obișnuite ale faptelor spre a le substitui alte semnificații, mai adânci, este concordantă cu metoda fenomenologică husserliană, cu cele două etape ale sale: 1) reducția fenomenologică, de suspendare sau punere în paranteză a cunoștințelor empirice sau de alt gen, și 2) reflecția eidetică, de accedere la eidos-ul sau esența obiectelor de cunoscut.

Dat fiind faptul că cele două tipuri de metafore sunt caracteristice conștiinței umane dintotdeauna de a-și concretiza abstracțiile și, respectiv, de a trece dincolo de cunoștințele deja date despre fapte, spre ascunsul misterios al acestora, Blaga respinge metaforismul excesiv, prezent mai cu seamă în unele creații poetice, în care metaforele nu corespund niciuneia dintre cele două meniri, fiind cultivate ca un joc metaforic forțat, abuziv, în care obiectul e tabuizat fie magic, fie estetic (ca în poezia lui Gongora, a lui Mallarmé, sau a lui Valéry), fie intelectual (ca în ghicitori), fiind interzis de a fi numit ca atare și înlocuit prin metafore.

Faptul că metaforele abuzive (numite și catacreze) sunt admise în unele culturi, dar respinse în altele înseamnă că ele, metaforele, sunt impregnate de aspecte stilistice, care decurg însă din alt izvor decât metaforele, și anume din categoriile abisale ale matricii stilistice.

2. Mituri semnificative și mituri trans-semnificative – specificul lor revelator și stilistic

De la analiza metaforelor, Blaga trece la analiza miturilor, care cuprind o eflorescență metaforică.

Miturile sunt grupate, ca și metaforele, în două categorii:

mituri semnificative și mituri trans-semnificative. Ele diferă, însă, de metafore, prin faptul că toate urmăresc să descifreze un anumit mister (cum ar fi originea unui anumit domeniu de activitate), având un caracter revelatoriu. Totodată diferă de la o categorie la alta: „Miturile semnificative revelează, cel puțin prin intenția lor, semnificații care pot avea și un echivalent logic. Miturile trans-semnificative încearcă să reveleze ceva fără echivalent logic.”⁶

Dat fiind faptul că și teoriile și ipotezele filosofice și științifice își propun să fie revelații ale misterului (de exemplu, să surprindă esența sau cauza fenomenelor de același fel), Blaga discriminează, în primul rând, miturile semnificative (pentru că semnificația acestora poate fi exprimată printr-o idee logică) și ideile științifice sau filosofice. Ambele forme de cunoaștere – și mitul, și ipoteza științifică – apelează la metoda metaforică a analogiei, dar spiritul mitic exacerbează analogiile (e robul lor), pe când spiritul științific controlează analogiile (e suveranul lor), putând găsi într-o nonanalogie (o neasemănare între fapte) o analogie (ex.: luna cade spre pământ) sau, invers, într-o analogie (o asemănare între fapte) o nonanalogie (ex.: balena nu e pește, ci mamifer).

O altă diferență dintre mit și ipoteza științifică, remarcă Blaga, privește raportul dintre faptele cunoscute și revelația permisă de fapte: mitul integrează (asimilează) faptele concrete cunoscute unei puteri revelate (impersonală sau persoană – nota I.N.R.), pe când ipoteza științifică anulează faptele observate de la care pleacă, pentru a reține doar nota comună acestora. Într-adevăr, pentru a ilustra această diferență, să ne gândim că teoria conchide că toți oamenii sunt muritori generalizând constatările despre oamenii individuali care au murit, dar ignorând cazurile concrete, după ce s-a ajuns la ideea despre toți. În schimb, în mitul asiro-babilonian Epopeea lui Ghilgameș ideea caracterul muritor al omului reiese din întâmplările prin care a trecut Ghilgameș, care, mai întâi, l-a pierdut pe prietenul său Enkidu, din cauză că acesta o refuzase pe zeița Iștar, apoi, plecat în căutarea tinereții veșnice, află unde se găsește floarea tinereții nemuririi, o culege, dar aceasta îi este furată de șarpe, care simbolizează tocmai căderea omului din Paradis, prin care a devenit pieritor.

În legătură cu diferența amintită, o altă deosebire, remarcă Blaga, constă în faptul că viziunea la care ajunge mitul este formată din elemente vitalizante, însuflețite, care participă la viața omului, pe când viziunea construită de știință este alcătuită din elemente devitalize, substituite lumii concrete.

În miturile trans-semnificative diferența dintre mit și ficțiunile științifice este și mai netă prin faptul că aceste mituri, fiind mult mai ample și mai dezvoltate decât cele semnificative, nu mai au un echivalent logic, o semnificație precisă, ci sunt „un fel de revelații care ele înșile ascund o ultimă taină”⁷. A încerca să le atribui anumite semnificații înseamnă a le transforma în alegorii, dar ceea ce ele revelează nu este revelabil decât prin mit, la fel cum „ceea ce este „poezie” într-o poezie, nu poate fi tradus în proză”⁸. Ele nu pot fi un fel de visuri colective care ar fi o expresie a inconștientului uman, cu toate pornirile lor monstruoase (cum susține psihanaliza), pentru că miturile, care sunt „întâile mari manifestări ale unei culturi”, vor purta mereu amprenta unor factori stilistici, „vor fi modelate, interior, de categoriile abisale ale unui popor”, pe când „visul, cel de pe plan psihologic, e a-stilistic, ca orice fenomen natural”⁹.

3. Metaforismul metafizico-științific și diferența sa față de metaforismul mitico-poetic

Potrivit lui Blaga, metaforele și stilul sunt prezente nu numai în poezie și mit, ci și în metafizică și știință. El afirmă: „O plăsmuire de cultură (mitică, artistică, metafizică, teoretic-științifică) are două aspecte îngemănate: unul metaforic, altul stilistic. O plăsmuire de cultură este „metaforă” și „stil”, într-un fel de uniune mistică”¹⁰.

Metafizica este metaforică întrucât tinde să reveleze misterul cosmic. Blaga dă ca exemplu sistemul filosofic al lui Leibniz, în care

cosmosul sensibil (a) este explicat prin ideea-imagini de monadă (b), care constituie nucleul metaforic al întregului sistem filosofic leibnizian. Generalizând, el afirmă: „Un nucleu metaforic revelatoriu se găsește în orice concepție metafizică: indiferent că centrul concepției se cheamă Brahman, Atman, ideea, entelehia sau eul, voința etc.”¹¹

Similar, știința este și ea metaforică, deoarece urmărește să reveleze esența faptelor concrete dintr-un domeniu sau altul ale realității prin idei-imagini metaforice. De exemplu, în fizică sunetul este înțeles ca vibrație, iar lumina sub formă de particule sau de unde.

Blaga relevă și diferența dintre metaforismul mitico-poetic și cel filosofico-științific. Principala diferență constă în faptul că metaforele mitice și cele poetice respectă paritatea dintre conținuturile amalgamate metaforic, pe când metaforele din filosofie și știință nu o respectă, ci substituie conținuturile concret-sensibile prin ideile-imagini prin care le explică. Bunăoară, în metafora poetică revelatorie „Soarele, lacrima Domnului, cade...”, chiar dacă imaginea soarelui (a) primește o semnificație nouă de la imaginea „lacrima Domnului” (b) și este absorbită de aceasta, ea nu se degradează, ci își păstrează existența de tot care este absorbit de un alt tot mai vast. În schimb, în metaforele metafizice și științifice, imaginile concret-sensibile de la care se pleacă sunt anihilate și substituite de ideile-imagini prin care sunt explicate.

Revenind la limbajul poetic, Blaga arată că nu numai metaforele explicite, ci întregul limbaj poetic este metaforic prin latura sa materială, ritmică și sonoră, aceasta având și ceva analogic stării emotive sau gândului. Similar este și limbajul picturii (prin culoare, linie, formă), al sculpturii (prin materie și volum), al muzicii (prin tonuri, melodie, armonie), al arhitecturii (prin masa tectonică și organizarea spațiului). Generalizând, Blaga afirmă: „Substanța, obiectiv întruchipată a creației de cultură de orice natură, este în ultima analiză, și într-un fel oarecare, totdeauna metaforă revelatorie, sau dacă voiești un țesut, o împletire de metafore revelatorii.”¹²

Cât privește componenta stilistică a unor culturi în ansamblu, inclusiv a formelor metafizice sau științifice, Blaga ilustrează caracteristicile stilistice ale culturii din Grecia antică, din India și Bizanț.

Blaga ține să distingă creațiile culturale, inclusiv ipotezele, teoriile și concepțiile, care au caracter metaforic și poartă amprentă stilistică, de categoriile vehiculate de filosofie, lipsite de aspect metaforic și stilistic. Ca urmare, categoriile cunoașterii receptive nu sunt mituri (cum susținea Nietzsche), dar categoriile de acest tip, precizează Blaga, „(de exemplu ideea de substanță, cauzalitate, unitate etc.) intră fără îndoială constitutiv și în „mituri”, ca și în cunoașterea empirică”¹³. De fapt, așa cum susține el explicit: „Orice act revelator-metaforic implică deja condiții categoriale”¹⁴.

Într-adevăr, în procesul complex al cunoașterii empirice sau, mai mult, experimentale nu putem să căutăm, bunăoară, cauza unor fapte dacă nu avem deja dată ideea de cauzalitate. Sau, într-un act cultural, în crearea unei poezii, nu putem să potențăm metaforic expresia obișnuită a unui fapt, dacă nu avem exprimată ideea acelui fapt, care a presupus, la rândul ei, o anumită idee categorială, cum ar fi ideea de unitate sau de identitate a faptelor de același fel.

4. Categoriile conștiinței și categoriile inconștientului, prezente în toate creațiile

Blaga distinge categoriile cunoașterii receptive, care aparțin conștiinței și se exprimă prin idei care guvernează cunoașterea receptivă (paradisiacă), realizată prin intelectul en-static, de categoriile abisale, care, sub forma unei matrici stilistice, aparțin inconștientului și generează aspectele stilistice ale unei culturi. Categoriile receptivității alcătuiesc o structură constantă, ele pot spori numeric, dar fără să schimbe structura, și sunt sau tind să devină universale, pe când „matricea stilistică inconștientă e constituită,

Înainte de toate, dintr-un fel de locuri categoriale, care pot fi ocupate de anume categorii specifice numai prin alternanță¹⁵. De exemplu, printre principalele locuri categoriale, există locul categorial orizontal spațial și locul categorial orizontal temporal, cel spațial putând fi ocupat de categoriile spațiului infinit tridimensional, sau spațiului ondulat, sau spațiului plan, sau spațiului boltă etc, iar cel temporal – de categoriile timpul-havuz, sau timpul-fluviu, sau timpul-cascadă. Prin schimbarea unor categorii cu altele sau prin combinarea a două categorii într-una hibridă se pot crea o mulțime de matrici stilistice. Ele diferă de la o cultură la alta, sau de la o etapă culturală la alta ale uneia și aceleiași culturi. De aceea, spre deosebire de structurile apriorice ale receptivității, care tind spre constanță și universalitate, matricile stilistice apriorice prezintă, în anumite condiții, variație și individualizare. În general, matricile diferă de la o cultură la alta, dar păstrează și unele categorii comune ale unui loc categorial sau altul. Rezultă, cum a și susținut Blaga în lucrarea *Orizont și stil*, delimitându-se de teoria lui Spengler despre un suflet autonom al fiecărei culturi, că: „Matricea stilistică a unei culturi și matricea stilistică a altei culturi conțin adesea diverși factori comuni sau înrudiți.¹⁶”

Într-o comunitate culturală, există și stiluri individuale. Și anume: uneori individul adaugă categoriile sale la cel etnice, comunitare, deosebindu-se de etnic numai prin categorii periferiale, altele diferă de etnic și prin unele categorii „de primă importanță” (p. 363), niciodată, însă, prin toate: „Cel puțin câteva, dintre cele importante, sunt totdeauna colective.¹⁷”

Concepția lui Blaga despre cunoașterea prin imaginație metaforică implică distincția dintre cunoașterea paradisiacă, axată pe intelectul en-static și pe categoriile a priori kantiene, care modelează cunoașterea empirică și pe cea inductiv-științifică, și cunoașterea luciferică, guvernată de intelectul ec-static, care ispășește misterele din spatele cunoștințelor empirice și inductiv-științifice. Astfel, metaforele plasticizante se bazează pe o imaginație care gravitează în sfera cunoașterii paradisiace, pe când metaforele revelatorii presupun o imaginație ancorată în sfera cunoașterii luciferice. Totodată, dat fiind faptul că metaforele de orice fel se inserează în limbajul variatelor forme ale culturii, care poartă stigmat stilistic, ele implică și categoriile inconștiente ale matricii stilistice, generatoare de stil.

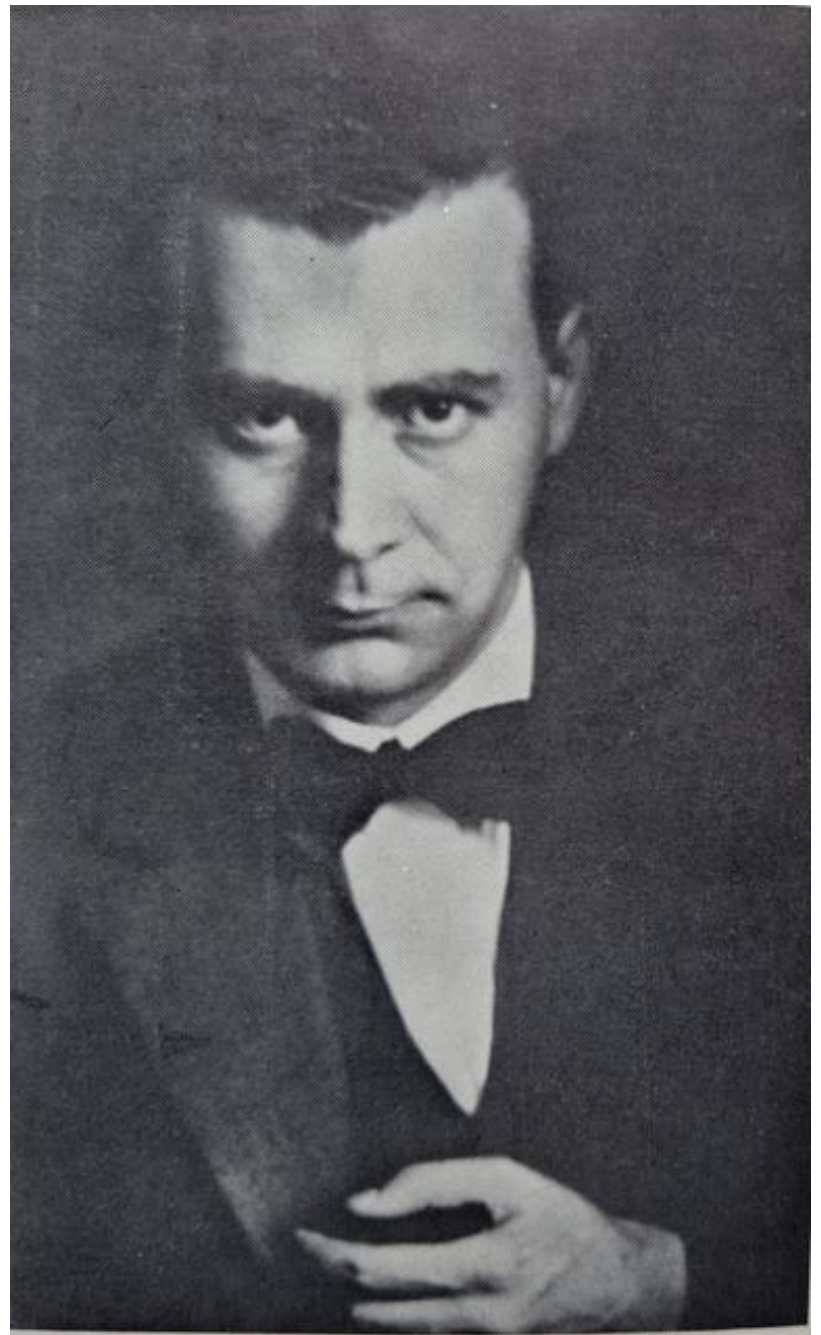
5. Importanța concepției lui Blaga despre cunoașterea metaforică

Prin concepția sa potrivit căreia cunoașterea metaforică se înscrie în sfera cunoașterii paradisiace și a celei luciferice și este prezentă în toate tipurile de creații culturale, care angajează și categoriile noologice, Blaga a reușit să soluționeze în mod personal mai multe neclarități din domeniul filosofiei culturii, cum ar fi definirea omului ca om metaforizant, distincția dintre adevărul paradisiac, așa-zis natural, și adevărul plămuirilor stilistice, luciferice, distincția dintre frumosul natural și frumosul artistic etc.

Concepția lui Blaga despre cunoașterea metaforică este deosebit de rodnică și actuală și în ce privește înțelegerea culturii în ansamblul ei dacă avem în vedere faptul că individul metaforizant și creator de cultură se afirmă nu numai prin imaginația metaforică, ci, odată cu aceasta, și prin intelectul en-static și intelectul ec-static, precum și prin categoriile abisale ale inconștientului, deopotrivă individual și colectiv.

O primă semnificație actuală a concepției blagiene despre prezența imaginației metaforice în toate creațiile culturale constă în explicarea unității culturii prin coprezența în variatele forme ale culturii a acelorași facultăți cognitive, și anume: imaginație metaforică, intelect en-static, intelect ec-static și inconștientul colectiv, care se răsfrânge și în inconștientul individual.

O altă semnificație actuală a concepției lui Blaga despre caracterul metaforic al culturii constă în explicarea autonomiei formelor culturii prin faptul că fiecare formă angajează imaginația

Lucian BLAGA

metaforică și celelate facultăți ale subiectivității umane într-o anumită proporție, diferită de la o formă la alta.

Concepția lui Blaga despre metaforismul culturii este actuală și prin faptul că susține comunicabilitatea marilor culturi prin faptul că metaforele încorporate în formele unei culturi sunt modelate stilistic de matricea stilistică a culturii respective, care conține și diverși factori comuni sau înrudiți cu cei ai matricii stilistice a altei culturi.

Concepția blagiană a metaforismului stilizat al culturii este importantă și actuală și pentru că, fără a nega comunicabilitatea culturilor, admite și caracterul național al acestora atât prin factorii stilistici proprii fiecărei culturi, cât și prin înstructurarea cosmoidală a tuturor factorilor stilistici pe care îi conține. În legătură cu specificul național al fiecărei matrici stilistice este de reținut și ideea argumentată de filosoful român, potrivit căreia toate matricile stilistice sunt echivalente valoric.

* Prof. univ. dr., membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România

¹ L. Blaga, *Geneza metaforei și sensul culturii*, în L. Blaga, *Trilogia culturii*, E.L.U., București, 1969, p. 280.

² *Ibidem*, p. 276.

³ *Ibidem*, p. 279.

⁴ *Ibidem*, p. 280.

⁵ *Ibidem*, p. 282.

⁶ *Ibidem*, p. 291.

⁷ *Ibidem*, p. 297.

⁸ *Ibidem*, p. 300.

⁹ *Ibidem*, p. 301.

¹⁰ *Ibidem*, p. 315.

¹¹ *Ibidem*, p. 311.

¹² *Ibidem*, p. 315.

¹³ *Ibidem*, p. 324.

¹⁴ *Ibidem*, p. 325.

¹⁵ *Ibidem*, p. 136.

¹⁶ L. Blaga, *Orizont și stil*, în vol. Lucian Blaga, *Trilogia culturii*, E.L.U., București, 1969, p. 114.

¹⁷ *Ibidem*, p. 363.

Ion ANDREIȚĂ, pălmaș cu condeiul

Tibet – pași pe Acoperișul Lumii (1) -

A descinde în Tibet și a încerca să-i pătrunzi inima adâncă și spiritul misterios este ca și cum ai coborî în strămoși, în ancestralitate, în propria ta ființă de început.

Un zbor cu Mircea Micu

N-aș fi scris despre zborul București-Beijing – aș fi trecut direct la zborul spre Tibet – dacă n-aș fi citit înainte cartea scriitorului Mircea Micu despre călătoria sa în Mongolia, precedată de un zbor în care am descoperit unele lucruri comune; nu multe, dar semnificative. Așadar...

Când am fost anunțat de conducerea ziarului la care lucrez („România Liberă”) că voi face o călătorie în China, am rămas uluit. În China? Ce-i drept, nu mă numărăm printre oamenii prea umblați, dar, oricum, câțiva pași peste graniță mai făcusem, totuși. Nu la Paris. Nici la maica Roma. Am fost însă în țara-soră-și-prietenă Bulgaria; în țara-soră-și-prietenă Ungaria; în țara-soră-și-prietenă Cehoslovacia. Am fost în marea Uniune Sovietică! Știam să port cu demnitate un pașaport și să nu ciulesc prea vizibil urechile la zornăitul vocilor în limbi străine din jurul meu. La orice mă puteam aștepta, numai la China nu.

Un timp am umblat năuc printre semeni – să mă obișnuiesc cu taina. Apoi, m-au cuprins stări de curată – și ciudată – euforie. După care m-a inundat o seninătate – stare pe care m-am străduit s-o mențin cât mai mult timp.

...Nu mai știu cum am ajuns la aeroport. Adevăr este că nu făcusem trei pași în eleganta aerogară a Otopenilor, când, din mai multe difuzoare nevăzute, se rostogolea o chemare cu numele meu. Eram invitat să mă prezint de urgență la poarta numărul..., în vederea îmbarcării. Îmi verific ceasul: mai era aproape o oră până la decolare; nici trenurile nu pleacă mai devreme, dar mite avionul! – îmi zic eu, cu sumețită înțelepciune. Chemarea însă continuă să se audă stăruitor și monoton. Îmi aburc geamantanul pe umăr – gest pe care nu-l mai făcusem de la plecarea în armată – și mă îndrept hotărât spre poarta cu pricina. „Repede, domnu’, repede! – mă ia o fată frumoasă în primire – stă avionul pentru dumneavoastră”. Un rac scos dintr-un tuci cu apă clocotită cred că arăta mai palid decât mine – mă simt, în timp ce dearanjez o postață de oameni și scaune, în căutarea locului înscris pe bilet. „Stați, domnu’, unde doriți, avem loc pentru toată lumea, nu sunt numerotate” – mă apostrofează una dintre fetele acelea frumoase și distanțe cu cei care nu par de-ai casei. Ete, frate! – nu mă pot abține să-mi zic, aici e ca la cinema, la matineu: bilet să ai, că locuri berechet! Și-mi caut un scaun taman pe pofta inimii: în rândul patru sau cinci, pe dreapta, lângă culoarul de trecere. Între scaunul meu și geamul rotund ca un ou de struț, alte două scaune goale-goluțe, pe care îmi așez geanta, două cărți și niște ziare. O superstiție neagră mă îndeamnă să nu stau niciodată lângă geam; legătura cu hăul mi se pare prea directă și fragilitatea avionului mult prea evidentă. Îmi amintesc o legendă care circula, cum că scriitorul Fănuș Neagu, făcând o călătorie mai largă cu Taromul, împreună cu prietenul său Ion Băieșu, la un moment dat s-au întins amândoi pe burtă pe podeaua avionului – și până la aterizare n-a reușit nimeni să-i desprindă de-acolo. Rară, frumoasă, elocventă reacție de țaran, care ară planeta de la un capăt la altul, suportă războaie și alte amenințări, dar pe care, dacă-l ridici trei palme mai sus decât salcâmul pe care-l curăță de crengi în fiecare primăvară, l-ai pierdut definitiv, ca pe Anteu desprins de pământ.

...Semnalul luminos „Prindeți-vă centurile de siguranță!” s-a stins. Semn că intrăm într-o oarecare... siguranță. Și pentru ca aceasta să fie deplină, o voce ne șoptește în microfon cum să ne punem vesta de salvare în caz de pericol. Una dintre fetele frumoase ale echipajului, o așa-numită stewardesă sau însoțitoare de bord, ne arată practic cum s-o facem, ritmându-și mișcările după fluxul explicațiilor.

plictisită – se vede de departe că nu crede nici ea în ceea ce arată – dar fata își face datoria, ceea ce mă cam pune pe gânduri. Mă trezește din meditație vocea plictisită a crainicei care ne roagă să fumăm mai cu zgârcenie, datorită puținătății oxigenului de care dispunem. În jurul meu, pasagerii trag însuflețiți din țigări, de parcă vocea ar fi anunțat că cine fumează mai mult primește Premiul Nobel.

...Ne vorbește comandantul; voce baritonă, așa cum îmi închipui eu un lup al... aerului. Ne anunță că ne aflăm la 10.000 de metri înălțime, că înaintăm cu 900 de kilometri pe oră, peste vreo șase ceasuri vom fi la Karachi, unde facem escală. Vremea este, în general, favorabilă – ne asigură – cu mici perturbații, neînsemnate. Afară sunt minus 30 de grade. Peste un minut și jumătate vom survola Istanbulul. Mă uit la ceas: e unsprezece noaptea. Zburăm de aproape o oră. Sunt tentat să arunc o ochiadă pe fereastră; să văd și eu cum arată târgul ăsta aliotmănesc în care s-au vândut și cumpărat atâtea capete de domni români, iar unele au mai și căzut pe butucul semilunii – dar superstiția aceea neagră mă trage ca un arc înapoi. Și-așa, n-aș avea ce vedea – mă consolez; comandantul ne spusese că ne aflăm cu mult deasupra unui dens plafon de nori.

Îmi amintesc că am alături niște cărți, niște ziare – și încep să le foiesc în jurul meu. Am adus cu mine „Jurnalul de călătorie” al lui Nicolae Milescu Spătarul – citit și recitat de câteva ori – și „Patru generații sub același acoperiș”, romanul lui Lao She, tradus de doi sinologi desăvârșiți, Mira și Constantin Lupeanu. Deschid cartea întocmită de Spătarul Milescu acum trei sute și mai bine de ani – și citesc la întâmplare: „La 26 februarie au sosit, din orașul de scaun al Chinei, askaniana, cu un ajutor, un zargucei, și doi slujbași ai sfatului țării, trimiși din partea bogdihanului, înainte de sosirea înaltului dregător; voievozii de pe Naum mi-au spus că ar fi mai respectuos din partea mea dacă aș ieși în întâmpinarea unui mandarin atât de mare, unul dintre cei mai apropiați sfetnici ai împăratului, purtătorul poruncilor mării sale. Am răspuns că în toate țările solul este cel întâmpinat, nu cel care iese înaintea cuiva ca să-l primească... bineînțeles, doar dacă nu este vorba chiar de cârmuitorul către care este trimis”.

Încerc să-mi cercetez vecinii. Frânturi de trupuri ascunse după spătare înalte: un ochi, o mână, o barbă, un nas; un pantof căutând să se înfigă cât mai comod la rădăcina scaunului din față. Tipul din stânga mea – un voinic cu pieptul puternic bombat și capul mare, rotund, ca un bostan turcesc răsturnat în piept, dezleagă cuvinte încrucișate: „Opera”, citesc, cu privirea piezișă.

Deodată, rumoare în holișorul din spatele cabinei piloților. Câteva fete garnisesc o măsuță pe rotile cu tot felul de bunătați: Whisky, Kent, Christian Dior, Napoleon – și alte minunății al „raiului capitalist”. Mă gânesc că aș face-o praf pe nevastă-mea, dacă i-aș aduce o sticlă cu Dior. Îmi iau inima-n dinți și-o întreb pe fata care împine căruciorul, cât face. „Oprește” – răspunde sec. Plusez: lei? Yuani? Ea, tot sec: „Dolari” – și trece mai departe.

La întoarcere, moderna bucheteră nu pare să fi avut mult noroc în vânzare. Tipul din stânga mea întreabă de cină – „Să se încălzească, și vă servim!”. Eu scot carnetul – și mă apuc de scris. Nu-mi pot stăvili gândurile brunete și fiorii zborului. Oricât aș încerca să mi-l aduc în memorie pe cutezătorul Exupéry și întâmpările lui extraordinare. Scriind, totuși, mă decuplez parcă de la ideea de zbor. Scrisul mă liniștește oarecum...

...Nici nu știu când, cu un gest diafan, o fată îmi dă laoparte carnetul și-mi așază sub nas o tavă cu miros îmbietor. Doamne, și ce bine mi-ar prinde acum o gură de tărie! O Bătrână, sau un Tomis, chiar și-un Ceres – dar le-am lăsat în geamantan. Nu apuc să-mi termin gândul – bag seamă prea se citea totul pe chipul meu – că fata mă întreabă surzând: „Ați dori puțin alcool înainte?”. Auzi, ați dori?

– o privesc buimac și fericit. „Nu avem decât vin – alb sau roșu?” Alb, zic, că e mai tare! Și, dacă se poate – adaug, după un moment de doctorală meditație – *dabli* – străduindu-mă să pronunț cât mai englezește cuvântul cu care scriitorul Fănuș Neagu a câștigat niște pariuri într-un bar londonez.

Vine *dabli* la două pahare, zvânt unul, ca un credincios însetat stropul de împărtașanie. Pe al doilea îl cântăresc mai mult pe limbă și-l rostogolesc cu înghițituri mici. Semn că i-am plăcut fetei, din moment ce mă întreabă, toată numai zâmbet: „Repetir?” Nu, zic, acum înfulecăm; dar dacă-i vorba de *repetir*, atunci să fie roșu: ține de foame și e ceva mai lenș, poate fi lungit mai mult timp. Iar i-am plăcut fetei (Binecuvântat să fii, Mircea Micu, oriunde te-ai afla!) care-mi face complice cu ochiul: gata, s-a-nțeleș!

Îmi arunc privirea peste tavă; minune mare: nu se poate săncapă pe o tăviță de două șchioape atâta alai de mâncare! Recunosc: două chifle, friptură, cașcaval, salam, pește, pui, unt, prăjitură, frunze de pătrunjel și salată verde, cuțit, lingură, furculiță (din plastic).

Poftă bună, frate Ioane! – îmi urez – și, tacticos, pornesc să mă înfrupt, ca un bimbașă, din bunătăți. Fata nu-și uită promisiunea – și, din când în când, exact la momentele potrivite, face să aterizeze lângă tăvița mea pahare cu vin roșu.

Apoi se strâng tăvile, se face puțină curățenie. Fetele și-au desprins șorțurile albastre de *ospătărițe*, reîntregind sobrele costume maro-bordo-cărămiziu. Îmi repun și eu carnetul pe măsuța-birou atașată de spătarul scaunului din față – și încerc să scriu. Dar nu pot să însemn mai nimic. Mai ales că, din când în când (scuze, mă repet!) pe măsuța mea aterizează nu câte un pahar, ci câte o sticlă, de data asta. Ho! Nu vă holbați atâta, păzitori ai „apei bune de izvor”, că sticlele nu erau de-un kil, ci de-o *litră*!

Și uite-așa, cu litruța-cu litruța, vinul lenș, eu dispus să-i ascult șoapta, am fărâmat o bună parte din noapte...

...Pleoapa mi s-a zbatut, însângerată. Cineva spintecă cerul cu un hanger, vărsând dinspre Orient o burtă de icre roșii pe zare. Și varsă... și întinde – trăgând o dungă de foc după sine. Și dunga se alungește și se lățește, curcubeu ciudat și uriaș, peste care încep să joace flărări. Ochiul se dilată, ciclopic, cât orizontul incendiat cu aur topit. Mă doare. Întorc capul – și în spatele meu, în spatele avionului – noapte adâncă. Privesc din nou înainte: lumina, hanger daurit, mă rănește până la candoare. Este o clipă unică, pe care mă străduiesc s-o înghesui cât mai mult și definitiv în mine: în trupul meu, în sufletul meu; în carne, în oase, în simțuri – iradiindu-mă.

Închid iar ochii – și-i țin așa, închiși, mult, cât mai mult timp. Pe cerul pleoapei se zbat culori și tablouri dumnezeiești.

Și lumina care crește! Și crește! Și crește! Doamne, cum se mai luminează!...

Apoi – soarele! Săltând în față, aproape și concret, ca un bulgăre uriaș de zăpadă incandescentă. Se apropie, și se apropie, mărindu-se, parcă să ne înghită în abisurile sale fierbinți și ademenitoare.

...Când am aterizat la Karachi, n-am înțeleș ce se întâmplă: coboram pe pământ? Sau ne cufundăm în pântecul acestui monstru de foc și ispită?

Un soare urcând dinspre Orient, întâlnit la iuzoria înălțime a staturii sale, este, pentru un pământean, cea dintâi minune a Universului.

...Pe aeroportul din Karachi parcă sunt într-o autogară cochetă de provincie. De altfel, la coborârea din avion, cineva își întreabă amicul, într-o curată limbă oltenească: „Ne luăm gențile cu noi?”. La care amicul răspunde... ca la Ploiești: „Nu, le lăsăm în autocar!”.

În *aerogară*, ca-n orice *autogară*: lume multă, scaune din material plastic, genți, saci, valize, ici-colo câte o pereche de „ițari” mai... șifonați. Aș fi jurat că sunt la Tg. Jiu, dacă chipurile din „autogară” n-ar fi fost adunate prea din toate colțurile planetei: gălbii, arămii, alburii, boccii, cafenii, tucurii – mă rog, un bazar uman în regulă. Și tot aș fi fost în stare să jur că sunt la Tg. Jiu, dacă n-aș fi urcat la etajul „autogării”. Acolo, sub o lumină de neon ameteitoare, își dăduseră întâlnire toate pietrele prețioase din lume: diamante, safire, agate, jaduri, turcoaze, cuarțuri, onixuri, topaze, ametiste, smaralde – autentice, semi sau false. Săreau din ele scânteii de toate culorile,

încrucișându-se în aerul umed și turmentat de miresmele unei flori exotice, ce se târau, odată cu nisipul, până lângă cureaua de beton a aeroportului. Toată această prăvălie, lungă de zeci de metri, era împărțită în numeroase pavilioane, având între ele, perete despărțitor, o lamă de sticlă. Și ce prețuri! Începeai o tocmeală de la o sută de dolari și ajungeai la zece – și chiar sub zece. Iar dacă nu cumpărai nimic – cazul meu, *par egzamplu* – fachirul cu turban galben și mustață neagră nu numai că nu se supăra, dar te invita zâmbind să mai treci pe la el, poate atunci va avea mai mult noroc – și se îndrepta, proaspăt, spre alt client.

...Din Karachi decolăm la șase ceasuri și treizeci de minute, după ora Bucureștiului. S-a făcut aprovizionarea cu carburant, s-a schimbat echipajul. Cei care ne-au adus până aici – comandant, piloți, ceilalți navigatori, inclusiv stewardesele – rămân aici, în refacere, o săptămână; până se întoarce avionul de la Beijing – pe care-l preiau, lăsând în locul lor, în odihnă, echipajul acestuia. Cei care ne întâmpină pe scara păsării de oțel sunt odihniți, bine dispuși, bronzați. Fetele, mai ales – de parcă adineauri s-au dezlipit de pe plaja de la Mamaia, așa arată de rumene. Trupeșe, țanțoșe, rimelate – rodii coapte la soarele Orientului – ne primesc numai surâș în capul scării, pe care noi o urcăm cu cămașa learcă-n spinare.

Avionul începe să ruleze. Urcăm. Sub noi, lipia de nisip se întinde, se lăbărțează ca o carapace de broască țestoasă. Case mici, sărăcicioase așezări dreptunghiulare – pe această piele gălbuie de taur, încrêțită de vânt. O șosea – șopârlă jigărită – abia se strecoară printre nisipurile mișcătoare. Peisaj straniu, dezolant. Și mă pierd în această stare, ademenind liniștea...

...Mă trezesc cu un uragan în urechi. Parcă a strigat cineva într-o peșteră amplă. Himalaia! Și cuvântul îmi bubuie, în continuare, în sânge: Himalaaaaaa! Apoi, în difuzor: „La dreapta a început lanțul himalaian! Ceva mai departe, Everestul!”. Îmi arunc ochii pe fereastră: creste blânde, înzăpezite, cu nouri vineții pe creștet. Un sobor de creste dantelate, un cuibar împletit din stânci, gheață și nori – așa cum îmi închipuiam eu, când eram mic, locul unde stă Dumnezeu și comandă, după cum îl vedeam, duminica, desenat în turla bisericii din sat...

Dar crestele cresc în înălțime – ori noi coborâm spre ele – dantela devine fierăstrău; un fierăstrău cu dinți uriași, lucitori, care când scarmână caiere rătăcite de nor, când ghilotinează raze de soare. Avionul parcă nici nu mai înaintează: rămâne suspendat deasupra acestei stâncării nebune...

Este o măreție crudă, o fastuozitate cosmică, ceva lunatic și real și păgân, un suflu din întâia răsufare a materiei, încremenit în veșnicie. Simt o dorință irezistibilă de-a întinde mâna și de-a lua un pumn din această veșnicie albă – cu care să mă spal pe față. Și rămân așa, cu mâna gândului întinsă, multă vreme...

Între timp, stâncăria lunatică ne mai amenință cu dinții înțeleștați, urmărindu-ne, parcă; apoi rămâne tot mai în urmă. Cei 900 de kilometri pe oră își spun cuvântul. Mă uit la ceas: 12 – ziua. Pe sub aripa avionului prind să defileze forme geometrice: pământul chinezesc – lucrat ca-n palmă, lucrat la palmă. Pământ senin – în aerul ca o adiere albastră și pură.

...Deodată – nu au trecut nici câteva minute de când admiram priveliștea senină – se întunecă. Altfel decât pe pământ – brusc! De nici șapte ore am plecat din Karachi, cu soarele în față, pentru ca să intrăm, acum, într-o noapte desăvârșită.

La ora 13 (ora mea) suntem anunțați că ne pregătim de aterizare. La Beijing este ora 19. Și, totuși, întunericul nu poate fi despiciat nici cu securea.

După un tur de onoare deasupra unui evantai de lumini multicolore, mușcăm pista cu o dragoste frenetică de pământ.

Am plecat din București duminică seara, la ora 10, și am ajuns la Beijing luni la amiază, la ora 13 – după timpul de acasă. Aici, însă, cum spuneam, este deja seară, întuneric profund: ora 19 – după timpul chinezesc.

Burduful tapetat cu mătase oranj, în care descindem direct din ușa avionului – un autentic Tunel al Timpului – încurcă din nou fusele orare, turmentându-mă definitiv. Nu mai înțeleg nimic. Mă las purtat într-un spațiu necunoscut, de această mare de timp misterioasă...

Prof.univ.dr. Nicolae VASILE

De Ziua internațională a Teatrului, Interviu cu AI

Nicolae Vasile: *Astăzi, când am putea spune, parafrazând, că „viața bate teatrul”, de ce ar mai scrie cineva teatru?*

AI: „Viața bate teatrul” e una dintre acele replici care par să închidă cortina... dar, de fapt, o ridică mai sus.

Paradoxul e delicios: tocmai pentru că viața e mai imprevizibilă, mai crudă și mai absurdă decât orice scenariu, oamenii simt nevoia să scrie teatru. Nu ca să copieze viața, ci ca s-o prindă de mână și s-o întrebe: „Stai puțin, ce-ai vrut să spui cu asta?”

Gândește-te la William Shakespeare. Piesele lui sunt pline de crime, iubiri imposibile, nebunie și putere. Viața reală a oferit mereu lucruri la fel de intense sau chiar mai dure. Și totuși, fără teatru, toate astea ar rămâne haotice, ca un vis din care te trezești fără să-l înțelegi. Teatrul le dă formă. Le pune sub reflector. Le obligă să spună ceva.

Sau ia-l pe Samuel Beckett. În viață, absurdul apare fără explicații. În teatru, absurdul devine... artă. Devine sens prin lipsa sensului. O glumă cosmică spusă pe scenă, unde tăcerea e la fel de importantă ca replica.

Teatrul nu concurează cu viața. E mai degrabă un laborator. Acolo:

- durerea devine replică memorabilă;
- confuzia devine monolog;
- întâmplarea devine destin.

Și mai e ceva: în viață, ești prins în rol. În teatru, îl poți privi din sală. Poți vedea tiparele, greșelile, frumusețea. E un fel de oglindă... dar una care știe să povestească.

Așa că de ce ar mai scrie cineva teatru?

Pentru că viața e un torent. Teatrul e paharul care îl face băubil.

NV: *Timpul este resursa care ne lipsește cel mai mult în prezent. Merită să o risipim pentru teatru?*

AI: Timpul e acel animal fugar care nu stă la pozat ... tocmai de aceea merită „vânat” cu grijă. Iar teatrul nu e o risipă de timp, ci una dintre puținele investiții care chiar îți întorc ceva înapoi.

Prof.univ.dr. Nicolae VASILE

Argumentul nu e unul singur, e o mică constelație:

1. Teatrul comprimă viața

În două ore, trăiești cât n-ai apuca într-o săptămână. O piesă de Anton Chekhov sau de Yasmina Reza nu îți cere timp în plus, îți economisește experiență. E ca un rezumat emoțional al vieții.

2. Este una dintre ultimele experiențe „live” reale

Nu poți da pauză. Nu poți derula. Nu poți verifica notificări fără să simți că pierzi ceva. Actorii respiră același aer cu tine. Greșesc, improvizează, creează în timp real. Într-o lume editată obsesiv, teatrul e crud și viu.

3. Îți antrenează atenția, nu ți-o consumă

Majoritatea divertismentului îți fragmentează mintea. Teatrul face opusul: te adună. Te obligă să fii prezent, să asculți, să simți nuanțe. E un fel de „sală de fitness” pentru conștiință.

4. Îți oferă distanță față de propria viață

Paradox curios: mergi să vezi viețile altora și înțelegi mai bine viața ta. Ce în realitate e haotic, pe scenă devine lizibil.

5. Nu e doar consum, e întâlnire

Cu idei, cu oameni, cu tine însuși. La Teatrul Național București sau în orice altă sală, nu ești doar spectator, ești martor la ceva irepetabil.

Actoriile Mariana ANGHEL și Daniel NEGUȚ, membri ai trupei TEATRUL NOSTRUM'25, performând în cadrul spectacolului „Seară culturală românească” al Filialei Cronica Timpului din cadrul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Foto: Tanța TĂNĂȘESCU

Așa că întrebarea se răstoarnă puțin: nu „de unde timp pentru teatru?”, ci „ce pierd dacă nu îmi acord acest timp?”

Pentru că uneori două ore de teatru nu îți iau timp... îți dau înapoi viață.

NV: Prin ce se comunică mai bine, prin teatru sau prin roman?

AI: Depinde ce vrei să transmiți... și cui îi șoptești: unei săli întregi sau unei singure conștiințe.

Teatrul și romanul sunt două „limbi” diferite ale aceleiași umanități.

Teatrul comunică mai direct, mai imediat

Pe scenă, emoția nu trece prin filtru lung. Ajunge din corp în corp. Un actor tace și sala întreagă înțelege. De aceea, un dramaturg ca Henrik Ibsen poate declanșa reacții puternice fără să explice prea mult. E comunicare „la cald”, aproape electrică. Simți, înainte să analizezi.

Romanul comunică mai profund, dar mai lent

Un roman te lasă să intri în mintea personajului, să-i auzi gândurile, să-i urmărești deriva interioară. Marcel Proust nu ar funcționa pe scenă în același fel, pentru că magia lui stă în interioritate, în timp dilatat. Aici comunicarea e „în adâncime”, nu în instantaneu.

Teatrul sugerează, romanul explică

Pe scenă, nu vezi tot. Completezi tu. În roman, autorul poate construi fiecare detaliu.

Teatrul e colectiv, romanul e intim

La teatru, râzi sau taci împreună cu alții. Citind, ești doar tu și pagina. Uneori, asta e mai puternic. Alteori, mai solitar.

Așa că... se comunică mai ușor prin teatru? Da, dacă vrei impact rapid, emoție directă, o experiență comună. Nu neapărat, dacă vrei finețe psihologică, explorare lentă, nuanțe interioare. E ca diferența dintre o scânteie și o ardere lentă. Una luminează brusc. Cealaltă te ține cald mult timp.

În final, nu e o competiție. E o alegere de instrument. Sau, și mai frumos, o alternanță: uneori ai nevoie să vezi, alteori să te pierzi în gânduri.

NV: Și, o întrebare mai provocatoare pentru viitor, va fi teatru sau film?

AI: Întrebarea asta pare un duel... dar e mai degrabă un dans între două forme care refuză să dispară.

Filmul pare „viitorul” la prima vedere

Are tehnologie, distribuție globală, efecte care pot construi lumi întregi. De la Inception la Avatar, filmul poate face vizibil ceea ce teatrul doar sugerează. Ajunge oriunde, pe orice ecran. Scalabil, multiplicabil, omniprezent.

Dar aici vine răsturnarea:

Teatrul are un tip de viitor pe care filmul nu îl poate atinge

Pentru că teatrul nu e doar „conținut”. E întâlnire. Nu poate fi piratat, nu poate fi redus la algoritm, nu poate fi văzut „mai târziu”. Există doar aici și acum.

Un regizor ca Christopher Nolan controlează fiecare cadru până la perfecțiune. Un creator ca Jerzy Grotowski mergea în direcția opusă: elimina totul ca să rămână doar relația vie dintre actor și spectator.

Adevărul mai puțin spectaculos, dar mai solid:

- Filmul va domina ca industrie și influență globală;
- Teatrul va rămâne esențial ca experiență umană directă.

E ca diferența dintre apă îmbuteliată și un izvor din munte. Prima ajunge peste tot. Al doilea nu poate fi replicat. În loc să întrebăm „care e mai de viitor?”, poate întrebarea mai fertilă e:

De ce continuă să existe teatrul într-o lume dominată de film?

Răspunsul e simplu și încăpățânat: pentru că oamenii nu vor doar să vadă povești..., vor să fie în aceeași încăpere cu ele.

Imagine din spectacol pe Scena AGIR

Magia teatrului prin spectacolul „Scara fără sfârșit”

La data de 9 mai 2026, pe scena primitoare a Căminului Cultural „Ion Defta” din satul giurgiuvean Remuș, Trupa de teatru AGIR – ImpACT ART din București a prezentat spectacolul „Scara fără sfârșit”, în cadrul turneului lor de promovare a culturii, revenind de mai multe ori în ultimii cinci ani în această frumoasă localitate pentru a împărtăși publicului bucuria jocului teatral și a le oferi o pauză de la rutina zilnică.

Piesa „Scara fără sfârșit”, scrisă de prof. univ. dr. Nicolae Vasile (președintele Filialei „Cronica Timpului” din cadrul UZPR), este o lucrare care împletește fin umorul cu reflecția asupra condiției umane. Spectacolul explorează ascensiunea și provocările pe care fiecare individ le întâmpină în „urcușul” vieții, fiind o metaforă a perseverenței și a valorilor morale.

Onoarea de a modera acest eveniment a revenit actriței Daniela Bădescu, membră a UZPR - Filiala „Cronica Timpului”. Programul evenimentului a fost deschis de talentatul cor al Școlii Nr. 2 Frățești, condus de distinsa profesoară de muzică Livia Pencea. Acest cor este foarte apreciat în județul Giurgiu, și nu numai, cu performanțe remarcabile la diverse festivaluri unde a participat sub bagheta doamnei profesoare.

Pe scenă a urcat apoi Celia - numele de scenă al admirabilei tinere soliste de muzică ușoară și populară Ștefania Ghețu-Pană, fiică a acestui sat și laureată a multor concursuri de profil, care a oferit un minirecital cu acompaniere orchestrală, pentru care a primit aplauze furtunoase, ovații și multe flori.

Gabriela Răcaru a oferit apoi publicului o interpretare la vioară pentru care a primit și ea aplauze binemeritate. Aplauze au urmat și pentru interpretarea vibrantă a solistei Carmen Lungu, artistă cu numeroase albume de muzică pop în palmares, premiată cu un trofeu special la Gala Internațională „Femei de Succes” 2026, ediția a XXI-a, desfășurată la data de 4 mai a.c. în Aula Ministerului Culturii din București.

După programul muzical a urmat spectacolul teatral, care a produs emoție prin interpretarea actorilor Mariana Anghel, Daniela Bădescu, George Vlaicu (fiu al satului Remuș, membru al UZPR - Filiala „Cronica Timpului”), Ion Lörinczi și Daniel Neguț.

Melodrama „Scara fără sfârșit” se bucură de aprecieri elogioase din partea publicului și a presei de specialitate. Piesa va fi înscrisă în vară la Festivalul Național de Teatru „Eusebiu Ștefănescu” de la Câmpina.

<<Această piesă pornește de la o poezie a mea, „Ingenuu și diafană”, scrisă prin anul 2014, pe care o puteți găsi pe Internet. Tot ce am scris eu — vreo 35 de cărți de literatură și cam tot atâtea de știință — este pe Internet la liber; cine vrea poate să le citească. Poezia a fost transpusă în scenariu și inițial a apărut sceneta „Scara”, într-un act. La prima reprezentare am jucat chiar eu rolul bărbatului din scenetă. După câțiva ani, 5-7 ani, ca urmare a succesului piesei „Ioșca, Sică și Mitică”, cu care s-a obținut Premiul al III-lea la prima ediție a Festivalului Național de Teatru „Eusebiu Ștefănescu” de la Câmpina, a apărut ideea de lărgire a scenetei „Scara” cu încă două acte, care preced textul inițial ca o motivație pentru acțiunea din actul al treilea. >>, a mărturisit autorul piesei, prof.univ.dr. Nicolae Vasile, care la final de spectacol a urcat pe scenă alături de actori, în aplauzele publicului, primind cuvinte de apreciere și flori.

Trupa de teatru AGIR – ImpACT ART reprezintă ramura artistică a Asociației Generale a Inginerilor din România (AGIR), și are în componență și jurnaliști membri ai UZPR. A fost înființată la inițiativa inginerului prof.univ.dr. Nicolae Vasile și este condusă de actorul Daniel Neguț, tot inginer la bază, (cunoscut și pentru activitatea sa la Radio România Actualități).

Redacția

Dr. Aurica ICHIM *

Elena Cuza – prima doamnă a statutului român modern

Doamna Elena Cuza, prima doamnă a statului român modern, rămâne o figură proeminentă a istoriei naționale, care deschide calea și contribuie la înființarea statului român modern. Nu multe sunt figurile feminine care, în istoria modernă a României, au reușit să treacă granițele cronologiei oficiale și să se fixeze durabil în memoria colectivă. Doamna Elena Cuza este una dintre aceste prezențe discrete, dar profunde, a cărei imagine s-a construit atât din fapte reale, cât și din proiecțiile afective ale unui popor aflat în plin proces de definire a propriei identități.

Elena Rosetti s-a născut la Iași, la 17 iunie 1825, fiind fiica postelnicului Iordache Rosetti Solescu și a Catincăi Sturdza, două importante familii boierești din istoria Moldovei medievale și moderne a spațiului românesc. Familia Rosetti, cu reprezentanți de seamă în spațiul românesc în veacul al XVII-lea, a dat Moldovei, personalități remarcabile, inclusiv domni ai țării, amintindu-l pe Antonie Roset (1675-1678).

În Iași, domnul se va îngriji îndeaproape de refacerea ctitoriei lui Ștefan cel Mare, biserica „Sf. Nicolae Domnesc”, locul unde erau unși, sau miruiți, domnii Țării Moldovei. În plan edilitar, se va implica în aducțiunea de apă la curtea domnească, soluționând una dintre cele mai importante probleme pe care le avea orașul la acel moment: lipsa apei potabile.

Dinspre mamă, era descendentă a familiei Sturdza, cu iluștri reprezentanți în politica internă și externă a Moldovei. Originile familiei se pot urmări începând cu anul 1540. Membrii ei aparțin a două mari ramuri, întemeiate de Ioan Sturdza și de Alexandru "Sandu" Sturdza, fiii lui Chiriac Sturdza, care a trăit în secolul al XVII-lea și poate fi privit ca fondatorul familiei. Dintre toți reprezentanții familiei, Mihail Sturdza va fi cel care va ocupa, în plină perioadă modernă, tronul Moldovei, între 1834 și 1849.

Se înțelege, așadar, că ascendența viitoarei doamne era una ilustră, marcată de faptul că din ambele ramuri, Rosetti și Sturdza, au existat doi domni pe tronul Moldovei.

Se poate deduce, și din acest punct de vedere, că viitoarea doamnă și-a înțeles pe deplin rolul și a manifestat înțelegere deplină față de marile reforme ale distinsului său soț.

Deși s-a născut la Iași, după cum s-a amintit, la 17 iunie 1825, viitoarea doamnă a fost dusă de timpuriu la Solești, unde și-a petrecut primii ani alături de frații săi mai mici: Zoe, Costăchel, Mitică și Theodor (poreclit „Prințisorul”).

Primele referiri pe care le vom face sunt cele privitoare la educația doamnei. A studiat la Pensionul de la Șcheia, iar, de la 14 ani, la Pensionul de la Iași. Aici va deprinde cunoștințele necesare apartenenței la înalta societate. O prioritate a educației sale a fost cunoașterea limbilor străine: franceza și germana, fapt care i-a permis să poată lua contact cu creații literare și cu noutățile întregului orizont cultural: teatru, muzică, arte plastice. Mai târziu, va frecventa cercuri literare, unde va avea prilejul unor dialoguri cu mari personalități europene.

Căsătoria cu Alexandru Ioan Cuza o va apropia pe doamnă de idealurile și ideile revoluționare, pe care și le va însuși. Dovadă este momentul 1848, când revoluționarii moldoveni sunt arestați, iar doamna va depune eforturi pentru ca o parte dintre aceștia să fie eliberați, putând să plece în exil, fapt posibil datorită legăturii sale

directe cu consulul englez Cumingham. Astfel, Alexandru Ioan Cuza fusese eliberat, împreună cu Alecu Moruzi, Vasile Canta, Lascăr Rosetti, Manolache Costache Epureanu și Zaharia Moldovanu.

Primul punct al exilului pentru revoluționari a fost orașul Cernăuți, după trecerea prin Ardeal. Tot aici, înainte de moartea socrului său, sosise Elena Cuza, ajutată fiind să treacă granița de către o prietenă de la Galați, ale cărei rude aveau în această parte a Moldovei o moșie ce se întindea și dincolo de frontieră.

Elena Cuza a adus exilaților ajutoare bănești de la rude și prieteni. Anii de exil au fost cei în care ideea națională și idealul de libertate au ghidat toate acțiunile nucleului de intelectuali răspândiți în capitalele europene.

Speriați de holeră, Cuza și soția sa vor pleca de la Cernăuți spre Viena, Paris și, în cele din urmă, spre Istanbul, de unde îl vor însoți în țară pe viitorul domn, Grigore Alexandru Ghica.

Spre deosebire de alte doamne ale istoriei românești, care au beneficiat de vizibilitate publică extinsă, poziții stabile în ierarhiile cele mai înalte ale societății sau mijloace moderne de propagare a imaginii, Elena Cuza a intrat în imaginarul colectiv printr-o altfel de forță: aceea a decenței, a sacrificiului și a empatiei reale față de nevoile oamenilor.

Popularitatea ei nu a fost rezultatul unei construcții oficiale sau al unui cult mediatic, ci s-a format natural, în acord cu valorile reale ale societății românești de la mijlocul secolului al XIX-lea. În plină epocă modernă, comportamentul Doamnei Elenei Cuza a rezonat cu dorința tot mai clară a oamenilor de a vedea în lideri nu doar figuri de autoritate, ci și exemple de umanitate.

Trăsăturile sale fundamentale – modestia, spiritul de sacrificiu, credința profundă și discreția – au transformat-o într-un reper moral, chiar dacă nu a avut posibilitatea unei influențe directe asupra deciziilor de stat. Rolul ei s-a exprimat simbolic, dar nu mai puțin semnificativ, prin gesturile de sprijin față de cei aflați în nevoie, prin implicarea constantă în acțiuni caritabile și printr-o conduită publică exemplară, lipsită de ostentație sau ambiții personale.

Scrisorile publicate, în special cele adresate mamei sale, dezvăluie o femeie conștientă de rolul pe care istoria i-l impune, dar care nu își pierde luciditatea și simțul proporției². Pentru Elena Cuza, înălțarea în poziția de „Doamnă a țării” nu a fost un privilegiu râvnit, ci o datorie acceptată cu resemnare și responsabilitate. Tocmai această atitudine, în contrast cu imaginea publică deseori regizată a altor figuri feminine din epocă, a adus-o aproape de sufletul poporului, care a recunoscut în ea o „mamă a națiunii” în sensul cel mai uman și autentic al expresiei.

Într-o vreme în care rolul femeii în spațiul public era încă limitat, Elena Cuza a reușit să deschidă, prin propriul exemplu, un drum nou – acela al influenței tăcute, dar decisive. Complet dezinteresată de orice compensație, ea a contribuit esențial la opera de civilizare și modernizare a societății românești, devenind un simbol al responsabilității morale în fața destinului național³. Astăzi, redescoperirea personalității ei nu este doar un act de justiție istorică, ci și o invitație la reflecție: despre ce înseamnă cu adevărat dăruirea de sine, despre puterea modestiei și despre felul în care valorile personale pot contribui la întărirea coloanei vertebrale a unei epoci.

Elena Cuza, cea supranumită, pe drept, Prima Doamnă a României moderne, a sprijinit din umbră opera reformatoare a soțului său, principele Alexandru Ioan I. Înainte chiar de reglementarea Legii pentru Învățământul Primar și Obligatoriu, dată în 1864⁴, Doamna Elena s-a îngrijit de organizarea și buna administrare a școlilor, în special a celor de fete, cărora le-a acordat o atenție deosebită.

În 1860, Ziarul „Tribuna Română” consemna că: „...niciodată n-au fostu mai mare îngrijire de creștere și de învățătura fetelor ca acum, de când Măria Sa Doamna Elena au luat asupra-și această însemnată lucrare de folosință publică. Majestatea Sa Doamna au avut răbdarea de a asigura câte 3 și 4 ore pe zi la esaminile cele mai de pe urmă ale Școlii Centrale din Iași. Dorința de a cunoaște în toate așezămintele ei starea de învățătură ce predă tinerelor copile, ca așa să se poată face îmbunătățirile cuvenite, au fost aceea care s-au arătat în totul cursul esaminilor, după ce Măria Sa Doamna au dat cuvenitele ordine pentru îndreptarea tuturor științelor, apoi au cerut să i se trimită la masă pre rând, și apoi în toată duminica câte două copile”⁵⁶.

La 21 aprilie 1863, Doamna Elena Cuza se afla la Iași unde a vizitat așezăminte și Institutul Normal (Școala Centrală) de Fete. Aici, Doamna a constatat că lucrurile erau în ordine, după cum reiese din scrisoarea adresată doamnei Olimpia Gross, directoarea acestui așezământ: „E o adevărată plăcere pentru mine de a constata rezultatele dobândite în așa puțin timp. Sub toate puncturile de vedere am găsit internatul în progres. Eu vă felicit pentru aceasta și vă mulțămesc din inimă. Vouă vă vom datori în câțva timp o pepinieră de tinere institutrice de care avem simțită nevoie și care vor răspândi în țară principiile și instrucțiunea pe care vor fi primit sub a voastră înțeleaptă și maternă direcțiune. Contați totdeauna pe concursul meu. Internatul tinerelor fete din Iași este unul din așezămintele cărora păstrez cea mai vie îngrijire. Primiți, doamnă, încredințarea alesele mele sentimente”⁷.

La întoarcerea de la Iași, Principesa Elena Cuza a vizitat alte asemenea instituții, precum Școala de fete din Râmnicul Sărat, Buzău și Ploiești, va vizita Golești și Curtea de Argeș, Pitești, Craiova, Orșova. Principesa a revenit la Iași în octombrie 1864 unde a vizitat cazarma din curtea Palatului Administrativ, spitalul militar de la Beilic și cazarma de cavalerie de la Copou, Școala de pictură și Școala Centrală de fete.

Orașul său natal o atrăgea cu o putere nebănuită, îndemnând-o să vegheze și asupra bunului mers al instituțiilor culturale și caritabile din vechea capitală a Moldovei. Aici avea să fondeze, în 1880, Spitalul de copii „Caritatea”, într-un imobil pe care îl cumpărase de la fratele ei, Constantin Roseti. Clădirea există și astăzi, imobilul deservind o secție a Spitalului de Urgență din Iași.

Toate acestea au fost readuse în conștiința colectivă printr-un articol de ziar, publicat în 1909, anul morții principesei, în care erau relatate, pe scurt, marile sale fapte:

„Viața oficială o supunea la diferite îndatoriri care erau prea adeseori aspre și împovărătoare. Dar Principesa se învoi fără împotrivire și ca să ușureze sarcina soțului mereu pe drumuri între București și Iași, îndeplinea cu multă bunăvoință, stăpânindu-și firea timidă, îndatoriri de Principesă Domnitoare în lipsa lui. Făcu zile de audiență în fiecare luni și dădu audiențe celor ce doreau să-i vorbească; se îngrijea de aproape de școlile din Moldova, luându-le sub patronajul ei și plănui reeducarea populației sărace prin instituții de binefacere și cultură, urzându-și în acest mod o activitate rodnică și folositoare pentru țară”⁸.

Însă numele Doamnei Elena Cuza este legat, în mod deosebit, de îngrijirea copiilor care își pierduseră părinii. Este cunoscut faptul că una dintre cele mai acute probleme sociale din România secolului al XIX-lea a fost cea a copiilor orfani, cunoscuți la vremea respectivă și sub denumirea de „copii găsiți”. Deși ideea înființării unor instituții speciale pentru ocrotirea acestora fusese vehiculată încă din secolul al XVIII-lea – inclusiv în testamentul mitropolitului Filaret al Ungro-

Valahiei, care aloca fonduri pentru un orfelinat în București – inițiativele concrete au fost întârziate sau abandonate din cauza gestionării defectuoase a resurselor și a lipsei voinței administrative⁹.

Deși Regulamentele Organice din 1831/1832 prevedeau explicit înființarea unor așezăminte dedicate copiilor orfani, acestea nu au fost puse în aplicare. Sistemul care funcționa la acea vreme era rudimentar: nou-născuții erau încredințați unor doici până la vârsta de patru ani, fără garanții privind continuitatea educației sau a îngrijirii pe termen lung a acestora.

Situația avea să se schimbe în mod semnificativ după 1860, când Ministerul de Interne – prin Direcțiunea Serviciului Sanitar condusă de doctorul Carol Davila – a preluat responsabilitatea pentru acești copii. Un prim pas concret a fost internarea, în primăvara lui 1861, a unui grup de 40 de fete într-un adăpost improvizat, chiar în casa doctorului Davila¹⁰.

Ajunsă la București, noua capitală a țării, în iulie 1862, Elena Cuza – în calitate de președintă a Comitetului de Doamne – s-a implicat direct în reorganizarea instituțiilor de binefacere. Vizitele sale la școli, spitale și așezăminte sociale i-au oferit o imagine clară asupra nevoilor reale ale celor mai vulnerabili membri ai societății. Profund impresionată de lipsurile cu care se confruntau orfanii și de starea precară a sistemului medical care le era dedicat, Elena Cuza a decis să acționeze concret.

A donat, din fonduri proprii, suma de 1.000 de galbeni pentru construirea unui azil destinat copiilor orfani. Demersurile ei nu s-au oprit aici. A adresat un memoriu oficial guvernului, în care sublinia necesitatea înființării unei instituții dedicate protecției orfanilor. Ca răspuns, pe 18 iulie 1862, a fost emis un decret domnesc prin care se aproba înființarea Azilului „Elena Doamna”, destinat creșterii și educării fetelor orfane.

Cu privire la această activitate a Doamnei Elena Cuza, ziaristul francez Ulysse de Marsillac, venit în țară în 1852 și stabilit la București, scria că Azilul face cinste și onoare României și că „în 1862 providența a adus-o aici pe Elena Cuza, întruchiparea bunătații, generozitatea simplă și blândă, care făcea binele fără ostentație și care nu profita de înalta sa poziție decât pentru a-i ajuta pe cei în suferință”¹¹.

Terenul pentru construirea acestuia fusese donat de Ana Davila, iar Elena Cuza a continuat să susțină activ proiectul, contribuind ulterior cu încă 32.000 de lei din propriul avut. Prin apeluri publice, inclusiv prin organizarea unei loterii caritabile, a reușit să mobilizeze femeile din înalta societate să contribuie la ridicarea azilului. În total, s-au strâns aproape 380.000 de lei, sumă care a permis construirea aripii drepte a clădirii. Printre donatori, se regăsea și fostul căminar Gheorghe Eminovici, tatăl poetului Mihai Eminescu. La 29 iulie 1862, a fost pusă piatra de temelie a instituției care avea să devină simbolul implicării sociale feminine în România modernă.

Actul de fondare a Azilului avea următorul conținut: „Astăzi, Duminică, la 29 ale luni Iulie, anul 1862, în zilele Măriei Sale Alexandru Ioan I Cuza, Domnitorul Principatelor Unite și ale Măriei Sale Doamnei Elena s-a pus piatra fundamentală a institutului copiilor găsiți, de sub patronajul Măriei Sale Doamna, numit Asyl Elena Doamna, fiind ministru președinte al Consiliului Nicolae Crețulescu, al Afacerilor Străine și de Stat Principele Alexandru Cantacuzino, al Cultelor și Instrucțiunii Publice Nicolae Racovitză și inspector general al Serviciului sanitar dr. Carol Davila”¹².

În toamna anului următor, 120 de copii – majoritatea fete – au fost instituționalizați în cadrul Azilului. Un an mai târziu, alte 39 de orfane au fost transferate de la Institutul Gregorian din Iași, iar instituția a început să primească și copii cu dizabilități, precum cei surdo-muți. În paralel, Doamna Elena a militat pentru instruirea profesională a fetelor orfane, introducând în programă meserii practice precum croitoria, broderia și cusutul.

Obiectele realizate de fete erau expuse pentru a demonstra eficiența formării profesionale. Elena Cuza a avut și o viziune mai largă, exprimată public: considera că dezvoltarea unei națiuni depinde în mare măsură de femeile care o formează. Într-o scrisoare adresată doamnelor românce, le încuraja să se implice în activități caritabile, subliniind că o societate dreaptă și demnă se construiește pe temelia solidarității. „Națiunile cu mari virtuți sunt fapta femeilor”, spunea ea cu convingere. Până în 1865, azilul a intrat sub administrarea Eforiei Spitalelor Civile, iar ulterior, în 1881, a fost preluat de Ministerul Instrucțiunii Publice.

Tot la inițiativa Elenei Cuza, din fiecare județ au fost aduse fete orfane pentru a fi pregătite să devină învățătoare, urmând să profeseze în comunitățile lor și să contribuie la alfabetizarea copiilor din mediul rural. Prin aceste eforturi, Elena Cuza nu doar că a oferit o șansă reală unor copii abandonți, ci a pus bazele unui model social de solidaritate și responsabilitate. Azilul „Elena Doamna” a devenit, astfel, un simbol al unei noi conștiințe sociale.

Din partea sa, Principesa face minuni, - scria Costache Negri din Constantinopol lui Iancu Alecsandri la Paris - „primește pe toată lumea, face vizite și merge să vadă toate așezămintele publice, îndeplinind toate acestea cu modestia și delicatetea, care o fac în mod atât de general iubită de toți. Acest ajutor este foarte bine venit Principelui, ceea ce va aduce mult bine”¹³.

Deja în primăvara anului 1863, Elena Cuza își îndrepta interesul caritabil cu deosebire asupra stării serviciului de ambulanță. Doamna era preocupată de formarea unui corp special de infirmieri, schițând chiar planul unei Cruci Roșii pentru România¹⁴. Proiectele sale aveau darul de a însufleți pe cei din jur.

Anul 1863 este cel în care Principesa Elena Cuza face deplasări în mai multe orașe din România, împreună cu Principele Alexandru Ioan Cuza, vizitând mai multe instituții caritabile.

Actele de caritate au reprezentat o constantă a vieții și activității Doamnei Elena Cuza. Pe când avea 70 de ani, s-a stabilit la Iași, fiind infirmieră la Spitalul de copii „Caritas”. Apoi, din cauza bătrâneții și a bolii, s-a retras la Piatra Neamț, unde a locuit până la moarte, singură, într-o modestă locuință, primind rareori câte o rudă care-și mai amintea de vremurile trecute. A continuat să facă bine și în această perioadă a senectuții, de la îmbrăcăminte și materiale pentru copiii săraci, până la donații în bani (10.000 lei pentru construirea unei băi publice la Piatra Neamț, 25.000 lei anual pentru Spitalul „Caritas” din Iași ș. a.).

Stimularea activităților cultural-naționale a reprezentat un alt obiectiv urmărit de Elena Cuza. Inițiativele Doamnei pe acest tărâm s-au împletit adesea cu proiectele sale sociale și caritabile. Se știe că Elena Cuza a colaborat cu Vasile Alecsandri, cel omagiat ca „poet național” încă din timpul vieții. Acesta alcătuieste un prețios volum de culegeri și prelucrări populare cu titlul *Doine, balade și lăcrămioare*. Poetul intenționa să dăruiească manuscrisul acestei culegeri Azilului „Elena Doamna”, pentru ca fondurile ce se vor strânge prin tipărirea și difuzarea acestei opere să fie folosite la finanțarea generosului proiect caritabil.

În scrisoarea adresată Doamnei, Alecsandri îi numea pe copiii ce aveau să fie asistați de această instituție „copii găsiți ai geniului românesc”. Principesa îi răspundea poetului Vasile Alecsandri cu o caldă scrisoare de mulțumire, arătând interesul pe care îl are și sprijinul pe care dorește să îl acorde pentru dezvoltarea literaturii române.

Inițiativa poetului și a Principesei este salutată de presa vremii:

„Literatura unui popor este adevărata sa mărire, și cel mai puternic mijloc de civilizațiune. Prin deosebitele scrieri care compun întinsul domeniu al literaturii, cele mai frumoase simțăminte se împletesc în inima oamenilor, și mintea lor se înavuțește de idei nobile și generoase. Literatura română acum începe și cel mai frumos

viitor se deschide înaintea sa, pentru că cele mai avute mine ale istoriei, poeziei, teatrului, romanului nu sunt încă explorate. Dar ce progres poate face literatura când o vedem lipsită de orice încurajare? Când cei mai cunoscuți poeți ai noștri nu pot tipări frumoasele lor scrieri? Astăzi, încurajarea trebuia să vie din partea guvernului, și ne place a crede că Măria Sa Doamna, inspirată de nobilele cugetări pe care toți le vor prețui în scrisorile de care am vorbit, va binevoi a da o nouă dovadă de încurajare a literaturii, și astfel putem spera că guvernul va publica scrierile poezilor noștri, și Frumoasa Istorie a lui Mihaiu Viteazul de Nicolae Bălcescu, această operă însemnată din care, Revista Română cu mari greutate și numeroase sacrificii a publicat o parte”¹⁴.

În același an, la 24 iulie 1863, Doamna Elena Cuza a mai avut o inițiativă pentru stimularea tinerilor cărturari. Ea l-a convins pe Principe să instituie un premiu însemnat, de 1.000 de lei, pentru traducerea în versuri a poemului clasic *Eneida* de Vergilius. Premiul avea să poarte numele Domnitorului Alexandru Ioan Cuza și să se acorde și în viitor, pentru alte asemenea realizări în domeniul literaturii naționale.

La publicarea volumului *Baba Dochia*, pe care Ida Vegezzi Ruscalla îl dedică Doamnei Elena Cuza, principesa își manifestă încă o dată sprijinul pentru artele și cultura națională, adresând autoarei o scrisoare: „Domnia Voastră, demnă Fiică a unui om care are atâtea titluri la recunoștința românilor, câtă să înștiințați pe compatrioții Dumneavoastră despre trecutul acestei mici națiuni surori”, mulțumindu-i pentru frumoasele simțăminte care i-au inspirat această scriere.

Ziarul „Independența” însoțea această scrisoare cu următoarele observații:

„...Numele domnului Vegezzi Ruscalla este foarte cunoscut și iubit pentru toți românii. Deputat în Parlamentul italian, publicist însemnat și scriitor cu un frumos talent, vocea sa elocventă a vorbit în deosebite rânduri Italiei despre originea, despre speranțele și despre viitorul națiunii române. Domnul Vegezzi Ruscalla se poate socoti între domnii Edgard Quinet, Saint Marc-Girardin, Leon Plée, între toți acei străini cu idei generoase care au văzut în România o națiune de gintă latină, cu un trecut plin de fapte mari, dar apăsată de lungi și grele suferințe, și demnă, pentru anticele sale virtuți, de o soartă mai bună în viitor. În străinătate, în momentele cele mai grele pentru România, acești bărbați au fost elocvenți apărători ai drepturilor sale și numele lor, talentul lor au contribuit mult spre a ne face cunoscuți, au atras asupra noastră atențiunea publicului și ne-au câștigat simpatiile folositoare ale Europei civilizate. Domnul Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice prezintă un proiect de lege pentru a se conferi Domnului Cavaleriu Vegezzi Ruscalla titlul de cetățean român și onorariul de una mie de lei pe lună pentru inițierea unui curs liber de istorie și literatură română la Torino”¹⁵.

Această propunere a fost făcută de Mihail Kogălniceanu, susținută de 22 de deputați și aprobată în unanimitate. La 25 mai 1863, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a emis decretul prin care va acorda Domnului Cavaler Vegezzi Ruscalla din Turin titlul de „cetățean român” și un onorariu de una mie lei pe lună, pentru a face un curs liber de Istorie și Literatură Română pe lângă Universitatea din Turin”¹⁶.

Doamna Elena Cuza a fost cea care a dispus refacerea bisericii din Ruginoasa (1907) și a sprijinit inițiativa ridicării unui bust al lui Alexandru Ioan Cuza la Mărășești. Întrucât nu se luase nici o inițiativă de mutare a rămășițelor pământești ale domnitorului Cuza în capitala Moldovei, Doamna Elena, cu toată vârsta înaintată, a hotărât să-și dezgroape soțul și să-i depună osemintele în cripta din biserica Ruginoasa, abia refăcută (1907)¹⁷.

„După ce se sfârși slujba religioasă, Doamna Elena spălă cu mâinile sale, în curtea bisericii, sub ochii țăranilor, oasele găsite, pentru a le pune în cripta bisericii.”¹⁸

Rămâne, până la moarte, o ființă modestă, discretă, plină de devoțiune față de cei defavorizați de soartă, așa cum o descrie Nicolae Iorga, care o vizitase la 24 ianuarie 1909, cu ocazia aniversării a 50 de ani de la Unirea Principatelor în fruntea unei delegații a Ligii Culturale din Iași: „În acea odăiță neagră în care se deslușea în fundul unui fotoliu, dintr-o săracă rochie de doliu veșnic, sub un cauc de călugăriță acoperit cu un vâl simplu de lână, o figură mărunțică săpată fin în fildeș palid”¹⁹.

Toate acestea fac ca Doamna Elena Cuza să rămână, până astăzi, o figură emblematică și un model, care se înalță în istoria României nu doar prin statutul de Primă Doamnă a țării, ci, mai ales, prin realizările sale sociale. Cu o compasiune rar întâlnită și o dedicare totală pentru binele comun, ea a reușit să construiască punți de solidaritate într-o perioadă în care femeile aveau mult mai puține oportunități de a influența destinele unei națiuni.

Adevărata sa forță nu a venit dintr-o autoritate impusă, ci dintr-o iubire necondiționată pentru cei săraci și dintr-un simț acut al responsabilității față de semenii. Implicarea Doamnei în educație, în sprijinul celor defavorizați și în crearea unor instituții de ajutor continuă să inspire și astăzi.

Elena Cuza a reușit să imprime o lecție durabilă despre moralitate și compasiune, acoperind cu dragoste și grijă acele zone ale societății lăsate mult prea multă vreme în umbră. Prin acțiunile sale, Prima Doamnă a României moderne a demonstrat că adevărata putere nu constă în titlaturi sau în poziții dominante, ci în capacitatea de a transforma viețile celor din jur cu un gest de afecțiune sinceră și cu un angajament permanent pentru binele celor mai puțin privilegiați.

*Manager, Muzeul Municipal „Regina Maria” Iași.

¹ Lucian Borș, *Doamna Elena Cuza*, Editura „Națională-Ciornei”, București, 1936.

² *Principesa Elena Cuza. Corespondență și acte 1840-1909*, ediție îngrijită, note și indici de Virginia Isac, Aurica Ichim, Iași, Editura Junimea, 2009.

³ Maria Platon, *Doamna Elena Cuza - un destin dramatic și pilduitor*, în *Doamna Elena Cuza. Un destin pentru România*, coord. Aurica Ichim, Mircea Ciobotaru, Sorin Ifțimi, Iași, Editura Palatul Culturii, 2011, p. 8-12.

⁴ Constantin C. Giurăscu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, ediția a II a, Editura Științifică, București, 1970, p. 154.

⁵ „Tribuna Română”, nr. 67/ 18.02.1860

⁶ *Ibidem.*

⁷ Virginia Isac, Aurica Ichim, *op.cit.*, p. 221.

⁸ „Adevărul”, 25 ianuarie, 1909.

⁹ Aurica Ichim, *Activități culturale și caritabile ale Doamnei Elena Cuza*, în *Doamna Elena Cuza...*, p. 13-20.

¹⁰ Adriana Harasim, *Dealul Cotrocenilor - Azilul Elena Doamna*, în *MIM*, XI (1992), p. 165-177.

¹¹ Ulysse de Marsillac, *Bucureștiul în veacul al XIX-lea*, ediție îngrijită de Adrian-Silvan Ionescu, București, Editura Meridiane, 1999, p. 254.

¹² Lucia Borș, *Azilul Elena Doamna*, în „Boabe de grâu”, anul III, nr. 5, mai, 1932, p. 154.

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ „Monitorul . Jurnalul oficial al Principatelor Unite”, 1863, nr. 28, din 9 februarie 1863, p. 1, col. I

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ *Ibidem.* 1863, nr. 192 din 1 octombrie, p.1, col. I.

¹⁷ Aurica Ichim, Alexandru Gorea (coord.), *Alexandru Ioan Cuza - 150 ani de la moarte* Editura „Dar Publishing Development, București, 2023.

¹⁸ Lucia Borș, *Doamna Elena Cuza...*p. 256.

¹⁹ N. Iorga, *Unirea Principatelor (1859 povestită Românilor cu prilejul împlinirii a cincizeci de ani e la întemeierea statului român.*

Portretul Doamnei Elena Cuza (1825 – 1909),
pictură de Theodor Aman (1831 – 1891)

Tronurile Domnitorului Alexandru Ioan Cuza și al Doamnei Elena Cuza

Camelia PANTAZI TUDOR

În vizită la ... Arghezi Casa Memorială „Tudor Arghezi – Mărțișor”

Sâmbătă, 21 martie, stabilisem să revizitez casa lui Tudor Arghezi (n. mai 1880 – d. iulie 1967) de pe strada Mărțișor, din Capitală. Și aceasta nu s-a datorat faptului că data de 21 martie a fost declarată Ziua Internațională a Poeziei de către UNESCO, pur și simplu, dimineața plăcută de primăvară mă ademenise să ies din apartament, aflat nu departe de casa în care Arghezi locuise și crease o bună parte a vieții. Așadar, nimic nu este întâmplător – dorința mea de a revizita unele muzee din București, luna martie, Mărțișor, Arghezi, Ziua Poeziei!

Proprietar începând din 1926 al terenului întins pe aproape două hectare, Arghezi a ales numele Mărțișor în amintirea obiceiului preluat din regiunea Olteniei, al locuitorilor zonei de a atârna primăvara șnururi împletite, alb-roșii, în ramurile pomilor, pentru a aduce recolte bogate în acel an. S-a mutat în 1930 în casa construită după planurile proprii, iar în anul 1974, la șapte ani de la moartea poetului, a devenit casa memorială, potrivit dorinței sale.

Pășeam agale pe drumul Mărțișorului, încercând să-mi închipui cum arăta locul la data cumpărării terenului pentru construirea casei, la începutul secolului trecut. Pe Dealul Piscului, vis-à-vis de fosta Mănăstire Văcărești, închisoarea în care fusese deținut câteva luni în perioada ocupației germane din Primul Război Mondial, poetul, prozatorul, publicistul Arghezi și-a construit o casă în culorile mărțișorului – pereți albi, acoperiș roșu – înconjurată de o livadă de pomi fructiferi și de trandafiri. Un colțisor de rai, departe de forfota lumii, departe de gândurile și frământările inerente din perioada privării de libertate, un spațiu mirific, al visării și al creației literare, în care meditația asupra condiției de muritor stimula dorința de a oferi ceva trainic lumii.

Strada Mărțișor, numărul 26. În fața mea se întindea o alee pietruită. Mergând spre casa devenită muzeu și spre mormintele creatorului „Cuvintelor potrivite” și al „Florilor de mucigai”, al soției sale, Paraschiva, și al fiicei lor, Mitzura, mi-au apărut în minte primele versuri ale poeziei „Testament”, „Nu-ți voi lăsa drept bunuri, după moarte / Decât un nume adunat pe-o carte”.

Ajunsa în apropiere, mi-au atras atenția mai multe persoane. Nu eram obișnuită cu lume prin muzee. Întâmpinată cu căldură de poeta Marieta Rădoi, pe care am cunoscut-o cu mulți ani în urmă și care îmi arătase, în calitatea sa de muzeograf, interiorul casei memoriale tot în luna martie, am aflat că urma să aibă loc un eveniment dedicat Zilei Internaționale a Poeziei, organizat de Casa Memorială „Tudor Arghezi – Mărțișor”. Desigur că am participat și eu, înainte de a avea plăcerea intrării în casa lui Arghezi.

Denumit „Florilegiu Liric - Tineri autori”, evenimentul s-a desfășurat în interiorul tipografiei lui Tudor Arghezi, denumită „Potigrafu - Mărțișor”, unde acesta visase să își multiplice manuscrisele și să își tipărească propria revistă, ceea ce nu s-a întâmplat. Însă în prezent, în tipografie se desfășoară, de multe ori, lansări de carte sau alte evenimente culturale. E un câștig pentru iubitorii de literatură!

Atmosfera plăcută dinaintea începerii evenimentului a fost înveselită de momente inedite, mai exact, „servirea” participanților, la intrarea în sală, cu „pastile de poezie”. Doamna Dorothea Nicolescu, muzeograf, implicată în organizarea expoziției și a evenimentului, a avut ideea conceperii unor capsule mici, asemenea unor medicamente, umplute nu cu praf medicamentos, ci cu o minusculă foiță colorată, pe care scria un vers arghezian.

Cu acest prilej, am putut să vizionez o expoziție deosebită, „Albumul Familiei Arghezi”, organizată cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la deschiderea Casei Memoriale „Tudor Arghezi – Mărțișor” și,

Camelia PANTAZI TUDOR

totodată, celebrează 100 de ani de la nașterea Mitzurei Arghezi, fiica scriitorului, cea care a organizat casa memorială și i-a fost custode timp de 40 de ani.

Panoul expus pe un perete, la intrarea în tipografie, oferea detalii privind conținutul expoziției, care se dorea a fi „o completare a vizitei în casa memorială, documentează și ilustrează o serie de povești din turul ghidat, multe dintre fotografiile creând conexiuni cu diferite obiecte din casă...” „Ne dorim să vedeți această expoziție ca pe un labirint cu amintiri personale, propriile amintiri, pentru că Arghezi este al nostru, al tuturor românilor. Și-a dorit acest lucru, altfel nu ne-ar fi lăsat nouă Mărțișorul «cuibul lui fermecat, ca de cocori albaștri»” – sunt ultimele rânduri scrise de organizatorii expoziției pe panou, iar noi, cei de azi, ar trebui să dovedim că merităm această moștenire și să vizităm casa, să participăm la întâlniri literare, să scriem, dacă simțim în noi focul creației.

Iată că la „Mărțișor”, întâlniri de acest fel au loc, oamenii se bucură împreună de atmosfera tihnită și luminoasă a locului. Și niciodată nu este suficient să se vorbească despre poezie, așa cum a vorbit, în cuvântul de deschidere al evenimentului din tipografia lui Arghezi, la care s-a nimerit să fiu prezentă, custodele Marieta Rădoi. În plus, poeta și-a exprimat regretul că în prezent nu se mai scrie în mod frecvent pe coli de hârtie, cu pixul sau cu stiloul, manuscrisele se împuținează, colecțiile muzeale viitoare nemaiputându-se îmbogăți. Și distinsul profesor Sever Avram, de la Catedra Internațională Onorifică „Jean Bart”, a adus un frumos omagiu poeziei și, în același timp, a adresat un îndemn de a se continua a scrie versuri.

M-a impresionat atmosfera vibrantă, dar mai ales faptul că

autorii poeziilor recitate erau tineri și că alături de ei, în interiorul tipografiei, se aflau foarte mulți asemenea lor. Talentați, entuziasmați, plini de viață – o dovadă că, totuși, există tineri care scriu, care creează poezie...

Încântată, am lăsat tinerii să se desfășoare în largul lor și am intrat în casa lui Arghezi, împreună cu Marieta. Luminos, primitor, spațiul pare locuit și acum. Parterul nu se vizitează, așadar am urcat la etaj, pe treptele mărginite de o balustradă vopsită în roșu. Culoarea roșie proiectată pe albul peretelui – un simbol al mărtisorului! Imediat cum am ajuns sus, pe hol, am văzut un birou impresionant și tablouri cu Arghezi. Nu am mers înainte pe holul care se deschidea în fața mea, am intrat mai întâi într-o cameră, în stânga, unde se află o bibliotecă. Mare, impresionantă, câteva mii de volume și... exemplare din „Bilete de papagal”!

O vitrină conține Premiul Herder, primit la vârsta de 85 de ani, și alte medalii și decorații, poetul fiind distins cu premii și titluri, printre care acela de membru al Academiei Române, fiind sărbătorit ca poet național. Fotografii de familie și tablouri. Două sculpturi – un bust al său, de Oscar Han și un Cap din ipsos, de Băieșan.

În stânga, camera de lucru a scriitorului, care a debutat editorial târziu, la 47 de ani, cu volumul de poezie „Cuvinte potrivite”, deși primele versuri îi apăruseră la 16 ani, într-o revistă condusă de Macedonski. Privirea mi s-a oprit asupra câtorva versuri înrămate: „Mă chemi din depărtare și te-ascult / N-am să te fac, pierduto, să mă aștepți prea mult”, datate 12 iulie 1967 – ultimele versuri rostite de Arghezi înainte de a muri, adresate soției sale, plecate dintre cei vii cu un an în urmă. Emoționant. Nu era pentru prima dată când le citeam, dar m-au întristat. De deasupra patului de fier, dintr-o icoană veche de 150 de ani, Iisus părea că îmi pătrundea gândurile. M-am străduit să ies din starea aceea de tristețe și să-mi imaginez ceva mai vesel, pe Arghezi mergând pe Calea Victoriei, cu bastonul și basca pe cap spre Kübler Café sau Capșa, la vreo obișnuită întâlnire cu Gala Galaction, N. D. Cocea, Minulescu, Rebreanu, Zambaccian și alții. Din păcate, viața lui se sfârșise, iar bastonul și celebra sa bască se odihneau în acea încăpere alături de papucii de casă așezați lângă fotoliul de lângă bibliotecă.

Dormitorul celor doi soți. Mobilă comandată la Viena. Pat mare, pe tăblia sa, o reprezentare a două fire de mărtisor. Păpuși ale Mitzurei. Umbrele de soare japoneze din bambus ale mamei și fiicei. Într-o cutie, două pălării ale poetului.

Am văzut o machetă a casei și un fel de sală de baie, cu vase din porțelan și o oglindă în care Arghezi își realizase portretul. O cameră - laborator amintea de o pasiune rămasă de când lucrase ca laborant la fabrica de zahăr Chitila. Acolo prepara esențe de brad, de trandafiri, apă de colonie. M-am îndreptat apoi spre o vitrină cu legitimații și spre un loc cu mai multe genți de călătorie, care demonstrau plăcerea scriitorului de a străbate diverse meleaguri. Într-o altă încăpere, jucării ale celor doi copii, Mitzura și Barutu, plecați și ei dintre noi.

Cum am ieșit din muzeu, în dreapta, se zărea cușca lui Zdreanță, iar alături mormântul cățelului devenit celebru prin poezia scrisă de stăpânul său: „L-ați văzut cumva pe Zdreanță, / Cel cu ochii de faianță? / E un câine zdrențuros / De flocos, dar e frumos”...

Nu regretam că nu era permis accesul vizitatorilor în toate cele optsprezece camere ale casei, mai degrabă mi-a părut rău că iarași venisem prea devreme și nu mă putusem bucura de mireasma pomilor înfloriți din livadă și a trandafirilor din curte. Voi reveni. Niciodată nu este prea târziu să te lași încântat de culorile primăverii.

Ion BĂDOI

Ziua de 5 octombrie este legitimă

În ziua de 07.10.2023, la Salcia, ne-am reîntâlnit cu spiritul înalt al lui Zaharia Stancu, geniul care l-a făcut cunoscut lumii pe Darie și veșnicia satului teleormănean. Am avut onoarea și bucuria să-i avem în mijlocul nostru pe scriitorul Ștefan Mitroi și pe distinsa sa soție, Elisabeta Mitroi, specialist în educație. Au parcurs peste 300 de kilometri și s-au alăturat bucuriei noastre de a reînnoi o manifestare de dragoste care se pierduse în uitarea cotidiană. Sub pseudonimul Ștefan Th. Mitroi, Zaharia Stancu debutează cu articolul Note de drum în „Ziarul științelor și al călătoriilor” iar una dintre surorile lui Darie se numea Elisabeta! Ce coincidență! Oaspeții noștri purtau aceleași nume! Ilustre nume!

Scriitorul Ștefan Mitroi, înalt mânăitor al metaforei, s-a adresat asistenței, a urât succes „Asociației culturale Zaharia Stancu” și i-a prevenit pe membrii Comitetului de coordonare că s-au înhamat la o sarcină dificilă, dar generoasă din care de vor realiza 20% va fi un real succes. A mărturisit celor prezenți despre „căutările” Domniei sale prin trecutul lui Darie și marea surpriză din cimitirul din sat când a descoperit numele Ștefan Mitroi pe o cruce!

Pentru a risipi pentru totdeauna ceața care învăluie mintea unor presupuși biografi ai lui Stancu, Ion Bădoi, președintele de onoare al „Asociației culturale Zaharia Stancu”, a prezentat înscrierea din „Registru Starei Civile Pentru Născuți” de la Primăria Salcia pentru a rămâne pe veșnicie că Zaharia Stancu s-a născut, nu pe 3, nici pe 7, ci pe 5 octombrie 1902, copil legitim al lui Tudor Stancu și al Mariei T. ST. Mitroi.

În dimineața zilei de 07 octombrie, în urmă cu 121 ani, după ce s-a bărbierit și și-a pus cele mai curate haine pe care le avea în ladă, acelea pe care le îmbrăca atunci când mergea la biserică din apropierea casei lui, biserică ridicată încă din anul 1889, Tudor Stancu, țaran plugar din Salcia, a trecut pe la casele consătenilor, Voicu Stancu Mitroi și Ilie Gheorghe Mitroi, pentru a merge, așa cum stabiliseră cu o zi înainte, la primăria din sat.

Tudor Stancu avea „trei zeci și șese” de ani și, cu două zile în urmă, pe 05 octombrie 1902, iubita lui, Maria Mitroi, „femeia cu care trăia”, cu șase ani mai tânără decât el, i-a dăruit un prunc, și acum a venit, în fața „oficerului” de la primărie, să-l declare, așa cum spune legea și tradiția. Numele flăcăului, fiindcă le prorocise o bătrână din cătun că va fi băiat și va „ajunge om însemnat”, și ea nu se înșela niciodată, îl aleseră amândoi, cu mult timp înainte de a se naște, și au hotărât să-i pună numele Zaharia. Se gândea mult Tudor Stancu la ce-i prorocise bătrâna, mai ales dimineața când auzea trenul coborând de la Rușii de Vede, nu departe de casa lui era linia ferată, și se îndrepta găfâind spre gara de lângă sat, botezată cu mândrie de sălcieni Gara (stația) General Praporgescu și seara când se întorcea de la câmp și-și arunca ochii oboșiți spre școală, zicându-și că de la aceste două instituții i se va trage feciorului său mărirea.

În această frumoasă zi de octombrie, „Petre N. Dogaru Adjutorul de Primar al Comunei Salcia și oficer al stărei civile”, îi aștepta în incinta primăriei fiindcă se auzise de două zile că în locuința locuitorilor Tudor Stancu și Maria Mitroi se născuse un copil de „secs bărbătesc și de religiune ortodocsă”, iar datoria lui era să-l înregistreze pe cel mai nou cetățean al comunei Salcia în „Registru Starei Civile Pentru Născuți”. Era un registru nou, cel dinaintea lui se terminase în data 29 septembrie 1902, și avea pregătită fila de la numărul 102, ceea ce însemna că sălcienii erau iubitori de copii, câte 11-12 copii se nășteau în fiecare lună.

Zaharia STANCU

Ion BĂDOI la bustul lui Z. Stancu

Tudor Stancu, „declarantele”, se afla în fruntea micii delegațiuni, urmat de martorii Voicu Stancu Mitroi, de „patru-zeci” de ani și Ilie Gheorghe Mitroi, de „trei-zeci și șase”, amândoi fiind rudă cu părinții feciorului născut „alaltă eri” și plugari din același sat. După ce i-a salutat și ascultat pe fiecare, așa cum era legea și datina, Petre N. Dogaru, „Adjutorul de Primar al Comunei Salcia și oficer al stărei civile”, i-a mai pus câteva întrebări tatălui copilului, apoi l-a înscris în „Registru Starei Civile Pentru Născuți” pe Zaharia, ca „fiu nelegitim” al lui Tudor Stancu și al Mariei T. ST. Mitroi.

A semnat și notarul C.D. Petculescu în Actul de naștere, fără să bănuiască niciunul dintre cei prezenți că semnaseră pe un Act de naștere al celui mai ilustru dintre toți născuții pe acele meleaguri, făcându-i și pe ei cunoscuți ca fiind părtași la ivirea lui pe lumea aceasta, săracă și desculță.

P.S. Câteva precizări pentru a respecta adevărul!

Numele tatălui copilului, al „declarantului”, este Tudor Mitroi, mai exact, conform acelor timpuri, Tudor Stancu Mitroi, Stancu fiind prenumele bunicului lui Zaharia, adică prenumele tatălui „declarantului”.

Mama copilului născut în ziua de 5 octombrie 1902 era de fel din Stănicuț sau Prințu Ferdinand, din neamul Delcea Bratu, și se numea Maria Tudor Stancu Mitroi.

Martorii, Voicu Stancu Mitroi și Ilie Gheorghe Mitroi, erau rude apropiate cu tatăl copilului, observându-se și după numele pe care-l purtau.

Petre N. Dogaru era „într-adevăr”, „Adjutorul de Primar al Comunei Salcia și oficer al stărei civile”, dar trebuie făcută o singură și simplă precizare: nu se afla în localul primăriei când au sosit cei trei pentru declararea lui Zaharia, ci peste drum, la cârciumă, acolo unde-i plăcea să stea cel mai mult. Pentru că se „cinstise”, și fusese „cinstit” cu mai multe pahare decât ar fi trebuit, a refuzat să meargă în primărie pentru a-l înregistra pe cel născut „alaltă eri”, pe 5 octombrie 1902, în casa părinților săi din comuna Salcia, asigurându-i, pe martori și pe tatăl copilului, că o va face mai târziu, „doar ne cunoaștem și ne știm de-o viață, acum având altă treabă, mult mai importantă.”

Nici notarul nu se numea „Crajan D. Petculescu”, ci Cârjan D. Petculescu, dar ce importanță mai avea în mintea „parfumată” a lui Petre Dogaru acest mic amănunt?!

Unele date înregistrate în „Registru Starei Civile Pentru Născuți” erau „ne-legitime”, dar, cu siguranță, data de 5 octombrie 1902 este legitimă!

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Decorație acordată în 1880

lui Spiru Haret

Spiru C. Haret (fig. 1) s-a născut la 15 februarie 1851, la Iași. A urmat studiile liceale (1862-1869) și universitare (Facultatea de Științe, Secția fizică-matematici, 1869-1874) la București. În 1874 și-a luat licența în matematici. Și-a continuat specializarea la Paris, unde și-a trecut din nou licența în matematici (1875) și în științe fizice (1876). În 1878 și-a luat doctoratul în matematici la Sorbona. A fost profesor suplinitor la Gimnaziul „Mihai Bravul”, apoi profesor la Catedra de mecanică rațională de la Facultatea de Științe din București (1878-1910); paralel, a predat matematicile la Seminarul „Nifon”, mecanica rațională la Școala de Artilerie și Geniu (1888), algebra superioară și geometria analitică la Școala de Poduri și Șosele din București (1882-1910). A fost considerat sufletul școlii românești, fiind membru în Consiliul permanent de instrucțiune, inspector general al școlilor (1883-1884), secretar general al Ministerului Instrucțiunii (1885-1888), ministru al Instrucțiunii și Cultelor (1897-1899, 1901-1904, 1907-1908, 1908-1909, 1909-1910). De numele său sunt legate elaborarea și aprobarea legilor învățământului secundar și superior și a învățământului profesional, organizarea școlară cu tendințe practice, organizarea învățământului secundar, a învățământului meseriilor și a agriculturii la sate, organizarea pe baze științifice a școlii primare, dezvoltarea educației fizice și a culturii muzicale în școli etc. În 1905 a fondat „Revista generală a învățământului”. În 1910 a publicat *Mecanica socială*, prin care a pus pentru prima dată în România problema introducerii unor metode matematice în studiul fenomenelor vieții sociale. A depus o intensă activitate pentru introducerea noului calendar, pentru realizarea recensământului din 1913 după metode științifice etc. A avut și preocupări în domeniul astronomiei: *Despre accelerațiunea seculară a mișcării medii a Lunii* (1880); *Pata cea mare roșie de pe planeta Jupiter* (1912). Pentru meritele sale, Uniunea Internațională Astronomică a atribuit numele său unui crater de pe fața invizibilă de pe Pământ a Lunii (1976). A fost distins cu mai multe decorații. A fost membru titular – 31 martie 1892 (membru corespondent – 3 iulie 1879) și vicepreședinte al Academiei Române (23 martie 1904 – 18 aprilie 1907). A încetat din viață la București, în 17 decembrie 1912.

Urmare a raportului lui B. Boerescu, ministrul Afacerilor Străine, nr. 7.766 din 8 mai 1880, Carol I a semnat, în București, la 10 mai 1880, decretul nr. 1.499², prin care Spiru Haret, profesor, a fost numit membru al Ordinului „Steaua României” în gradul de Cavaler (fig. 2-3).

Prezentăm descrierea decorației, precum și reproducerile grafice care provin de la Arhivele Naționale Istorice Centrale (fotografia) și de la colecționarul Nelu Aldea (decorația).

Pentru a răsplăti serviciile civile și militare aduse statului român, Carol I a instituit, la 10 mai 1877, Ordinul „Steaua României”³. Potrivit *Regulamentului pentru aplicarea legii relativă la instituirea Ordinului „Steaua României”*⁴: «Decorațiunea Steaua României este o cruce cu smalț albastru, înconjurată de raze, purtând coroana domnească. Centru crucei este de smalț roșu, înconjurat cu ramuri de stejari verzi, având pe o parte vulturul cu deviza IN FIDE SALUS, iar pe cealaltă parte cifra domnitorului. Crucea, cu smalț albastru, este de argint pentru Cavaleri și de aur pentru Ofițeri, Comandori, Mari-Ofițeri și Mari-Crucii. Diametrul este de 40

milimetri pentru Cavaleri și Ofițeri și de 60 milimetri pentru Comandori și Mari-Ofițeri. Cavalerii poartă decorațiunea pe partea stângă a pieptului, atârnată de o cordea moarăată roșie, cu marginile albastre-închise, fără rozetă»⁵.

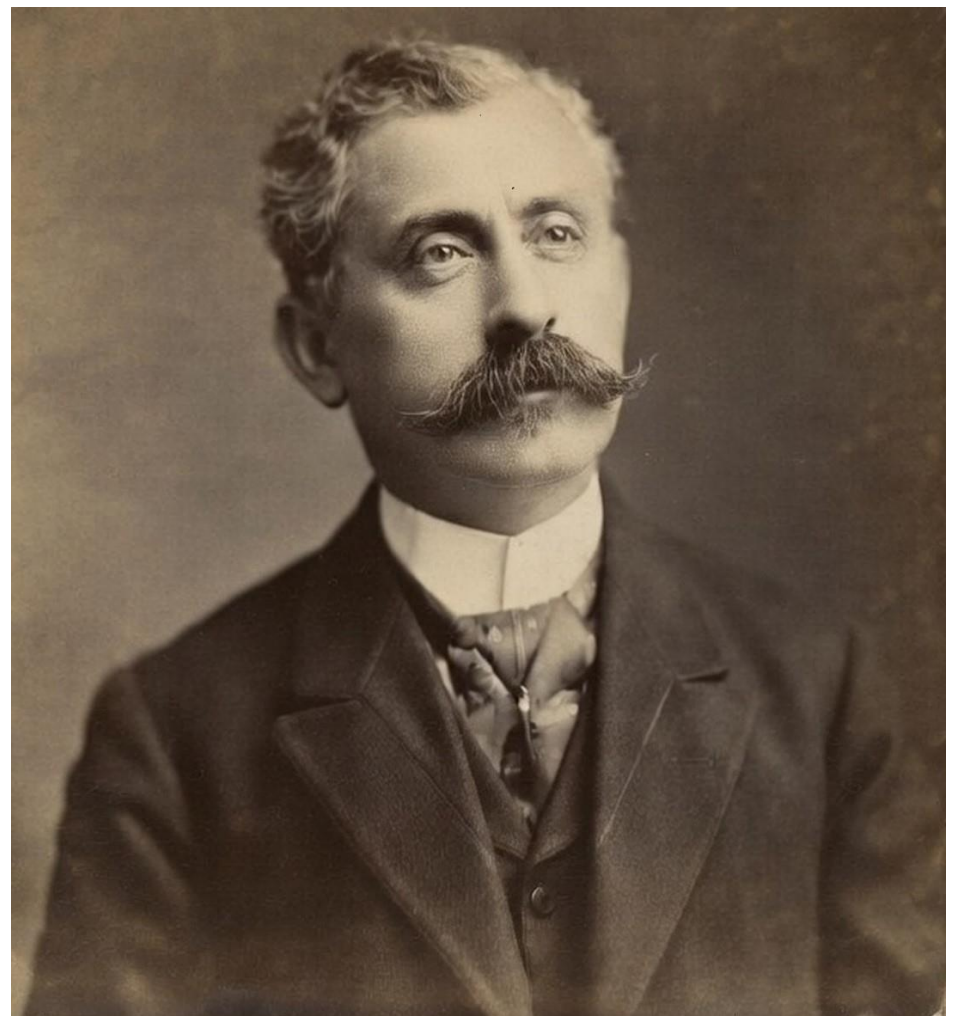

Fig. 1. Spiru Haret.

Fig. 2-3. Ordinul „Steaua României” în gradul de Cavaler (avers și revers).

¹ Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române: 1866-2022. Dicționar*, Partea I (A-L), ediția a VI-a, revăzută și adăugită, cuvânt înainte: acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, București, Editura Academiei Române, 2023, p. 815.

² Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 160 din 18 (30) iulie 1880, p. 8456.

³ Legea nr. 1.108 din 10 mai 1877, publicată în „Monitorul Oficial” nr. 107 din 12 (24) mai 1877, pp. 3159-3160.

⁴ Sancționat prin decretul nr. 1.517 din 28 iunie 1877, publicat în „Monitorul Oficial” nr. 153 din 8 / 20 iulie 1877, pp. 4317-4319.

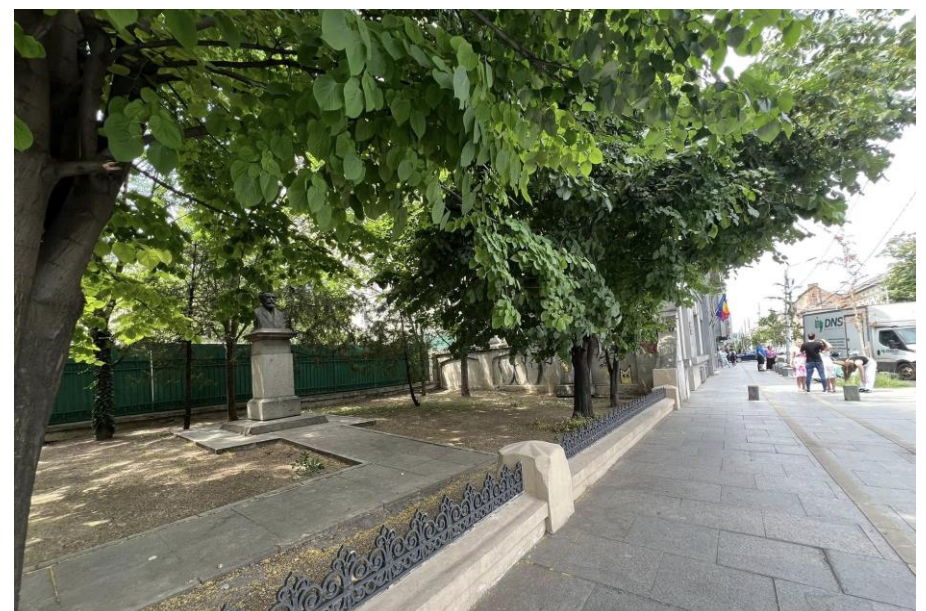
⁵ Laurențiu-Ștefan Szemkovičs, *Distincții acordate jandarmilor în perioada 1917-1919*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2018, pp. 5-9; idem, *Distincții conferite clerului român în 1918*, în „Analele Aradului”, anul IV, nr. 4, 2018, Supliment: 100 de ani de la Marea Unire, Colecția „Astra Arădeană – 1863”, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, pp. 337-339; idem, *Decorație conferită episcopului Buzăului în 1919*, în „Analele Buzăului”, XI, Buzău, 2019, pp. 145-151; idem, *Decorații conferite clerului român (1916-1919) / Decorations awarded to the Romanian clergy (1916-1919)*, Edit. Moroșan, București, 2019, pp. 15-18; idem, *Distincții onorifice conferite grănicerilor români în perioada 1916-1917*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2019, pp. 16-18, 19, 24; idem, *Decorații primite de jandarmii români (1916-1920) / Decorations received by the Romanian gendarmes (1916-1920)*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2020, pp. 17-21; idem, *Decorații conferite clerului român în 1920*, în *Primul Război Mondial și Marea Unire a românilor. 100 de ani de la semnarea Tratatului de Pace de la Trianon (1920-2020)*, coordonator: Eugen Petrescu, Editura Universitaria, Craiova, 2020, pp. 672-674, 678; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit unui maior din Corpul de Jandarmi (1920)*, în „Jandarmeria Română”, numărul 56, septembrie 2021, p. 73; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 prefectului județului Sălaj*, în „Caiete Silvan”. Revistă de cultură sub egida Uniunii Scriitorilor din România, nr. 206, martie 2022, p. 36; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit prefectului județului Mușcel (1887)*, în „Suflet Mușcelean”, anul III, nr. 5, martie MMXXII, p. 10; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit comandantului Corpului I Armată, la Craiova (1923)*, în „Oltenia. Studii. Documente. Culegeri”, Seria a IV-a, nr. 9, 2021, Editura SITECH, Craiova, 2021, pp. 212-215; idem, *Arădeni decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României (1922)*, în „Administrație românească arădeană. Studii și comunicări din Banat-Crișana”, coordonatori: Doru Sinaci, Sorin Bulboacă, vol. XVII, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2022, pp. 147-172; idem, *Decorație conferită vicepreședintelui Societății Invalizilor de Război din Turnu-Severin (1923)*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 371, 21 iunie 2022, p. 4; idem, *Decorații conferite în 1922 unor funcționari și unor lucrători de la Monitorul Oficial și Imprimeria Statului*, în *Monitorul Oficial, 190 de ani de la apariție*, București, Monitorul Oficial R.A., 2022, pp. 27-39; idem, *Decorații decernate preoților români în 1920*, în „Misiunea”. Revista Centrului de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”, anul VII, nr. 1 (7), 2020, pp. 12-17; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1902 unui căpitan din Regimentul 3 Dâmbovița № 22*, <https://chindiamedia.ro/general/editorial-ordinul-steaua-romaniei-acordat-in-1902-unui-capitan-din-regimentul-3-dambovita-no-22/>; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1902 unui maior din regimentul I Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XI, nr. 388, 22 noiembrie 2022, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit șefului contabilității Consistoriului Arad (1923)*, în „Ziridava”. Studia Historica, XXVII, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2022, pp. 249-258; idem, *Ziariști decorați cu ocazia Încoronării Suveranilor României*, în „UZP”, nr. 28, 2022, pp. 38-39; idem, *Decorație acordată unui subșef de Stat Major al Comandamentului Corpului de Jandarmi (1922)*, în „Jandarmeria Română”, nr. 59, iunie 2022, pp. 34-35; idem, *Decorații conferite preoților români în perioada 1916-1921*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2023, pp. 20-22; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1913 unui avocat din Turnu-Severin*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 402, 7 martie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1922 unui proprietar din Strehaia, județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 408, 25 aprilie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prefectului județului Ialomița*, în „Helis”, anul XXI, nr. 4-5-6 (237-238-239), aprilie-mai-iunie 2023, Editor Asociația culturală Helis, p. 24; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1912 lui Ion Mitilineu*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, anul VII, nr. 81, mai-iunie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1913 unui maior din Târgoviște*, <https://chindiamedia.ro/editorial/editorial-ordinul-steaua-romaniei-conferit-in-1913-unui-maior-din-targoviste/>; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1904 unui general în retragere din Cloșani, județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XII, nr. 414, 13 iunie 2023, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui consilier agricol, directorului Fabricii de zahăr din Giurgiu și unui fost consilier județean din comuna Gălăteni, județul Vlașca*, în „Sud”. Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu”, anul XXVII, nr. 5-6 (266-267), mai-iunie 2023, p. 29; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1921 prim-președintelui Curții de Apel din Galați*, în „Pro Lege”, nr. 2/2023, pp. 210-215; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1927 comandantului Companiei de Jandarmi din județul Constanța*, în „Jandarmeria Română”, nr. 63, iunie 2023, pp. 74-75; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1913 unui comisar-șef în Direcția Poliției și Siguranței Generale*, <https://www.gazetamuntenei.ro/ordinul-steaua-romaniei-decernat-in-1913-unui-comisar-sef-in-directia-politiei-si-siguranței-generale/>; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat lui Nicolae Titulescu în 1913*, în „Perspective”, anul IV, nr. 1 (7)/2023, Editura Fundația Europeană Titulescu, pp. 47-49; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1893 lui Anghel Saligny*, în „Independența Română - Independența prin cultură”, nr. 84, noiembrie-decembrie 2023, p. 47; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1893 unor prelați români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul III, nr. 12, decembrie 2023, pp. 15-18; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1922 unui preot din Baia de Aramă*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 442, 30 ianuarie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1912 unor polițiști și unui jandarm*, în „Monitor cultural-educativ”, nr. 2/2023, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2023, pp. 6-19; idem,

Ordinul „Steaua României” acordat în 1931 unui căpitan din Arad, în „Universul Cărții Gutenberg”, anul XVI, nr. 58, martie 2024, pp. 10-11; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1895 unui inspector școlar din Brăila*, în „Analele Brăilei”, Serie Nouă, anul XXIII, nr. 23, Brăila, 2023, pp. 63-78; idem, *Ordinul „Steaua României” acordat în 1878 unui fost deputat din județul Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 453, 16 aprilie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1891 prefectului județului Mehedinți*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 466, 23 iulie 2024, p. 4; idem, *Ordinul „Steaua României” decernat în 1878 unor episcopi români*, în „Muzeul Presei Românești”, anul IV, nr. 15, august 2024, pp. 10-13; idem, *Ordinul „Steaua României” conferit în 1921 lui George Enescu*, în „Muzeul Presei Românești”, anul VI, nr. 21, martie 2026, pp. 31-33.

Bustul lui Dimitrie Onciul (7 nov.1856 – 20 mar.1923), operă în bronz, 1926, a lui Mihai Onofrei, amplasată lângă sediul Arhivelor Naționale ale României, București.

Dimitrie Onciul a fost cel mai important reformator al activității Arhivelor Naționale ale României, numite inițial Arhivele Statului, instituție pe care a condus-o în perioada 1900-1923. D. Onciul este cel care a pus bazele arhivisticii moderne românești, cu trecerea, de la o simplă păstrare a documentelor, la organizarea lor în mod științific. A fost un apreciat istoric român, membru titular al Academiei Române și președinte al acestei instituții în perioada 1920-1923.

Tanța TĂNĂSESCU

Fântâna Miorița, la 90 de ani

Ziua Mondială a Patrimoniului. Un model de restaurare a unei capodopere

Anumite balade și legende nu sunt doar simple povești, ele pot fi considerate chiar documente spirituale și istorice ale unui popor, veritabile arhive ale memoriei colective și fațete ale identității naționale. Miturile fundamentale care reflectă spiritualitatea poporului român sunt: mitul mioritic, reflectat în balada populară *Miorița* (considerată și poem folcloric românesc, datorită complexității și profunzimii simbolistice) - care exprimă viziunea pastorală asupra vieții; mitul estetic, al jertfei pentru creație – exprimat prin balada populară *Meșterul Manole/ Monastirea Argeșului*; mitul erotic – reprezintă apariția tulburărilor primei iubiri în fragedă tinerețe, în cultura populară este redat de *Zburătorul*; mitul etnogenezei – legat de formarea etnogenezei românești, a se vedea legenda *Traian și Dochia*.

Balada *Miorița* este considerată un veritabil document de identitate a culturii române, însumând tradiții ale poporului nostru. Aceasta sintetizează filosofia de viață pastorală, fiind totodată considerată o capodoperă a literaturii populare.

Simplitatea și forța imaginilor reprezentative pentru filosofia de viață a românilor ating perfecțiunea stilistică în baladă. Putem spune că aceste simboluri ale perenității, aflate pe monumentul *Fântâna Miorița*, sunt văzute ca o sinteză valoroasă între arhitectura modernistă românească și simbolistica folclorică profundă.

Această elegantă poartă de intrare în Capitala țării împlinește anul acesta 9 decenii de la nașterea sa. Declarată monument istoric al Bucureștiului, *Fântâna Miorița* este realizată după planurile arhitectului Octav Doicescu, executată din granit de Dobrogea, având un bazin de 50 m și pereți de 16 m. Frizele alb-negru care decorează monumentul descriu scenele cheie din balada *Miorița* – pe o parte sunt trei ciobani cu turmele lor iar pe cealaltă latură sunt imagini reprezentative pentru nunta și moartea ciobanului. Acestea sunt opera Miliței Pătrașcu (1892-1976), una din cele mai importante sculptorițe a sec. XX, elevă a ilustrului Constantin Brâncuși (1876-1957). Pe lângă faimoasele mozaicuri de la *Fântâna Miorița*, dintre operele de importanță națională realizate de înzestrata Milița Pătrașcu amintim și

basoreliefurile de pe exteriorul *Mausoleului de la Mărășești* cât și mozaicurile de la *Fântâna Zodiac*, monument amplasat la intrarea în Parcul Carol I, din București (o altă colaborare cu arhitectul Octav Doicescu).

Festivitatea inaugurală s-a petrecut în cadrul celei de a doua ediții a *Lunii Bucureștilor*, desfășurată în anul 1936 ca o mare sărbătoare a Capitalei. Evenimentul s-a integrat în programul unei manifestări ample, dedicate promovării culturii, comerțului și noului plan de sistematizare a orașului, acțiune ce se întindea pe durata a 30 de zile și viza prezentarea Bucureștiului ca o metropolă europeană modernă. Menționăm că *Fântâna Zodiac* a fost inaugurată cu prilejul primei ediții a *Lunii Bucureștiului*, în 1935.

Fântâna Miorița, monument simbolic interbelic al Capitalei, este un ansamblu arhitectonic amplasat la intrarea în cartierul Băneasa, chiar în fața Muzeului de Artă Populară *Dr. Nicolae Minovici*, în vecinătatea Muzeului Satului. Nu este o simplă cișmea citadină ci o fântână artizană, cu efect de decorare a spațiului public, în mijloc de flux auto. Este o fântână monument ca o poartă de intrare în oraș, ca un salut de bun venit în București. Cel mai recent proces de restaurare a fost finalizat în 2019 și a cuprins curățarea și restaurarea mozaicului pe baza schițelor originale din 1936, curățarea pereților din granit de Dobrogea, lucrări de consolidare și hidroizolație, dotare cu sisteme de iluminat arhitectural pe timp de noapte și alte remedieri.

Pe 18 aprilie este sărbătorită *Ziua Internațională a Monumentelor și Siturilor* (cunoscută și sub numele de *Ziua Patrimoniului Mondial*), inițiativă lansată de Consiliul Internațional pentru Monumente și Situri (ICOMOS) și recunoscută de UNESCO, o zi care readuce în prim-plan ideea că patrimoniul înseamnă memoria vie a comunităților.

După nouă decenii în care a privit capitala României în permanentă schimbare, monumentul *Fântâna Miorița* rămâne nu doar o lecție reprezentativă de arhitectură interbelică ci și o confirmare că piatra și povestea știu să oglindească identitatea, cu dăinuire în timp.

Tanța TĂNĂSESCU

90 de ani de memorie vie

Muzeul Național al Satului – un loc unde eternitatea își găsește obârșiile

Sub lumina blândă a lunii mai, când castanii Bucureștiului își scutură florile peste aleile Herăstrăului, iar lacul păstrează încă ecoul pașilor de altădată, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” a împlinit nouăzeci de ani. Nouă decenii în care timpul nu a trecut, ci s-a așezat cu grijă în lemnul caselor, în mirosul șindrilei încălzite de soare, în icoanele afumate de candelă și în tăcerea fântânilor venite din toate colțurile țării.

Nu este doar un muzeu. Este o Românie respirând încet, sub cer liber. Aici, satul nu a fost niciodată închis într-o vitrină. El trăiește. Se aude în scârțâitul porților maramureșene, în dangătul clopotelor de lemn, în sunetul molcom al morilor de vânt și în umbra prispei unde parcă încă mai așteaptă o bunică, torcând lumină din fuior.

Fiecare casă poartă pe umeri povestea unei familii, a unei provincii, a unei istorii țărănești pe care timpul modern a încercat adesea să o uite.

În 10 mai 1936, într-o Românie care își celebra atunci Ziua Națională, sociologul și vizionarul Dimitrie Gusti deschidea porțile unui proiect unic în Europa. Nu voia un simplu depozit de obiecte populare, ci o reprezentare vie și fidelă a sufletului rural românesc.

În prezența Regelui Carol al II-lea, a lui Henri H. Stahl și a elitei culturale românești, lua naștere un spațiu al memoriei și al identității. Satul românesc intra în Capitală nu ca o relictă, ci ca o inimă vie a națiunii.

Anii nu au fost blânzi cu această cetate a memoriei. În vremea războiului, muzeul a devenit adăpost pentru refugiații din Basarabia și Bucovina, ca o mamă care își strânge copiii sub acoperiș în timpul furtunii.

Apoi au venit vremurile întunecatului deceniu, când existența lui a fost amenințată. Și totuși, a rezistat. Prin oameni providențiali precum Gheorghe Focșa, care nu doar că l-a salvat de la desființare, ci i-a întărit patrimoniul și i-a dat o nouă demnitate profesională.

Astăzi, pe cele aproape paisprezece hectare de verde și memorie, muzeul adăpostește peste 380 de monumente autentice: case, biserici, mori, ateliere și gospodării aduse din toate provinciile istorice ale României. Nu sunt replici. Sunt trupuri adevărate de lemn și lut, desprinse cu grijă din vetrele lor originare și reasamblate la București, ca niște rugăciuni arhitecturale ale satului românesc.

Aniversarea celor 90 de ani a fost marcată prin zile de sărbătoare: meșteri populari veniți din țară, concerte în aer liber, întâlniri culturale și expoziții dedicate identității rurale.

Expoziția „90”, deschisă în Sala „Gheorghe Focșa”, pune într-un dialog emoționant patrimoniul muzeului cu lucrările artistei Ileana Oancea și creațiile meșterului popular Gheorghe Lepădatu. Fotografii alb-negru ale interioarelor tradiționale plutesc suspendate ca niște ferestre spre o Românie profundă, aproape sacră. Dar adevărata expoziție rămâne însăși viața muzeului.

Copiii care aleargă astăzi pe ulițele lui refac, fără să știe, drumul generațiilor de altădată. Tinerii care intră într-o casă țărănească descoperă poate pentru prima dată că identitatea nu începe în manuale, ci în mirosul lemnului vechi și în liniștea unei camere țărănești.

Iar bătrânii regăsesc aici o parte din satul pe care l-au purtat întreaga viață în suflet.

La nouăzeci de ani, Muzeul Satului nu privește doar spre trecut. El continuă să fie o lecție despre rădăcini, despre memorie și despre demnitatea unei civilizații țărănești care a construit, în tăcere, însăși ființa poporului român.

Există locuri care se vizitează și locuri care se trăiesc.

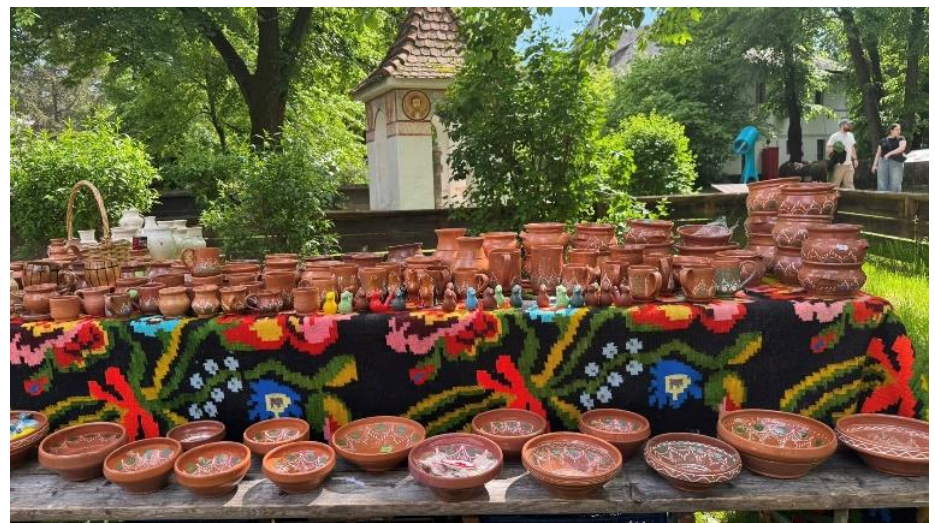
Muzeul Satului face parte din cea de-a doua categorie. El nu este doar un spațiu muzeal, ci o formă de continuitate românească.

Și poate că, atunci când soarele apune peste turlele de lemn și peste casele aduse din munți, din câmpii sau din Delta Dunării, Bucureștiul însuși pare să asculte glasul vechi al satului românesc.

Felicitări tuturor celor care prin dedicare au păstrat și dezvoltat acest loc al memoriei și identității noastre, spațiu de conservare a trecutului și veritabil pol de efervescență intelectuală, educație și dialog intercultural.

La mulți ani, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”!

La mulți ani, sat românesc etern!

Dan Toma DULCIU

Sistematizarea orașului București Evoluție istorică, principii și limite

Studiul analizează evoluția sistematizării orașului București de la începuturile sale până în contemporaneitate, așa cum au fost ele reflectate în presa vremii, evidențiind importante proiecte urbanistice, principiile care le-au fundamentat, cauzele neaplicării acestora și rolul personalităților implicate. Se subliniază caracterul discontinuu al dezvoltării urbane și tensiunea dintre planificarea teoretică și realitatea socio-politică.

Dezvoltarea urbană a Bucureștiului reflectă evoluția societății românești în ansamblul ei. De la o așezare cu structură organică, specifică orașelor orientale, Bucureștiul a devenit treptat o capitală europeană modernă. Acest proces a fost însă marcat de lipsa continuității și de dificultatea implementării proiectelor urbanistice pe termen lung.

Conceptul de „sistematizare” implică intervenția conștientă asupra structurii urbane, în scopul organizării funcționale, estetice și sociale a orașului. În cazul Bucureștiului, această intervenție a fost adesea fragmentară și dependentă de contextul politic.

Puțină istorie

Primele încercări de organizare urbană apar în perioada fanariotă, când autoritățile introduc măsuri precum pavarea ulițelor, organizarea serviciilor publice și reglementarea construcțiilor. Aceste intervenții aveau un caracter pragmatic și nu derivau dintr-un plan urbanistic coerent.

Regulamentul Organic (1831–1832) marchează începutul modernizării administrative, introducând norme privind alinierea străzilor, igiena urbană și controlul construcțiilor. Totuși, dezvoltarea orașului rămâne în mare parte spontană.

Primul proiect de sistematizare a Bucureștiului datează din anul 1836. În articolul intitulat „O sută de ani de la primul proiect pentru sistematizarea Bucureștilor”, ziarul „Zorile”, din 4 mai 1936, p. 12, evocă descoperirea în Arhivele Municipiului a acestui prim document ce luminează eforturile edililor bucureșteni de a reglementa dezvoltarea orașului.

Autorul subliniază că preocupările urbanistice ale epocii sunt surprinzător de actuale, multe dintre problemele de atunci regăsindu-se și după un secol. Proiectul din 1836, intitulat „Privind înfrumusețarea poliției București”, este considerat primul plan coerent de organizare urbană, fiind o continuare a dispozițiilor din perioada *Regulamentului Organic* (1831–1833). El reflectă organizarea orașului la câțiva ani după introducerea administrației moderne.

Structura proiectului impresionează prin logica prezentării coerente a conținutului: cuprindea 7 secțiuni și 67 de articole; era însoțit de un buget anual (venituri și cheltuieli); includea reglementări detaliate privind organizarea orașului.

Un aspect remarcabil este faptul că bugetul era deja deficitar, ceea ce demonstrează că dificultățile financiare ale administrației nu sunt un fenomen nou.

În ceea ce privește organizarea teritorială a orașului, planul prevedea reguli privind delimitarea și extinderea suprafeței locuibile. Prin urmare, orașul era riguros delimitat printr-un „ocol” stabilit prin hartă. De asemenea, se interzicea extinderea necontrolată a construcțiilor în afara limitelor.

Un capitol important este dedicat structurii administrative a

urbei. Bucureștiul era împărțit în cinci „vopsele” (sectoare), iar fiecare zonă era inventariată cu proprietăți și locuitori.

Se acordă atenție inclusiv accesului în oraș, pentru care existau 11 bariere de intrare și ieșire, marcând limitele urbane. Și în prezent se mai păstrează în toponimia orașului nume precum Bariera Vergului (zona actuală Piața Muncii - Șoseaua Vergului); Bariera Moșilor (zona Bucur Obor - Șoseaua Moșilor); Bariera Rahovei (zona Șoseaua Rahovei); Bariera Pantelimon (zona Șoseaua Pantelimon); Bariera Iancului (zona Șoseaua Iancului); Bariera Chiajna (zona Giulești/Chiajna); Bariera Bucureștii Noi (zona Bucureștii Noi); Bariera Ferentari (zona Prelungirea Ferentari)

Proiectul acordă o importanță majoră modernizării infrastructurii, concentrându-se pe o serie de elemente precum străzile și circulația. Astfel, se reglementează stabilirea unor lățimi minime pentru străzi, trasarea unei șosele de centură, dar mai ales îndreptarea și alinierea ulițelor.

În ceea ce privește pavajul (caldarâmul), realizarea lui era împărțită între locuitori și proprietari. Ceea ce este semnificativ de semnalat este faptul că lucrările nu începeau fără asigurarea fondurilor. În esență, este evidențiat pentru prima dată principiul participării locuitorilor la lucrările edilitare precum și acela al servituții edilitare (alinierea construcțiilor).

Referitor la gestionarea apelor și salubritate, planul face vorbire de problema Dâmboviței, propunându-se lărgirea și adâncirea râului, eliminarea morilor care împiedicau curgerea apei precum și combaterea efectelor insalubre ale stagnării apei.

Concomitent, autorii acestui document fac referire și la existența bălților și zonelor mlăștinoase, recomandând asanarea lor (de exemplu, secarea zonei Cișmigiu pentru amenajare publică).

Un capitol din documentul amintit se referă la organizarea economică și sanitară, cu precizări privind piețele publice (se recomandă înființarea a 6 piețe centralizate pentru aprovizionare, precum și interzicerea comerțului dispersat).

Privitor la igiena publică, se preconiza mutarea abatoarelor la marginea orașului, cât și interzicerea sacrificării animalelor în interiorul acestuia.

Nu era ocolită nici problema alimentării cu apă, domeniu în care proiectul prevedea instalarea de cișmele, însă realizarea era împiedicată de lipsa fondurilor.

Pentru cei ce studiază problematica istoriei administrației publice în țara noastră, acest prim act modern oferă o reglementare a construcțiilor și activităților edilitare. În mod categoric se interzicea realizarea de construcții fără aprobare, reglementarea meșteșugurilor și comerțului prin corporații, dar și un control exercitat de municipalitate asupra exploatarei resurselor proprii (nisip, cărămizi).

Studiindu-se aceste aspecte, se poate observa o serie de probleme majore, cum ar fi: lipsa fondurilor, care împiedică realizarea proiectelor; absența specialiștilor (ingineri, arhitecți); extinderea necontrolată a orașului; conflictele legate de proprietate și expropriere.

Autorul subliniază caracterul surprinzător de actual al proiectului din 1836, fiindcă multe dintre principiile sale (aliniere, zonificare, infrastructură) erau valabile și după 100 de ani. Din acest

punct de vedere, problemele urbanistice ale Bucureștiului au o continuitate istorică evidentă.

De asemenea, articolul sugerează implicit că modernizarea orașului nu depinde doar de planuri, ci și de capacitatea de a le implementa. Un mare impediment (și atunci și acum) este persistența dificultăților administrative și financiare.

Este perioada în care sosesc în Țările Române, fiind angajați ai primăriilor din Iași și București, o serie de arhitecți veniți din străinătate.

Bucureștii secolului XX

La începutul secolului XX apar primele planuri urbanistice moderne. Concursul din 1906 și *Planul General de Sistematizare* din 1921 propun o organizare radial-concentrică a orașului.

Planul inspirat din experiența urbanistică a Vienei pare să fie cel rezultat din concursul din 1906, organizat de Primăria București.

Modelul care a inspirat aceste planuri era clar cel al marilor capitale europene, în special Viena, cu faimosul ei *Ringstraße* — marele bulevard circular din jurul centrului istoric, proiectat sub Franz Joseph I la mijlocul secolului al XIX-lea.

Între 1884 și 1887, sistematizarea Bucureștiului preconiza ca orașul să fie ținut printr-un circuit de circa 22 km, cu o separare printr-un lanț de bulevarde interne, în două zone concentrice: zona centrală, care se va îngriji mai mult, și zona mărginașă, unde lucrările să fie mărginite la strictul necesar. Aceasta era esența modelului vienez — un inel de bulevarde largi delimitând centrul.

Tot în aceeași perioadă s-au făcut exproprieri pentru executarea unor artere inelare, precum str. Sculpturei cu str. Cosma și cu actualul bulevard Dacia, care urmau să formeze o arteră înconjurătoare.

Planul din 1906–1912 prevedea, mai concret: artere inelare concentrice, piețe plasate la intervale regulate pe axe, cartiere noi ordonate (Cotroceni, Obor), clădiri publice monumentale la intersecțiile principale — totul gândit după principiile *Ringstraße*.

Ideea celor patru inele — „ringuri” — gândite pentru circulația din București a supraviețuit mult timp, dar câteva decenii mai târziu abia dacă se putea lăuda că există unul, sau două, cât de cât funcționale. Dacă vom privi totuși harta Bucureștiului cu atenție, veți vedea traseul inelar (Ring) pe care circula odinioară tramvaiul 26, respectiv autobuzul 33. Aceste trasee sunt astăzi modificate pe harta de transport în comun a orașului. Tramvaiul 26 circula toată noaptea, astfel că orice călător venit din provincie cu trenul, la oră târzie, și nu avea unde se încălzească, făcea o tură sau două cu acest tramvai, până se lumina de ziua !

În mod paradoxal, ideea unei sistematizări radial-inelare a orașului este reluată în Planul de reconstrucție urbanistică al orașului București — enunțat în Hotărârea Guvernului din noiembrie 1952 — respectiv compunerea orașului pe baza sistemului radial-inelar dezvoltat în decursul vremii.

Planul parțial de execuție din 1911–1913 cuprindea deschideri largi, foarte frumoase, dar avea un singur defect, capital: la prima încercare de a se implementa s-a văzut că e inaplicabil. Acel plan a fost gândit numai din punct de vedere tehnico-estetic.

Planul director de sistematizare a fost aprobat abia în 1935, dar, ca în multe cazuri în istoria Bucureștiului, nu a avut șansa să fie pus în aplicare, din cauza intervențiilor locale ulterioare sau a unor factori externi — război, modificări politice.

Planul Director de Sistematizare din 1935 reprezintă apogeul urbanismului interbelic românesc. Elaborat de o echipă de specialiști, acesta prevedea: dezvoltarea unei rețele de bulevarde radiale și inele concentrice; zonificarea funcțională; crearea de spații verzi și centuri urbane.

Acest plan se înscria în tendințele europene ale epocii,

inspirate de transformările Parisului și Vienei.

În general, acest plan ținea cont de principiile sistematizării urbane moderne, și anume: *Organizarea spațială* (modelul radial-concentric a fost considerat optim pentru circulație și dezvoltare urbană); *Zonificarea funcțională* (separarea funcțiilor urbane: locuire, industrie, administrație reflectă influența urbanismului modernist din acea vreme); *Estetica urbană* (alinieră clădirilor și monumentalizarea arterelor principale urmăreau crearea unei identități urbane coerente).

Totuși, oricât de corecte din punct de vedere teoretic ar fi fost aceste principii, ele nu puteau fi aplicabile din următoarele cauze: în primul rând, instabilitatea politică, constând în schimbările frecvente de regim, a întrerupt continuitatea proiectelor. Apoi, un factor important l-au constituit limitările economice; mai ales, costurile ridicate ale exproprierilor și ale infrastructurii au împiedicat implementarea planurilor. Nu puteau fi neglijate nici problemele tehnice (erori cadastrale) sau lipsuri juridice (încă nu erau puse bazele unui cadru legislativ coerent), toate acestea generând dificultăți majore. În fine, dinamica socială, reprezentată de creșterea rapidă a populației și dezvoltarea periferiilor, a depășit capacitatea de planificare.

În 1939 a apărut legea pentru noua organizare a Municipiului București, publicată în Monitorul Oficial nr. 54 din 4 martie 1939. Această lege a administrației publice prevedea un capitol dedicat *Planului de Sistematizare*.

Reglementarea respectivă a stabilit împărțirea teritoriului municipiului în zone care să determine modul de utilizare al terenului: zone rurale, zone de spații verzi, zone rezidențiale, zone comerciale, zone industriale, zone cu caracter special pentru diverse instituții de interes public.

Tot prin planul de sistematizare se vor stabili delimitări pentru clase de construcții.

Urmare a acestei legi, Emanoil Dan, primarul general al Capitalei, a semnat o decizie prin care se instituie, din sânul comisiunii de sistematizare, următorul „comitet” de lucru format din arhitecții Duiliu Marcu, G. M. Cantacuzino, Roger Bolomey, I. Davidescu și inginerii C. Șfințescu și T. Rădulescu.

Însărcinarea acestui comitet de lucru este de a elabora un proiect complet de *Plan Director de Sistematizare* a Capitalei cu toate împrejurimile sale precum și detaliile la scară mare pe care le va socoti necesare față de urgența, importanța sau nevoia de a lămuri planul director, semnând toate piesele și memoriile explicative.

A venit războiul și toate aceste grandioase proiecte s-au volatilizat.

După 1990, Bucureștiul intră într-o etapă caracterizată de liberalizare, care a generat o evidentă fragmentare urbanistică. Planurile urbanistice sunt frecvent contestate sau modificate, iar dezvoltarea orașului devine adesea haotică, mai ales datorită incoerenței reglementărilor, presiunii dezvoltatorilor imobiliari, dar mai ales lipsei unei strategii integrate.

Personalități cu rol determinant în urbanistica bucureșteană

Printre personalitățile care au influențat sistematizarea Bucureștiului se numără și Cincinat Șfințescu — pionier al urbanismului românesc. Ing. prof. Cincinat Șfințescu a fost director al Sistematizării Municipiului București. De asemenea, a fost profesor de urbanism la Școala de Arhitectură din București, putând fi considerat unul dintre cei mai buni urbanisti români din epoca dintre cele două războaie mondiale.

Acesta a fost un mare teoretician, din știința căruia s-au hrănit generațiile de arhitecți care au trecut prin mâna sa la Facultatea de Arhitectură. Teoria *superurbanismului*, lansată de Cincinat Șfințescu în forurile internaționale, într-o vreme când nici urbanistii străini nu

îndrăzneau să se gândească la supradimensionarea științei urbanismului, a devenit o realitate a zilelor noastre. Planurile sale vizau transformarea Bucureștiului într-o metropolă modernă.

C. Sfințescu argumentează că orașul București nu poate dobândi o personalitate estetică urbanistică prin monumente istorice, elemente naturale sau arhitectură grandioasă, ci doar prin crearea unui stil urbanistic local. Acest stil trebuie să combine peisajul natural, arhitectura și viața socială pentru a obține efecte maxime cu mijloace minime. El atrage atenția că orașul își pierde coloritul local prin construcții monotone, distrugerea plantațiilor și nivelarea colinelor. Soluțiile propuse: dezvoltarea lanțului de lacuri din nord, degajarea colinelor, încurajarea plantațiilor și păstrarea locuinței familiale.

O materializare a acestor idei se găsește, de pildă, în lucrarea «*Pentru București*» a urbanistului prof. ing. C. Sfințescu, apărută în 1932; studiile întocmite la acea dată, privind Piața Unirii, conferă acestui cadru funcțiunile unei piețe-târg prevăzută în subteran cu o gară feroviară a orașului, străpungeri și lărgiri de artere în zona adiacentă precum și lucrări de acoperire a splaiului, cu devierea râului Dâmbovița.

Alți corifei ai sistematizării orașului au fost: Duiliu Marcu – arhitect al perioadei interbelice; G. M. Cantacuzino – teoretician al urbanismului; Vintilă Brătianu – susținător al modernizării urbane; Nicolae Ceaușescu – promotor al sistematizării radicale.

Din păcate, evoluția sistematizării Bucureștiului evidențiază o discontinuitate structurală între proiect și realizare. Deși au existat planuri urbanistice valoroase, acestea nu au fost implementate integral, din cauza contextului politic, economic și social.

În prezent, provocarea majoră constă în elaborarea unei viziuni coerente și sustenabile, capabilă să armonizeze dezvoltarea urbană cu protejarea patrimoniului.

Presa bucureșteană cronicar al proiectelor de sistematizare

Un interesant articol din perioada interbelică („*Dorința Suveranului de a avea o Capitală occidentală*” M. S. Regele a vizitat ieri primăria centrală”, în „*Calendarul*”, nr. 6 iulie 1933, p. 4) prezintă vizita lui Carol al II-lea al României la Primăria Bucureștiului, unde primarul Dem I. Dobrescu expune planul de sistematizare al Capitalei, conceput ca o amplă lucrare de modernizare cu caracter occidental.

Scopul principal al proiectului este transformarea Bucureștiului într-un oraș modern, organizat și funcțional, inspirat de marile capitale europene.

După ce s-a interesat de vechiul plan de sistematizare al arhitectului Mincu, regele Carol al II-lea a întrebat care au fost principiile de sistematizare a Capitalei. Primarul Capitalei a arătat că ideea unui ring a fost părăsită, ca fiind extrem de costisitoare, că lipsa de grădini în centrul orașului a condus la necesitatea amenajării parcurilor și grădinilor periferice prin transformarea — la nevoie — a pădurilor din preajma Capitalei.

Dem I. Dobrescu a expus cu acest prilej elementele principale ale planului, constând în principal din:

Reorganizarea urbană, în virtutea căreia urmau a fi deschise noi artere de circulație, inclusiv axe transversale paralele; crearea de perspective monumentale, de exemplu între Patriarhie și Biserica Sf. Vineri; reconfigurarea unor zone centrale importante (Arsenal, Cotroceni, Grădina Botanică).

Acest plan prevedea realizarea unei artere Dealul Spirei - Cotroceni Arsenalul va trebui desființat și în locul său se va construi Senatul sau altă instituție publică, iar Dealul Spirei va fi legat prin acest punct de grădina botanică de la Cotroceni. („*M.S. Regele se interesează de sistematizarea Capitalei*”, în „*Universul*”, 7 iulie 1933, p. 7).

Închisoarea Văcărești va fi mutată la Jilava. Pe dealul Văcăreștilor

se va aduce monumentul de la Adam Klisi și vor fi ridicate aici mai multe monumente în preajma unui *Dom Național*.

Reorganizarea instituțională și arhitecturală. Proiectele importante constau în mutarea *Arsenalului* și construirea în locul său a *Camerei Deputaților*; reorganizarea amplasării *Palatului Regal*, considerat nepotrivit urbanistic; proiectarea unei cetăți universitare la Grozăvești.

Modernizarea infrastructurii. Continuarea lucrărilor de asanare a lacurilor (în special zona Băneasa); amenajarea sistematică a văilor și dealurilor (ex. Văcărești), mai ales crearea unor ferme periurbane pentru aprovizionarea Capitalei. Amenajarea „*Văii plângerii*” (Bellu), asanarea lacurilor și realizările de la Băneasa au atras atenția deosebită a Suveranului.

Reglementarea construcțiilor. La acest capitol, planul de sistematizare prevedea limitarea construcțiilor în anumite zone (ex. Băneasa–Otopeni); retragerea clădirilor de la aliniament în suburbii; mutarea unor spitale (Colțea, Brâncovenesc) spre periferie.

Față de această expunere, suveranul ține un discurs în care prezintă părerea sa personală cu privire la sistematizarea Capitalei. Regele susține modernizarea, dar formulează și rezerve și orientări importante, și anume: consideră că bine-cunoscuta Calea Victoriei nu va putea deveni o arteră modernă completă din cauza tradiției. Însă susține realizarea de piețe largi și clădiri monumentale. Chiar recomandă decongestionarea circulației prin crearea de piețe de sector și piețe volante. În mod special, cere eliminarea comerțului ambulant, văzut ca element „oriental”.

În ceea ce privește *protejarea patrimoniului*, Regele Carol al II-lea se opune demolării clădirilor istorice, susținând modernizarea Bucureștiului vechi, fără distrugerea trecutului. De asemenea, manifestă interes pentru conservarea bisericilor și monumentelor. A cerut — în mod special — să nu se dărâme Palatul Șuțu, în care a funcționat Primăria, fiindcă e una din clădirile cele mai de seamă ale arhaicului București.

În ceea ce privește proiectata Piață a Universității, regele Carol al II-lea a precizat că se studiază cedarea actualei Universități pentru birourile Ministerului de Interne.

Suveranul a exprimat dorința ca, o clipă mai curând, căminele studențești și Cetatea Universitară să fie realizate, iar pentru punerea lor în valoare, să se prelungească str. Știrbei Vodă până în B-dul Independenței.

Spitalul Colțea va fi mutat din centru, asemenea și Spitalul Brâncovenesc, într-o zonă cu multă verdeață și mărite, iar în locul Spitalului Colțea, în centrul Capitalei, să se construiască Opera Română.

Industria poluante în Sudul Bucureștiului

Referitor la asigurarea energiei electrice, cu aceeași ocazie s-a evocat și un proiect de realizare a unui racord al întregii producții europene, printr-o rețea care să lege uzinele din regiuni diferite ale continentului, bunăoară Stockholmul cu Bucureștiul.

Vădit interesat și, cu deosebire, foarte cunoscător, Suveranul a cerut lămuriri asupra sistematizării apelor, exprimându-și dorința ca planul, atât de interesant al Bucureștilor-Port, să fie păstrat ca idee.

Împărțirea pe zone a Capitalei s-a făcut ținându-se cont și de indicațiile meteorologice. Industria insalubre vor fi mutate spre sud, din cauza direcției constante a vântului de la nord (de exemplu întreprinderile Abator, Viscofil, Jilava iar mai târziu Danubiana sau IMGB)

Cât privește proiectata Piață a Academiei, primarul crede că va fi greu de realizat, deoarece pe terenul proiectat se va edifica Palatul Ministerului Aerului. (Cf. *Cuvântul*, din 06.07.1933, p. 3)

Timp de 2 ore, Suveranul a examinat procesul de sistematizare, declarând că îl acceptă și dând, pe alocuri, indicațiuni

foarte prețioase și adoptate de specialiștii Cadastrului care asistau la discuțiune.

Regele a întrebat pe primar ce intenționează să facă în Piața Universității, cu statuile de ale căror mutare s-a vorbit atât. Primarul a spus că bucureștenii nu-l lasă să mute statuile de acolo. Crede însă că, proporțional cu lărgirea pieței și cu mărirea palatelor vecine, statuia Voivodului Mihai trebuie mărită.

Suveranul și-a arătat părerea că Piața Victoriei trebuie refăcută. Acolo, într-un cadru mult mai larg, se va așeza statuia Regelui Ferdinand.

Una dintre ideile sale a fost transformarea pădurilor din jurul orașului în parcuri de agrement, amintind însă și de reconfigurarea spațiilor publice centrale, prin amplasarea de monumente de for public.

În concluzie, articolul reflectă un moment important în istoria urbanismului bucureștean, în care vedem implicarea directă a șefului statului într-un proiect coerent și ambițios de modernizare. În această privință, trebuie să reconstituim adevărul istoric: primul care a preconizat mutarea sediilor clădirilor reprezentative ale țării în locul Arsenalului, pe Dealul Spirei, demolarea Spitalului Brâncovenesc și mutarea lui la periferie, respectiv crearea cetății universitare la Grozăvești a fost Regele Carol al II-lea !

Observăm, așadar, că încă din acea perioadă a existat o tensiune evidentă între *modernizare și conservarea patrimoniului*.

În perioada modernizării capitalei (mai ales după 1870 și în interbelic), numeroase biserici și mănăstiri au fost demolate, căzând victime ale sistematizării urbane, lărgirii arterelor, pentru realizarea de construcții publice (Palatul Regal, Ministere, Sala Palatului etc.)

Enumerăm mai jos câteva mănăstiri dispărute: *Mănăstirea Sărindar* – demolată în sec. XIX (pe locul actualului Cerc Militar Național); *Mănăstirea Sfântul Sava* – aflată în Piața Universității, demolată în procesul de modernizare urbană; *Mănăstirea Șerban Vodă* – demolată în sec. XIX; *Mănăstirea Stelea Spătaru* (a fost primul sediu al Mitropoliei Țării Românești). A fost distrusă de incendiul devastator din anul 1847;

Biserici demolate: Biserica Mănăstirii *Sf. Ioan cel Mare*. Pe locul acesteia s-a ridicat CEC-ul mare (Calea Victoriei); Biserica *Sf. Anton-Pușcărie*, aflată în zona fostei Piețe a Unirii, în apropierea Hanului lui Manuc. Pe locul unde a fost Altarul s-a așezat un monument (cruce). Biserica *Sf. Ionică* – demolată în perioada interbelică; Biserica *Brezoianu* (Sfânta Treime) – demolată pentru sistematizare; Biserica *Stejarului* – demolată în anii '50 (dar începutul procesului este anterior); Biserica *Caimata*, pe locul actualului sediu al Piraeus Bank, fost Hotel Modern, demolată în 1892, pentru trasarea Bulevardului Carol I; Metohul sau Biserica *Grădina Episcopiei* (cu hramul „Sfinții patruzeci de mucenici”). Pe locul ei s-a amenajat Grădina Ateneului și apoi s-a construit „Ateneul Român”; alte biserici mai mici (demolate între 1890–1940) sunt documentate fragmentar în arhivele Comisiunii Monumentelor Istorice.

În concluzie, se poate spune că, după 1870, numărul lăcașurilor demolate crește semnificativ, fenomen legat de urbanizarea accelerată a Capitalei.

La acestea putem adăuga un număr de lăcașuri transformate în închisori, spitale, azile. Aceasta este o categorie extrem de importantă în secolul al XIX-lea –prima jumătate a sec. XX.

Astfel, avem biserici transformate în închisori: Mănăstirea *Văcărești* (București), este transformată în penitenciar după 1848 și funcționează ca închisoare până în sec. XX, fiind una dintre cele mai mari închisori din România; Mănăstirea *Plumbuita*, ocupată în 1848 și propusă ca închisoare de autoritățile ruse. A funcționat temporar ca loc de detenție.

Transformate în spitale / azile / instituții medicale: Mănăstirea *Pantelimon*; transformată în spital (Spitalul Pantelimon); Mănăstirea

Văcărești, pe lângă rolul de închisoare, a avut și funcții medicale (infirmării pentru deținuți); Mănăstirea *Mărcuța*, transformată în ospiciu pentru bolnavi psihici.

Alte lăcașe de cult au fost deplasate de la locul inițial, tot din motive de sistematizare a Capitalei: Biserica *Schitul Maicilor*, Biserica *Sf. Gheorghe-Capra*, Biserica *Sf. Ion Piață*, Biserica *Sf. Ilie-Rahova*; Mănăstirea *Mihai Vodă* cu turnul clopotniță; Biserica *Olari*; Biserica *Sf. Ștefan* (Cuibul cu Barză). În această categorie putem include deplasarea *Palatului Sinodal*.

În esență, planul de sistematizare a Capitalei din 1935 urmărea transformarea Bucureștiului într-o capitală occidentală, dar cu păstrarea identității istorice.

Proiecte care se bat cap în cap

Și totuși, ideea unui tren care să urmeze linia Dâmboviței a fost preluată de constructorii Metroului.

De prin 1894, administrația C. F. R. a alcătuit proiecte pentru o gară centrală paralelă cu Dâmbovița, aflată în vecinătatea str. Sf. Elefterie.

Ideea care prevala atunci era următoarea: separarea cât mai pronunțată a traficului de mărfuri de cel de călători și construirea unei gări centrale pentru călători cât mai aproape de centrul orașului.

Aceste două principii au aparținut inspectorului general, ing. Al. Periețeanu, fost director general C. F. R. Acestea au format obiectul unor studii apărute în 1912.

O altă idee, tot veche, înlocuiește Gara Centrală cu o serie de gări periferice legate printr-o linie de centură tăiată de una aproape diametrală pe malul Dâmboviței.

Propunerea aceasta apare într-un plan de sistematizare din 1906.

La rândul său, inginerul-șef Cincinat Sfințescu, directorul general al Casei Lucrărilor Capitalei, a examinat proiectele de mai sus și a lansat unul nou, ce a fost, se pare, împărțit și de Primăria Municipiului București (1925).

Acest proiect prevedea numai execuția unei linii diametrale de-a lungul Dâmboviței pentru traficul de călători.

Din nefericire, între Ministerul Transporturilor și Primăria Capitalei au existat neînțelegeri profunde, deși se știa că Gara de Nord este incapabilă să preia traficul intens de călători, maxim 35-40 de trenuri, liniile actuale de garare sunt scurte, nu pot primi trenuri lungi, iar o sporire a lor nu e posibilă fără să se ocupe teren din Bv. Dinicu Golescu, adică fără să se facă exproprieri costisitoare.

La aceasta se adaugă și impedimentul că suprafața Gării de Nord nu se poate extinde fără să afecteze grav circulația în zonă.

Totuși, CFR a avansat un proiect de realizare a Gării Centrale pe amplasamentul expropriat în urmă cu 30 de ani, gara urmând a se numi „Terminus”, adică înfundată, trenurile urmând să se reformeze prin manevra denumită „a locului” întrebuintată la Gara de Nord.

Aplicarea proiectului s-a limitat la începerea construcției Palatului Administrativ, cam pe locul ocupat de clădirea contenciosului C. F. R.

Chestiunea gării propriu-zise întâmpină pe de o parte dificultăți bugetare și pe de altă parte nerezolvarea litigiului între C. F. R. și primăria Capitalei, cu deosebire în ce privește prelungirea str. Știrbei-Vodă spre Dâmbovița pe care Primăria o socotește necesară și C. F. R... arbitrară.

Primăria susține proiectul Liniei Diametrale

Conceput de ing. Cincinat Sfințescu, proiectul amintit prevede o linie dublă pe malul Dâmboviței având trei gări: la B-dul Elisabeta (pe amplasamentul amintitei Gării Centrale), la Palatul Justiției și la Abator.

Celelalte gări ale Capitalei urmau să rămână pentru mărfuri. Staționarea în fiecare gară ar fi durat 8 minute, iar distanța dintre gări ar fi fost parcursă în 7 minute (calculându-se o viteză medie de 28 km/oră).

Toate gările urmează să aibă peroane duble pentru a putea acoperi un număr maxim de 12 trenuri pe oră.

Traseul liniei diametrice ar începe din fascia de linii dinspre Chitila, ar trece pe sub linia Gara de Nord-Dealul Spirei, la întretăierea cu Bv. Basarab, urmând cursul Dâmboviței, fiind despărțit de apă prin splai, care rămâne circulabil pentru vehicule.

Pe această porțiune, linia coboară sub nivelul străzilor. Din această pricină, argumentată estetic, străzile Fracmazonă și prelungirea Știrbei-Vodă vor fi înălțate cu 1 m, devenind pasaje superioare.

Între aceste pasaje se va construi *Gara Elisabeta*. Dincolo de gară, linia trece de Bv. Elisabeta pe dedesubt, urmează stânga Dâmboviței până aproape de piața viitorului Senat, ocolește podul spre stânga printr-un tunel — spre a se evita refacerea podului.

La ieșirea din tunel se amplasează *Gara Justiției* cu peronul până la Podul Șerban Vodă. De aici, linia trece printr-un tunel sub splai, ocolind podul, urmează pe taluz până la Podul Mărășești, pe care îl trece tot printr-un tunel.

După pod, linia urcă o rampă de 800 m. lungime, cu o înclinare de 14 la mie, situată între Bv. Mărășești și Podul Lemaître, de unde viaductul ajunge la *Gara Abator*.

După calculele ing. Sfințescu întreaga lucrare ar costa 32.840.000 lei aur.

Ca o culme a ironiei, metroul bucureștean, construit câteva decenii mai târziu, va urma cursul Dâmboviței și va lega toate cartierele orașului cu Gara de Nord, cu Gara Pantelimon, cu Gara Băneasa, cu Gara Obor, cu Gara Basarab, cu Gara Titan Sud, cu Gara Bucureștii Noi.

În 1971, Arhitecții Capitalei propun sistematizarea Pieței Unirii și mutarea Spitalului Brâncovenesc

Preocupări privind sistematizarea Pieței Unirii au existat cu mulți ani în urmă. Planul de sistematizare din 1935 reia problema sistematizării Pieței Unirii, aceasta înscriindu-se în sistemul de artere din partea de sud a orașului și având prevăzute spre lărgire diverse tronsoane ale Căii Călărăși, cât și ale Splaiului Dâmboviței.

În 1959, concursul lansat de Uniunea Arhitecților repune problema în contextul noilor cerințe de sistematizare a Capitalei, fiind mai degrabă un « concurs de idei » fără posibilități de aplicare concretă.

În anii care au urmat, sistematizarea Pieței Unirii a fost reluată de mai multe ori în cadrul Institutului Proiect-București, ca rezultat al intenției de amplasare a diverselor obiective, dar lipsa unor programe concrete a condus la amânarea începerii lucrărilor.

Propunerile pentru amplasarea a două importante dotări urbanistice în Piața Unirii — un magazin universal de mare capacitate pe frontul de est și un mare hotel pe latura de sud, precum și necesitatea rezolvării complexelor probleme de circulație și de transport în comun au impus reluarea problemelor de sistematizare, conturându-se de astă dată o nouă temă de proiectare. (Cf. Revista *Arhitectura*, nr. 3/1971, p. 35).

În acest context, prezentăm dovada că dezafectarea *Spitalului Brâncovenesc*, dincolo de impactul emoțional creat, a fost preconizată de arhitecții Capitalei, cu mulți ani înainte de a fi efectuată, și nu, cum s-a afirmat de multe ori, din dorința dictatorială a șefului statului de atunci: „O dată cu realizarea acestei laturi, atunci când posibilitățile economice vor permite renunțarea la unele clădiri ale *Spitalului Brâncovenesc* sau chiar mutarea acestuia într-un local nou, cadrul arhitectural al Pieței Unirii se va contura unitar și definitiv încheiat.” (Cf. *Studiu pentru Piața Unirii din București*, în Revista

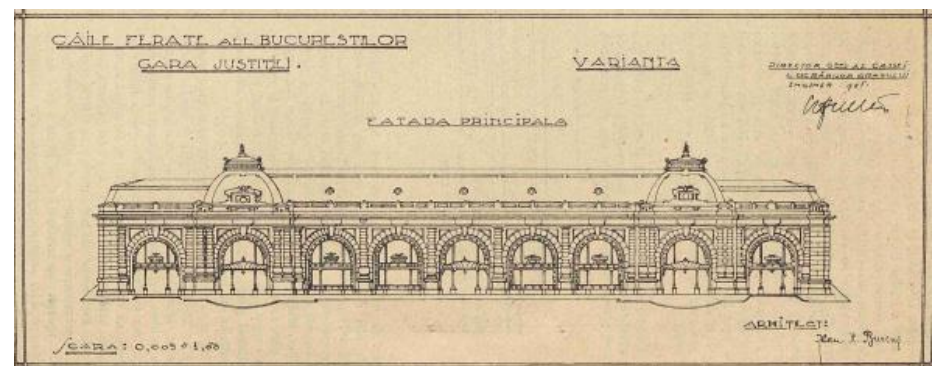
Arhitectura, nr.3/1971, p. 40.

Și fiindcă vorbim de impactul emoțional al dărâmării unor biserici bucureștene: puțină lume știe că doar zidurile acestora au dispărut; în schimb, toate obiectele de cult, icoanele și mobilierul acestora sunt păstrate. Dacă se dorește reconstrucția lor, ele pot reînvia oricând !

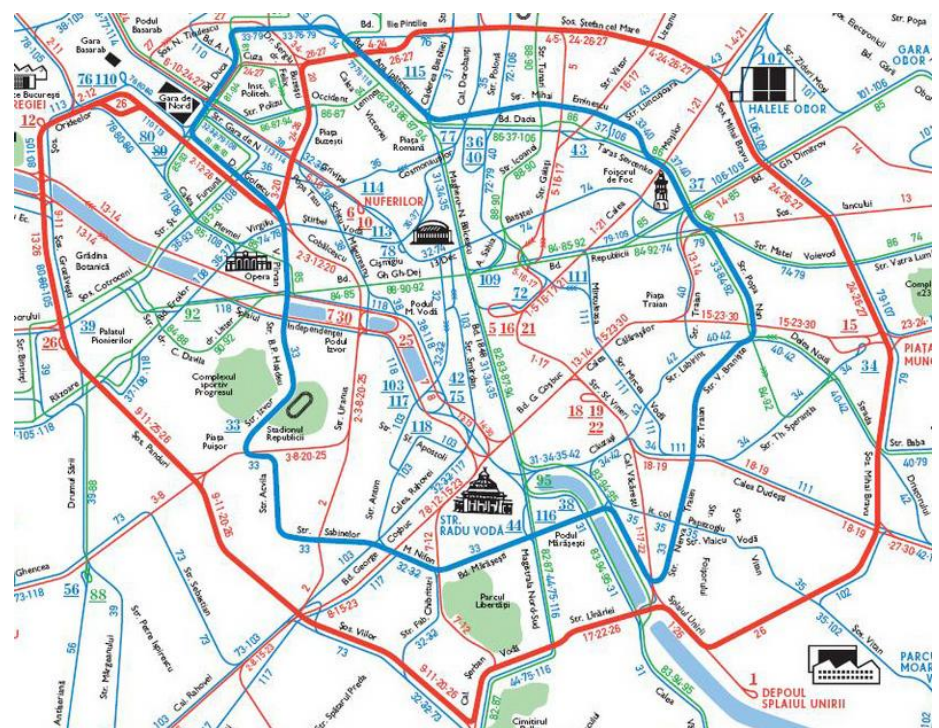
Dintotdeauna, sistematizarea unui oraș va suscita discuții pro sau contra, încât numai trecerea timpului va arăta dacă deciziile adoptate au fost sau nu cele mai bune pentru locuitori.

Bibliografie:

1. Georgeta Filitti, *O problemă cronică la București – sistematizarea*.
2. Florian Georgescu, *Istoria Bucureștilor*, București, 1994,
3. Cincinat Sfințescu, *Studii de sistematizare urbană*, București, 1931
4. *Planul Director de Sistematizare al Bucureștiului (1935)*, în *București – Materiale de Istorie și Muzeografie*, vol. IV, 1966, p. 120.
5. Alexandru Panaitescu, *Urbanismul românesc interbelic*, București, 2007,
6. *Systematization in Romania*, studiu sintetic, accesat online.
7. Adrian Majuru, *Bucureștii mahalalelor*, București, 2003
8. *Odiseea planurilor urbanistice din București*, studiu contemporan.
9. Panaitescu, Alexandru, *Urbanismul românesc interbelic*, București, 2007.
10. Sfințescu, Cincinat, *Studii de sistematizare urbană*, București, 1931.
11. *București – Materiale de Istorie și Muzeografie*, vol. IV, 1966.
12. Studii UAUIM și articole de specialitate privind urbanismul bucureștean.

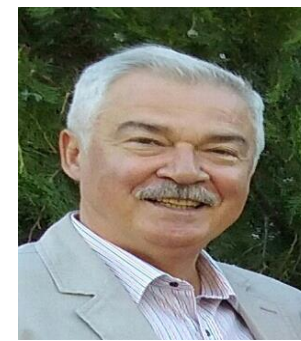
Gara Justiției

Linia inelară a tramvaiului 26 (în roșu), în anul 1970
Linia inelară a autobuzului 33 (în albastru), în anul 1970

Octavian HÂRȘEU

Traduceri din lirica arabă

Oum KULTHOUM

Oum Kulthoum (de asemenea ortografiat Umm Kulthūm sau Om Kalsoum), pe numele său adevărat Fatima Ibrahim Al Said Al Beltagui, s-a născut la 4 mai 1904, la Tummāy Al-Zahāyrah, Egipt, și a decedat la 3 februarie 1975, la Cairo. Apelativul Oum Kulthoum i-a fost atribuit de tatăl său, imam la moschee, după numele celei de-a treia fiice a profetului Mohamed. A fost o cântăreață egipteană care a fascinat publicul arab din Golful Persic și până în Maroc, timp de o jumătate de secol.

Tatăl lui Oum Kulthoum obișnuia să interpreteze cântece religioase tradiționale la nunți și sărbători pentru a-și câștiga existența. Ea a învățat să cânte de la el și, când acesta a observat puterea vocii ei, a început să o ia cu el, îmbrăcat ca un băiat, pentru a evita oprobriul afișării unei tinere fete pe scenă. Și astfel, Oum Kulthoum și-a făcut un nume cântând în orașele și satele deltei egiptene, devenind vedeta familiei.

În 1923, familia s-a mutat la Cairo, un centru major al divertismentului și producției de mass-media emergente din Orientul Mijlociu. Acolo, pentru a-și îmbunătăți imaginea și a dobândi rafinament, Oum Kulthoum a studiat muzică și poezie de la interpreți și literați performanți și a copiat manierele doamnelor din familiile înstărite în care a fost invitată să cânte. Curând și-a făcut un nume atât în casele și saloanele celor bogăți, cât și la marele public, cântând frecvent în teatre și cabarete. Pe la mijlocul anilor '20, ea a realizat primele înregistrări și a abordat un stil muzical mai sofisticat. Până la sfârșitul anilor 1920, a devenit o interpretă căutată și era unul dintre cei mai bine plătiți interpreți din Cairo. Cariera ei vocală extrem de reușită s-a extins în cele din urmă la radio, film și televiziune.

Cunoscută cu apelativul "Kawkab Al-Sharq" (Steaua Răsăritului), Oum Kulthoum a avut un repertoriu imens, care include cântece religioase, sentimentale și naționaliste. În mijlocul frământărilor create de două războaie mondiale, Marea Criză din anii 1930 și revoluția egipteană din 1952, ea s-a remarcat ca persoană publică, egiptean patriot și musulman devotat. A cântat melodii în sprijinul independenței egiptene, iar în anii 1950 a interpretat multe melodii dedicate liderului egiptean Gamal Abdel Nasser, cu care a dezvoltat o strânsă prietenie. Una dintre piesele sale asociate cu Nasser, intitulată Wallāhi Zamān, Yā Silāhī (A fost mult timp, o armă a mea), a fost adoptată ca imn național egiptean din 1960 până în 1979. Oum Kulthoum a fost președinta Uniunii Muzicienilor Egipteni timp de șapte ani și a ocupat funcții în numeroase comisii guvernamentale de artă.

Probleme de sănătate au afectat-o pe cântăreața cea mai mare parte a vieții sale. Ca o consecință, de la începutul anilor '50, Oum Kulthoum a mai performat doar în cadru restrâns, fiind nevoită să călătorească frecvent în Europa și Statele Unite pentru tratamentul diferitelor afecțiuni. Problemele cu ochii au forțat-o să poarte ochelari masivi de soare, care au devenit un semn distinctiv în timpul vieții sale ulterioare.

Popularitatea lui Oum Kulthoum a fost atât de mare încât știrile despre moartea ei au provocat o revărsare spontană de durere isterică, milioane de admiratori aliniindu-se pe străzi pentru a urmări cortegiul funerar. A rămas una dintre cele mai bine vândute cântărețe din lumea arabă chiar și la câteva decenii după moartea sa. În 2001, guvernul egiptean a înființat Muzeul Kawkab Al-Sharq din Cairo, pentru a onora viața și realizările cântăreței.

Te voi vedea, oare, mâine?

cântă: Oum Kulthoum

versuri: Al Hadi Adam

muzica: Mohamed Abdel Wahab

Te voi vedea, oare, mâine?

Inima-mi bate cu teamă pentru ziua de mâine

Și dorința mă macină să ne regăsim curând.

Ah, ce teamă-mi e și mă rog să treacă timpul mai repede.

Aș vrea să fiu mai aproape, dar mi-e frică.

M-a năpădit fericirea, când ai acceptat să mă vezi.

Doar așa îmi mai pot trăi viața,

Cu fericirile și necazurile ei...

Mă simt liberă și cu inima atinsă de dor.

Te voi vedea, oare, mâine?

Pe tine, Paradisul iubirii și nebuniei mele,

Pe tine, sufletul meu pereche, elanul și obsesia mea.

Vei putea tu, mâine, să-mi luminezi ochii în noapte,

Să-mi decorezi visele și să-mi alungi gândurile negre?

De câte ori te-am regăsit în cântecele de dragoste

Și de câte ori te-am pomenit în rugăciunile mele?

Ce mult am suferit ca să te pot revedea...

Fără tine, n-aș fi putut ști ce e cu viața mea

Și-acum trăiesc pentru ziua de mâine și visez...

Așa că vino, sau nu veni,

Ori fă ce vrei cu inima mea!

Te voi vedea, oare, mâine?

Viața mea e ca o carte în care sunt așternute gândurile tale,

Viața mea sunt nopțile cu tine, atât cât ai vrut tu...

Viața mea este privirea ta și lumina pe care mi-o dai...

Viața mea e paradis și tu ești luna de pe cer.

Fii, dar, milostiv cu inima mea de lângă tine!

Pentru că, mâine, o vei avea toată,

Mâine, paradisul va fi râuri și umbre,

Când vom uita totul, dar nu vom regreta trecutul.

Mâine, nu ne va mai fi nimic necunoscut

Și vom trăi doar pentru clipa prezentă.

Poate că necunoscutul este tentant,

Dar prezentul este de preferat!

Te voi vedea, oare, mâine?

Noapte de iubire

cântă: Oum Kulthoum

versuri: Ahmed Shafiq Kamel

muzica: Mohamed Abdel Wahab

Tu, care nu ai întârziat niciodată,
De ce nu mai vii astă-seară, mă doare lipsa ta...
Ce te împiedică să vii?
Nu cred că lumea vrea să nu fii cu mine!
Te aștept cu speranța să apari, iubite.

(Refren):

Vino, vino la mine și dragostea ne va învălui,
Căci vom trăi cele mai nespuse dorințe în noaptea asta...
Nu lăsa dorul să aștepte până mâine
Și nici fericirea noastră să se stingă!
Să fie ca și cum aceasta este prima noastră noapte de iubire!

Iubite, palpitul inimii și lumina vieții mele,
Zâmbetul nopții, visele și amintirile, tu ești!
Tot ce este în jurul meu te dorește:
Primăvara, trandafirii și dulcele izvor,
Toate te așteaptă aici, cu mine, și te adoră.
Inima mea te dorește și nopțile de iubire îți duc lipsa,
Nu ne mai chinui și nu ne mai lăsa să te dorim!
Vino odată să ne retrăim fericirea!

(Refren)

Aș vrea să strâng toată iubirea pământului
Și dragostea mea să devină imensă...
Tu ești cu mine, chiar dacă ești departe,
Iar fanteziile și dorința mă stăpânesc.
Tot ce mă înconjoară îmi amintește de tine
Și lumina din ochii mei vine din ochii tăi...

Uite lumânările pe care le-au aprins surâsul tău
Și uite-ți urmele pașilor, alături de zâmbetele și suspinele tale...
Toate sunt aici, lumina, umbra și blândețea ta.
Vino, să visăm, să ne iubim și să fim ca unul,
Să rămânem treji, în timp ce lumea doarme...

(Refren)

Tu mi-ai oferit nopți dulci și amintiri frumoase
Și toate speranțele mele s-au deșteptat cu tine.
În noaptea asta ești iară cu mine, iubite,
În locul unde m-am cuibărit la pieptul tău,
Aici, de unde ne-am luat zborul de atâtea ori...

Viața mea, în locul acesta mi-am regăsit
Inima, dorințele și focul dragostei.
Am venit aici să te aștept și să nu te mai părăsesc,
Am venit cu speranță și să te implor să mă ierți
Și oricât ar trebui să te mai aștept,
Tu vei veni într-o zi să mă iei de mână,
Să-ți oglindești ochii în ochii mei
Și să trăim noaptea de iubire pentru totdeauna!

Abdel Halim HAFEZ

Pe numele său adevărat Abdel Halim Ali Shabana, s-a născut la 21 iunie 1929 în satul El-Halawat, guvernoratul Al-Sharqiyah, Egipt, și a decedat la 30 martie 1977 (48 ani), la Londra. A fost un cântăreț și actor egiptean, cunoscut în lumea arabă cu apelativul admirativ “privighetoarea oacheșă”.

A fost al patrulea fiu al lui Ali Ismail Shabanah. Mama sa a murit la trei zile după nașterea sa, iar tatăl său a murit după cinci ani. În timpul copilăriei a fost diagnosticat cu schistosomiază (bilharzioză), boală de care a suferit toată viața și care a condus la moartea sa.

La vârsta adolescenței, Abdel Halim a început să studieze la Institutul de Muzică Arabă, ramură a Academiei de Arte din Cairo, pe care l-a absolvit în 1948 ca oboist. În anul 1951, după ce a cântat pentru o transmisiune radio ca înlocuitor al cântărețului Karem Mahmoud, Abdel Halim a fost remarcat de către Hafez Abdel Wahab, director al radioului egiptean. Din recunoștință pentru sprijinul acestuia a preluat numele de scenă „Hafez”.

Inițial, stilul său inovator a fost primit cu ostilitate, dar odată cu schimbările politice au evoluat și gusturile publicului, astfel că Abdel Halim a dobândit faima odată cu un concert susținut la Cairo în ziua în care a fost proclamată Republica Egipt, 18 iunie 1953.

De-a lungul carierei sale, Abdel Halim a cântat peste 230 de piese și a jucat în 16 filme, printre care și *Dalila* (1956), primul film color egiptean. Deși tema predilectă a cântecelor sale este iubirea, Abdel Halim s-a remarcat și prin interpretarea unor piese patriotice, în conformitate cu idealurile naționaliste ale conducătorului egiptean Gamal Abdel Nasser, cu care artistul era prieten.

Abdel Halim a murit la Londra, la spitalul King’s College, unde urma tratamentul pentru schistosomiază. La funeraliile sale de la Cairo ar fi asistat peste 2 milioane de oameni, un număr mai mare decât la oricare altă înmormântare din istoria lumii arabe, cu excepția înmormântărilor lui Gamal Abdel Nasser și Oum Kulthum.

Încearcă să-ți amintești de mine

cântă: Abdel Halim Hafez
versuri: Mohamed Hamza
muzica: Mohamed Abdel Wahab

Sunt dintre cei care crede în înțelepciunea romanțelor
Și am spus mereu că dragostea poate fi nesfârșită,
Devreme ce pasiunea ne-a copleșit
Și toate frumusețile planetei ne-au aparținut,
N-am gândit nicicând că timpul ni se va opune
Și că zilele ne vor fi separate.
Așa că am trăit dragostea zi după zi,
Iar mâinele ni se părea un vis,
Când, de fapt, nu era decât o iluzie...
Pentru că ai plecat fără să-ți iei rămas bun,
Lăsându-mă cu inima rănită,
Ținându-mă treaz noaptea
Și cu ochii deschiși până dimineața!

(Refren 1):

Unde putem găsi răbdarea care să ne vindece?
Numai acela care a suferit din dragoste poate să ne spună...
A plecat fără să-și ia rămas bun!

Iubito, jur că încă îmi ești dragă
Și chiar dacă tu arăți că m-ai uitat,
Jur că ești mereu în mintea mea!

(Refren 2):

Oprește-te și adu-ți aminte de mine!
Încearcă să-ți amintești de mine!
Dacă treci pe vreun drum pe care am mers odată împreună,
Sau dacă te afli în vreun loc pentru care păstrăm amintiri,
Oprește-te și adu-ți aminte de mine!
Încearcă să-ți amintești de mine!
Noaptea pe care le-am trăit
Nu le vom uita niciodată.
Ele mi-au rămas în minte și le simt mereu,
Așa cum te simt și pe tine, draga mea...

(Refren 1)

A plecat, a plecat de lângă mine
Și m-a făcut să sufăr,
Spuneți-mi voi, de ce?
Din neîncredere, după ce a ascultat gura lumii?
Din gelozie, pe care și eu i-am arătat-o?
Iubire, oricât am suferit,
Tu vei rămâne mereu dragostea mea unică!

(Refren 2 + Refren 1)

Toate nopțile fără tine m-au făcut să sufăr mult
Și vegheam în întuneric, sorbind din cupa amintirilor...
Of, Doamne, cât timp am pierdut
În chinuri și durere, fără de odihnă,
Vorbând doar cu luna și stelele
Și încercând să înțeleg de ce m-ai părăsit!

(Refren 2 + Refren 1)

Revino, revino, revino!
Lasă soarele să ne lumineze zâmbetele
Să se ridice și să încălzească lumea!
De ce să credem că despărțirea ne e scrisă,
Când viața ne stă în față?
De ce să ne predăm și să admitem că ne-am înșelat?
Revino, revino, revino!
Lasă lumea să ne vadă bucuria,
Lasă lumea să ne spună povestea!

Tu, care acum ești departe,
Vină o zi, când îmi vei auzi chemarea!
Revino, revino, revino!
Și dacă nu poți reveni la mine
Și ai uitat clipele noastre și pe unde sunt, atunci:

Oprește-te și adu-ți aminte de mine!

Încearcă să-ți amintești de mine!

Dacă treci pe vreun drum pe care am mers odată împreună,

Sau dacă te afli în vreun loc pentru care păstrăm amintiri,

Oprește-te și adu-ți aminte de mine!

Încearcă să-ți amintești de mine!

Noaptea pe care le-am trăit

Nu le vom uita niciodată.

Ele mi-au rămas în minte și le simt mereu,

Așa cum te simt și pe tine, draga mea...

Unde putem găsi răbdarea care să ne vindece?

Numai acela care a suferit din dragoste poate să ne spună...

A plecat fără să-și ia rămas bun!

Predestinat să sufăr...

cântă: Abdel Halim Hafez
versuri: Mohamed Hamza
muzica: Beligh Hamdi

Ah, inimă, ești obișnuită să mă chinui
Și să fii mereu rănită...
Durerea și suferința parcă nu mai dispar,
Căci de când te știu, cu mine n-ai avut parte de bucurie
Și te-ai întors mereu rănită...
Dar astăzi ai venit și mi-ai spus să uit trecutul
Și să pornim din nou, fiindcă tortura a luat sfârșit.
Batista lacrimilor e pe jos
Și pe marginile ei scrie "treci mai departe!"

(Refren):

Speranță, condu-ne către fericire!
Alungă tristețea de lângă noi
Și spune dragostei să ne aștepte!

Ne întoarcem iarăși la iubire,
La focul dragostei și la tumultul ei,
Ne întoarcem la gândul de a zbura
Și a alerga după visele noastre...
Luna se ascunde și nu putem dormi,
Iar durerea ne arde în noapte, plină de regrete...

Oh, noapte de îmbrățișări,
Tu mi-ai văzut prima lacrimile,
Când mă întorceam mereu singur...
Oh, noapte de îmbrățișări,
Răsăritul dragostei să apară devreme
Și să ne lumineze din nou drumurile!

(Refren)

Și am reluat legătura noastră,
Dar mă temeam de cum se va sfârși:
Va fi oare Raiul sau Infernul?
Porneam și nu știam ce mă așteaptă.
Ne-am reîntâlnit și viața ni se părea frumoasă.
Ne-am revăzut și cuvintele de pe buzele ei erau melodii...
La tot ce mă gândisem am primit răspuns de-îndată,
Văzându-i strălucirea din ochii-i senini.
Am simțit speranța din privirea ei
Și dragostea devenea tot mai fierbinte.
Atunci, luna a reapărut
Și teama mea s-a risipit,
Iar o briză caldă a adiat peste noi, în noapte...

(Refren)

Inimă, vezi unde am ajuns?
Vezi, inimă, unde ea ne-a adus?
Pentru că a plecat, fără să se mai uite înapoi!

M-am întors la vechiul drum
Și la locul visărilor noastre,
Iar rănile s-au redeschis
Și n-am mai putut uita trecutul...

Călătoria mi-a trezit simțurile și durerile,
Iar cerul plânge tristețe, în sunet molcom de nai
Și stelele și luna au dispărut în noapte...

(Refren)

Dan Toma DULCIU

În dialog cu poetul Răzvan DUCAN

Răzvan DUCAN

Dan Toma Dulciu: Citindu-vă volumele, de la începuturi până la cele mai recente apariții, se conturează portretul unui poet din stirpea rară a creatorilor de geniu. Cine este, dincolo de pagină, Răzvan Ducan?

Răzvan Ducan: Răspund și eu ca actorul Florin Piersic, ce povestea cum a avut un scurt dialog pe o scenă în România cu actrița italiană Gina Lollobrigida. Acesta din urmă ar fi spus la microfon că a auzit că va fi prezentată de cel mai frumos actor român. Inspirat, Florin Piersic ar fi spus: - Știi ce, Gina, ăla frumosu' n-a putut să vină, așa că am venit eu. La fel răspund și eu. Acel poet "din stirpea rară a creatorilor de geniu" n-a putut să vină, așa că am venit eu pentru... un interviu!

D.T.D.: În poemele dumneavoastră, se simte adesea o atmosferă de discreție și reținere afectivă. Este aceasta o formă de protecție a sinelui sau o strategie poetică de sugestie?

R.D.: Din contră, cred că sunt foarte expansiv, fără complexe, fără prejudecăți. Deci fără reținere afectivă și efectivă. Ce-i în gușă și-n căpușă, și c-o simțire ce-mi vine mânășă pe temperament! Nu sunt subiecte care să mă frământă și să nu le transpun în poezie. Că sunt unele aspecte pe care doar le sugerez în poemele mele, este altceva. Nu am avut niciodată complexe de a spune ce simt și cum gândesc! Este până la urmă o caracteristică, de a fi eu însumi!

D.T.D.: În continuarea întrebării precedente: în unele poeme apare tema singurătății asumate. Este singurătatea o condiție necesară creației?

R.D.: Singurătatea este haloul pe care, cel puțin eu, mi-l creez, dintr-un instinct de apărare, pentru un ambient necesar, dar nu suficient, care să mă conducă, la trăire. Spuneam într-un poem: *Am să-mi urinez poemele/ la rădăcina copacilor/ de la marginea gândurilor voastre,/ ca să-mi delimitez/ teritoriul visului.// Apoi,/ cu cel mai opozabil deget al meu,/ stiloul,/ voi prinde concret bucurii.// Va sângera albastru/ colecția felului meu/ de a iubi//.*

Poet, publicist și cercetător, Răzvan Ducan reprezintă una dintre vocile distincte ale vieții culturale mureșene contemporane.

Născut la Târnăveni, acesta și-a construit un destin intelectual aparte, îmbinând rigoarea formației ingineresti, dăruirea profesorului de la catedră cu sensibilitatea creatorului de poezie și cu spiritul jurnalistic al omului implicat în cetate. Autor al unei impresionante opere – ce cuprinde zeci de volume de versuri, publicistică, eseu și cercetare cultural-istorică –, Răzvan Ducan s-a remarcat printr-o fidelitate constantă față de valorile culturii române și, în mod special, față de spiritul eminescian, prezent în numeroase dintre cărțile sale.

Membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, colaborator al multor publicații culturale și redactor al revistei „Vatra veche”, interlocutorul nostru este nu doar un scriitor prolific, ci și un promotor pasionat al identității culturale românești, prin activitatea sa desfășurată în țară și peste hotare, distins cu numeroase premii pentru poezie și pentru reușitele culturale.

Este deosebit de apreciat pentru activitatea culturală bogată în asociațiile culturale „Vatra Românească” și „ASTRA”.

Când a împlinit 60 de ani de viață, revista *Vatra veche*, condusă de poetul Nicolae Băciuț, i-a dedicat un număr special.

Răzvan Ducan este laureat cu Premiul pentru Carte de publicistică pe anul 2017, din partea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR). În anul 2018, a primit din partea aceleiași instituții, Premiul „Vasile Goldiș”.

Fiecare e până la urmă cu bucătăria lui, propice creației. Oricum Dacă fiecare mamă de poet celebru/ ar fi păstrat placenta/ de la nașterea fiilor lor,/ am fi avut acum/ clara dovadă a primelor lor scrieri.// Și totuși poemele,/ scrijelite cu buricele degetelor,/ nu s-ar putea vedea/ decât la lumina lichidului amniotic.// O călătorie în trecut,/ în propriile lor mame,/ cu știința viitorului,/ în cadrul unui turism cultural/ ne-ar da șansa/ de a fi părtași,/ la debuturile lor absolute//.

D.T.D.: În multe dintre poemele dumneavoastră se simte o tensiune între interioritate și realul imediat. Cum ați descrie această relație dintre experiența personală și lumea exterioară în construcția discursului poetic?

R.D.: Eu reacționez la imediatul realității, care declanșează resorturi capabile de recreere a eului interior, având versul ca punct final. Dar nu terminus, până nu dă proba de foc, percepția de către cititori. Nu sunt imun la realități obiective, chiar imediate, lăsând turnul de fildeș celor care doresc să se iluzioneze în continuare că acesta este o necesitate obiectivă. Dar reacționez și la lucruri perene sau la ceea ce credem noi că e peren. Totul în funcție de timpul și spațiul inspirației.

D.T.D.: Privind retrospectiv parcursul dumneavoastră literar, care au fost momentele definitorii ce v-au orientat decisiv către poezie?

R.D.: Au fost mai multe. Poate cel mai important a fost acela al unei revelații avute, a abordării unui limbaj tehnicist în poezie, speculând benefic pregătirea mea profesională, cea de inginer, fapt care a dus la crearea unui stil, care cred că mă individualizează și-n care mă simt bine. Dacă până atunci aveam un limbaj comun filologilor, de la acel "punct" încolo am început să fiu eu însumi, făcând din ...sârme, cipuri, relativitatea lui Einstein și tabelul periodic al elementelor chimice, ca exemplu, adică arghezian din "bube, mucegaiuri și noroi" ,... frumuseți cu prețuri noi".

Apoi întâlnirea unor personalități ca Nichita Stănescu, Adrian Păunescu și Nicolae Băciuț, despre care am și scris cărți, ultimul, cu care mă leagă o prietenie literară de 40 de ani!! Nicolae Băciuț a fost omul providențial din viața mea care a pus un umăr serios ca să ajung ca poet unde am ajuns și să fiu cine sunt!

Am lăsat special la sfârșit personalitatea telurică și celestă, deopotrivă, a celui care a fost, este și va fi Mihai Eminescu, mereu steaua mea călăuzitoare, căruia i-am dedicat 5-6 cărți de poezie, dar și de cercetare a vieții sale.

La Târnăveni există pe o clădire din centru o placă comemorativă și un altorelief de bronz cu chipul poetului, pe clădirea unde a fost Hanul lui Mănare, unde a poposit la 3 iunie 1866, în drumul spre Blaj, Mihai Eminescu "haimanaua sănătoasă", cum îl complimenta criticul George Călinescu, dezvelite la 15 ianuarie 1996, ca urmare a unui Memoriu justificativ făcut de mine către primăria orașului! Și iată, pus în practică!

D.T.D.: În interviurile acordate anterior, inclusiv celui realizat de N. Băciuț, ați vorbit despre nevoia de autenticitate, chiar cu riscul ca discursul liric să devină incomod. Ce înseamnă, în mod concret, autenticitatea în poezie pentru Răzvan Ducan?

R.D.: Este foarte important să fii tu însuși, atât ca stil, cât și ca discurs liric și chiar mesaj. De aici apare autenticitatea. Orice fals sau manierism este imediat recunoscut, de cei mai mulți, și taxat ca atare prin devalizare. Cred că sunt în mare măsură autentic prin stil, prin capacitatea de a asocia termeni aparent incompatibili, într-o fantezie mereu la purtător, și a spune fără prejudecăți ceea ce am de spus. Scriu ceea ce simt și nu altfel, concatenând poemele după sufletul "mângâiet"!

D.T.D.: Critica a remarcat faptul că poezia dumneavoastră pare să cultive o anumită austeritate expresivă. Este aceasta o opțiune estetică deliberată sau rezultatul unui proces interior de esențializare? Sau, altfel spus: este aceasta o formă de disciplină

interioară sau o reacție la excesul de retorică din alte zone ale poeziei contemporane?

R.D.: Nu știu care critică, dar nu sunt deloc auster, poezia mea mustind de seve, de inedit și cred, că și de forță. Din contră, cred că am un preaplin de expresivitate, rezultat, așa cum anticipați, a unui "proces interior de esențializare". Și asta nu se poate fără o disciplină interioară, fără o capacitate de a simți, sub toate aspectele. Este artă, zic eu, nu lipsită de meșteșug. Acesta din urmă nu este o cutumă. Spuneți-mi dumneavoastră un creator serios care, pe lângă talent, sau chiar har, să nu aibă și meșteșugul creației!

D.T.D.: Cititorii dumneavoastră descoperă un autor profund atent la vibrația lumii. Ce rol joacă memoria – personală sau colectivă – în arhitectura volumelor dumneavoastră?

R.D.: Nu poți să fii o voce contemporană dacă nu ești frământat de voci interioare privind trecutul și viitorul. Fără neastâmpăr interior nu poate exista o artă care să aibă ceva de spus. Aceasta implică și cultură, și cunoaștere, și atenție mărită la dinamica lumii. Poetul trebuie să aibă o stare emoțională, senzorială, culturală, individuală și colectivă, lexicală ritmică (auditivă). Împreună și fiecare separat contribuie la desăvârșirea actului creației, cu inspirația ca factor motor și determinant.

D.T.D.: În ce măsură biografia autorului trebuie cunoscută de cititor pentru a înțelege în profunzime textul poetic?

R.D.: Nu cred că biografia poetului este neapărat necesară, dar ea poate crea premisele unei înțelegeri mai profunde a focului, din care poetul extrage flacăra poemelor. Curriculum vitae este un marker care poate spune multe.

D.T.D.: Există teme sau obsesii recurente care vă urmăresc și care revin, transfigurate, în mai multe volume?

R.D.: Da. Timpul, iubirea de țară și de români, iubirea de valorile și eroii nației (cu Eminescu vârf de lance), nedreptățile făcute nației, nedreptățile sociale de acum, comportamente deviante, înfierarea lor, viitorul României și viitorul omenirii, teologie, știința viitorului, paleoastronautică etc. Toate aceste subiecte și altele le-au dezbătut în aproape 40 de cărți de poezie, dar și altele de cercetare literară, istorică, religioasă, sportivă, monografii, cărți de critică literară, de eseuri, cărți de cugetări, albume etc. din alte aproximativ 30 de cărți.

Iată câteva exemple de poezie de iubire, revoltă, dar și mod de a vedea viitorul.

Dragostea de țară E gratuită dragostea de țară,/ Nu cere bani, nici studii, nici avere,/ O gură-n plus n-ai de hrănit cu ea/ Și sub acoperiș, culcuș nu-ți cere.// Ea pur și simplu se formează-n tine/ Ca sens înalt de locuri și trăiri/ În neamul tău, cel fermecat în aspirații,/ Cu patimile ferecate-n amintiri.// Ea-i forfotă de regăsiri de sine,/ Ce numai doruri știu a plăsmui,/ E deznădejdea care loc nu-și află/ Și e speranța care înseamnă a iubi.// Când toată ființa ta de Duh și Înviere,/ Trece prin conștiința pe care o porți,/ Ea-i rezonanță la culorile inițiale,/ Unde intri fără a bate la porți.// Nici un cântar nu o măsoară/ Și cifre s-o cuantifice nu sunt,/ E aura la patru ace ce ombraci/ În casă ta de cer și de pământ./ E mistuitoare dragostea de țară,/ Tu însuși, combustibil pentru ea,/ E starea unde mereu te întorci,/ Chiar înainte de-a pleca.//

Industrializarea lui Dumnezeu Pentru mine catedralele sunt haine de firmă,/ Unde orgoliul a înfiat o trufie./ Prefer bisericile cât un degetar,/ Luat în căruțe de țărani, în pribegie.// La acestea din urmă Dumnezeu nu-i fals,/ Și nu-i așteptat, să taie panglici de inaugurare./ Cu cât sunt mai înalte catedralele,/ Cu atât industrializarea lui Dumnezeu e mai mare.// De aceea merg în satele românești/, Minuscule sau chiar abandonate,/ Să mă-mbolnăvesc de "mieruia" / pereților întru' albastru de Christos./ Și să mă vindec de toate.// Asta mi-e neamul, din neam în neam,/ Căruia i s-a interzis

mult timp biserici de piatră,/ Degetarului unei biserici românești,/ Niciodată nu o să-i fac o erată.// Să fiți sănătoși cu catedralele voastre,/ Pungă largă, dar inimi de multe ori împietrite,/ L-ați alunga din catedrale și pe Dumnezeu,/ De ar veni cu haine zdrențuite.// În marketingul altor griji,/ Fastul la fast trage și banul la ban,/ De sare mercurul din termometrele pioșeniei,/ Când un înalt ierarh, coboară din merțan.//

În viitor /Ne vom ofili/ într-o lume de holograme,/ până vom lua chipul și asemănarea/ locului iluziei.// Aici ne vom îndrăgosti enter,/ până când un incubator/ ne va anunța că suntem părinți,/ căroră li s-a repartizat/ un spațiu locativ pentru a fi iubit.// Apoi numărarea va începe de acolo.// Îl vom crește,/ plătind rate de griji/ până la achitarea împrumutului,/ luat pe datorie,/ când vom avea/ drept de proprietate deplină,/ întreaga grijă.// Apoi ne vom lua și a doua grijă,/ sau chiar și altele în plus.// Îi vom crește frumos,/ în strănsorea A.D.N.-ului/ și în larghețea leșelor/ și pericolelor,/ de la tot pasul.// Le vom arăta/ propriilor replieri,/ iarba verde din tabele cu miros/ și susur de râuri/ din audiograme.// Îi vom învăța să se cațere/ pe diagramele unor munți,/ alergând după fluturi,/ pe o bandă setată/ la viteza zborurilor acestora.// Îi vom învăța confortul/ întoarsele funduri de ochii,/ de pe stele de iarmaroc,/ aprinzându-le de la chibrit/ sinapsele.// Îi vom duce la Grădina Botanică/ să vadă clorofila în cușcă,/ hrănită cu gazele/ unor țevi de eșapament.// Îi vom duce la Grădina Zoologică/ să vadă oxiiuri în corpuri de iluminat/ și oameni curgând,/ prin înmugurire.// Îi vom duce la muzeu/ să vadă schelete de vise,/ care au trăit/ înaintea erei asupririi omului/ de către tehnologie,/ înaintea capcanei/ propriei ignoranțe.// Analgezice pe integrare/ și somnifere pe instincte primare.// Perfuziile cu doruri/ vor fi bonusul pentru/ că au mâncat/ toate chimicalele din farfurie/ și au dat plămânilor/ porția de catran.// În rest, ne vom trăi viața/ făcând excursii/ în diferite programe pe calculator,/ înconjurați de familie de cefalotorace/ și prieteni virtuali.// Spovedirea sub patrafirul/ unei inteligențe artificiale,/ va fi la un clic distanță.// Moartea ne va deconecta/ de toate acestea,/ ca și cum ar fi o cădere de rețea/ sau o sincopă de energie.// Repornirea după mentenanță,/ va fi precedată de goarne,/ când va fi reactivat vechiul soft/ într-un nou hard,/ nesticăcios, de data asta.//

D.T.D.: *Cum vedeți locul poeziei în societatea contemporană, dominată de viteză, imagine și tehnologizare?*

R.D.: Când oamenii vor constata că și sufletele iau forma cipurilor în care-s turnate, se vor întoarce la poezie, din instinct de supraviețuire. Iată mostra mea de iubire:

Marele rost În oglindă-s bătrân, poezia, în schimb,/ Mi-e tânără și eu am aceeași stare,/ Singurele ce au neobrăzarea s-o conteste/ Sunt propriile analize medicale.// Dar asta nu se pune chiar deloc,/ Ce-mi știe viteza de sedimentare din sânge,/ Cum o comparație poate fi o batistă,/ Pentru un ochi de mugur care plânge?// Ce știe analiza de triglyceride/ Și cea de colesterol, pe aceeași mână,/ Despre termeni aparent incompatibili,/ Ce dau versurilor frumusețe și vână?// Ce știe biata mea analiza de urină,/ Despre cât văzduh eu am băut,/ Și câte stele și câte nopți magnifice,/ În fundul ochilor mei au încăput?// Ce pot să știe transaminazele,/ Sau o analiză de glicemie,/ Despre epitetele inspirate și capabile/ Să deschidă cerul de sub scăfârlie?// Ce știe un microscop de laborator,/ Sau substanțele ce sunt de contrast,/ Despre universul care colcăie în mine,/ Și cât în fascinație-i de vast?// Electrocardiograma nu-i inima mea,/ Ci o sinusoidă luată de pe un gard,/ Inima mea este locul neastâmpărului,/ Unde mă frământ și-apoi ard.// Razele nu văd decât un schelet de oase,// Ca după un timp de la-ngropat,/ Văd ele cum mă-mbăt în metafore,/ Și de la metafore cum umblu beat?// Analizele mele spun despre suport,/ Dar nimic despre confort nu spun,/ Îmbăierea în magica poezie și despre,/ „Locul la umbră și cu verdeață”, antum.// Despre simțurile ascuțite mereu,/ Pentru minunății în idei, prin cuvinte,/ Pe care le îmbrac după har,/ Și care

mă fac să fiu mai cuminte.// Analizele medicale-s pentru doctori,/ Ce-mi dau tratament pe un înscris,// Pentru că citesc corpul meu și atât,/ Fără să știe nimic din ce-am scris.// De aceea o declar ca fiind un elixir// Poezia mea tânără din corp bătrân,/ Analizele medicale îmi spun că e cazul,/ Iar analizele poetice, să mai rămân.// Dacă ar mai fi trăit dr. Ana Aslan,/ La București, la Institutul de Geriatrie,/ I-aș fi recomandat pentru pacienții ei,/ Metoda de întinerire prin poezie.// M-aș fi dus ca și material didactic,/ Cu poezia mea tânără și eu ca atare,/ Să-mi fie studiate, puse-n oglindă,/ Poeziile cu analizele medicale.// Dar doamna academician nu mai este,/ Și nimic nu mai e cum a fost,/ Eu sunt o găina bătrână de supă,/ Iar poezia tânără, morcov cu rost.//

D.T.D.: *Care sunt autorii sau reperele literare care v-au influențat decisiv și în ce fel se regăsesc acestea, explicit sau implicit, în scrisul dumneavoastră?*

R.D.: Eminescu, în primul rând. Iată ce spuneam în Revista "Vatra veche" nr. 8 din 2018: "Dacă mi-ar propune cineva ca în schimbul vieții mele să învie, pentru o oră, Eminescu, aș face-o imediat, fără să mai stau pe gânduri, în secunda a doua. Și nu numai că aș face-o fără regret, ci chiar cu o mulțumire interioară, că pot face ceva folositor cu minuscula mea viață. L-ați avea atunci pe Eminescu în fața voastră, auzindu-l pe viu, citindu-și gri versurile, văzându-l vorbind pățimaș de iubirea de români, mai ales de "pătura" ei de jos, și românităte, visând cu ochii deschiși la Dacia Mare, fără să știe că deja este într-o oarecare aproximativitate Dacia Mare, vorbind despre pământul Transilvaniei care, așa cum spunea, "e cu mult mai mult drept și cu mult mai multă rațiune al nostru decât al lor" etc.

I-ați vedea "carnea îmbrăcată în ștofă", așa cum a spus Nichita Stănescu.

I-ați vedea ochii lui adânci, visători, cât toată istoria noastră. Mierea spuselor sale, v-ar intra în ureche.

L-ați fotografia, probabil din toate pozițiile și l-ați filma cu zeci de camere de luat vederi.

Cei mai îndrăzneți și-ar face selfie cu el, cu gândul unor mostre fotografice cu care ei, cichindealii, mumulenii, praleștii vor rămâne în veșnicia tuturor veșnicilor.

Dar eu, aș mai avea dreptul la o dorință, o ultimă dorință, ca țigara unui condamnat. Aceasta ar fi să am dreptul să șterg toate fotografiile și filmele făcute. Ba mai mult, să vă spăl și pe creier pe toți cei care ați fost de față și l-ați văzut pe Eminescu, ca să nu vă mai amintiți nimic și să nu mai existe nicio dovadă a reînvierii lui, fie și pentru o oră.

Aceasta ca să-l apăr pe Eminescu de voi, care i-ați vedea acolo, la prima mână, meritele și geniul, iar apoi, după ce va trece iureșul și surpriza întâlnirii de gradul trei și lucrurile se vor reazeza în felul vostru de a gândi (la cei mai mulți), la prima vorbire v-ați aminti întâi cusururile văzute și doar apoi eventualele merite.

Cusururile lui Eminescu îl apropie de voi, iar meritele și genialitatea îl îndepărtează la distanță de mii de parseci. Dar vă apăr și pe voi de Eminescu, vă apăr de a nu cădea, post-factum, în ispita de a fi ridicoli.

Apăr în felul acesta magia, magia de a visa cum ar fi fost dacă..., fără să fie însă. Magia este visul fără frâu în toată puterea închipuirii. Și Eminescu este magie în stare pură. Este jocul - școală din manualul de iubire. Emin!"

Astăzi, după atâta îmbăiere cu poetul cel de toate veșniciile noastre românești, aș putea spune că am ajuns să am amintiri. Atâta Eminescu am adunat în ani, încât la nevoie m-aș putea hrăni din această rezervă mult timp. Eminescu a devenit, nu numai o permanență în gândurile mele, ci și un locuitor al ființei mele, cu aceleași atribuții și drepturi ca al eu-lui meu. Eminescu este untul cu care îmi ung felia de inefabil. Este partea mea de reverie. E catalizatorul care mă face să trăiesc altfel „clipa cea repede ce ni s-a dat”. El este și substanță și certitudine și absolut. Eminescu mă

populează și mă mobilează pe dinăuntru, spre a fi eu însumi. El este și cel care îmi dă o nouă combustie. El este cel care mă face să umblu drept, cu fruntea sus, fără să fiu aplecat de umeri și fără să privesc în pământ. Are puterea de a se manifesta, de asemenea, ca o forță regeneratoare, care dezvoltă latențe și le dă acestora imbolduri ne mai avute. Este și magie! Pășesc mai apăsător cu Eminescu și datorită lui îmi fac cântecele locuibile.

Iată câteva mostre de iubire necondiționată:

Cel dintre două neliniști Între două neliniști, o neliniște mai mare/ Îl răstignește pe propria aflare.// Unde sufletul tânjea,/ La nemărginiri de cer, precum o stea.// Îl țintuia și-l ajuta, totodată, în nuce,/ Sinele său în formă de cruce.// Din care uneori și evada,/ Pentru o nouă dimensiune, din ființa sa.// Dar niciodată nu s-a știut de fel,/ Dacă el era suit pe cruce,/ sau crucea era răstignită pe el.//

Că-i greu și acolo, totuși Vreau să-l întreb de-i confortabilă/ Locuirea-n memoria noastră,/ Și dacă sinapsele îl țin în fereastră,/ De unde poate face cu mâna la trăitori,/ Spunându-le acestora, „Memento mori”.// Vreau să-l întreb dacă-i bine hrănit,/ De iubirile ce converg spre el neconținut,/ Și dacă nu poartă cu el și o sete,/ De-a călări veșniciei, strunind comete.// Și dacă nu simte nevoia unei discuții/ Cu o rază, despre tumult,/ Despre steaua de pe cer,/ Moartă și-ngropată de demult.// Vreau să-l întreb dacă are haine frumoase,/ Dacă răspunsurile la întrebări/ Nu se sprijină-n coatele roase,/ Și dacă poartă joben,/ Când îl vizitează Veronica în vreun poem.// Vreau să-l întreb de mai are și alte nevoi,/ Tutun, cafea și nopți cu stele căzătoare-n ploii.// Și de-aș putea să-i duc ceva,/ Acolo unde e, în memoria noastră,/ Un pachet cu ce-i pofteste „Floare(a) (lui) albastră”.// Da, ai putea să-mi aduci,/ Mi-a răspuns c-un oftat din adânc de plămâni,/ Peste o mie de ani,/ O Românie care să mai aibă români.//

Din nou...tăcerea La statuia lui Eminescu/ Tăcerea-i cu aldine,/ Conversăm subliminal,/ Prin cărți sibiline.// Ne-nfruptăm cu tăcere,/ Ca dintr-o pâine,/ Îmbuteliem tăceri,/ Pentru ziua de mâine.// Pentru când gălăgia,/ Mereu indecentă,/ Va naște gălăgie,/ Încă din placenta.// Orice intrus/ Este binevenit,/ Dacă știe tăcea,/ La plus infinit.// Dacă nu știe,/ Îi spunem, ca atare,/ Că și pentru tăceri/ Sunt abecedare. //

Gunoier de 15 ianuarie În seara asta de 15 ianuarie,/ când se va întuneca bine de tot,/ voi merge incognito pe la toate statuile lui Eminescu,/ în calitate de măturător, angajat cu iubirea,/ să mătur cuvintele și gesturile căzute,/ deliberat sau nu, de la spusele festive,/ să le adun pe fărâș și să le sortez după sincerități,/ având un marker de probă,/ pe o scară de la o amoebă la Dumnezeu.// În cel mai imaculat container voi pune cele ale copiilor,/ veniți inocenți cu doamnele educatoare și profesoare,/ cu floricele și desene naive, cu cântecele și poezii,/ iar în cel mai maculat container cele ale oportuniștilor,/ care au căutat profit și în aceste locuri de cinstire și reflecție,/ prin gestionarea emoțiilor celor din jur,/ în propriile beneficii de mai târziu.// În containerele pentru hârtie,/ voi pune odele deșănțate ale celor fără chemare,/ în cele pentru peturi, voi aduna hrana spirituală de plastic,/ cu care unii au încercat să hrănească auditoriul,/ iar în cele pentru sticle,/ fundurile de borcane ale (tele)viziunilor,/ prin care s-a distorsionat, cât s-a putut, imaginea zilei.// Containerele pentru metale vor fi pentru mercur,/ luat din injecțiile de altădată și aruncat pe jos,/ în locuri ascunse, cu grijă, ca pentru arma crimei./ Desigur, grijă și pentru visul de fier,/ unirea românimii, mai mult mimat/ decât în desfășurare practică.// În final, cu picioarele pe o scară de metal,/ prins de o balustradă din spatele mașinii de gunoi,/ îmbrăcat cu o vestă reflectorizantă/ a celui de la

salubritate, nebăgat în seamă,/ mirosind pestilențial a ceva nedefinit,/ voi duce, entuziasmat, amprentele luate/ de la sărbătorirea nașterii lui,/ recitând „Criticilor mei”,/ așa cum recita el, ca adolescent,/ în gura mare, din Schiller./ „dând cu răzătoarea”, la Giurgiu.//

D.T.D.: În procesul de creație, cât loc lăsați spontaneității și cât revizuirii atente a textului?

R.D.: Pe spontaneitatea inspirației se clădește textul brut, care apoi se revizuieste, ambele ca etape absolut necesare. După inspirație urmează transpirație!

D.T.D.: Cum se raportează poetul Răzvan Ducan la ideea de „public”? Ați simțit vreodată presiunea de a vă adapta la gustul publicului?

R.D.: Nu. Niciodată. Eu trăiesc și scriu, după cum simt și cum sunt capabil de esențializare a spuselor. Publicul e cel care mă recepționează sau nu. Niciodată nu i-am dat ce cred, persuasiv, că ar vrea. Îi dau ce vreau eu și cum cred eu. Este un respect reciproc, de la care nu fac rabat.

D.T.D.: Scrieți având în minte un cititor ideal sau poezia este, înainte de toate, un act solitar?

R.D.: Primul meu cititor la aproape 60 de cărți din cele 70 scrise a fost scriitorul Nicolae Băciuț, ca editor și prefațator. Este un reper solid de care merită să ții cont!

D.T.D.: La ce proiecte lucrați în prezent și în ce direcție simțiți că evoluează poezia dumneavoastră?

R.D.: Visez și scriu. Sunt revoltat și scriu. Pe lângă aer, apă și hrană, am nevoie de scrisul. Că altfel nu se poate. Că altfel nu pot trăi. Când se va ajunge unde trebuie voi pune de-o carte, de-o altă carte. Mă las în voia inspirației de fiecare zi. Măine nu există decât în măsura în care există un azi.

D.T.D.: *În creația dumneavoastră există poeme în care memoria devine aproape un personaj. Ce loc ocupă trecutul în identitatea dumneavoastră poetică?*

R.D.: Trecutul e o componentă esențială, este pământul de sub picioare care îmi dă dreptul să exist și creează premisele de a avea viitor. Pe nimic, nimic nu se poate clădi. Fără memorie, memoria prezentă e stingheră, venind din niciunde și mergând spre niciunde.

D.T.D.: *Unele texte par construite ca niște fragmente de jurnal interior, cu o sinceritate aproape dezarmantă. În ce măsură poezia dumneavoastră este autobiografică?*

R.D.: Este autobiografică, în măsura în care mă scriu pe mine. Și mă scriu pe mine, cu bunele și cu relele mele, cu inspirația și cu grația de a nu fi tributar nimănui. Nu vreau să fiu ei sau voi, ci vreau să fiu eu însumi, ca o amprentă a unei "pete de sânge care vorbește", cum ar fi spus Nichita Stănescu!

D.T.D.: *În unele volume, se poate observa o trecere de la un lirism mai direct la unul mai filtrat, mai esențializat. Este aceasta o evoluție conștientă?*

R.D.: Și lirismul direct este filtrat, deși aparent pare spus dintr-un foc. Poate că tocmai aici e particularizarea poetului, de a nu pierde prospețimea, în pofida cizelării firești. Totul ține de stil, și de modul de a fi.

D.T.D.: *Care este relația dumneavoastră cu tăcerea? Există lucruri pe care poezia nu le poate spune?*

R.D.: Modul meu de a tăcea cuvinte este definitiv în ceea ce mă privește. Nu există nimic pe care poezia să nu o poată spune. Exemplific un poem despre tăcere, cu un Eminescu din vasele mele comunicante.

Din nou...tăcerea *La statuia lui Eminescu/ Tăcerea-i cu aldine,/ Conversăm subliminal,/ Prin cărți sibiline.// Ne-nfruptăm cu tăcere,/ Ca dintr-o pâine,/ Îmbuteliem tăceri,/ Pentru ziua de mâine.// Pentru când gălăgia,/ Mereu indecentă,/ Va naște gălăgie,/ Încă din placentă.//Orice intrus/ Este binevenit,/ Dacă știe tăcea,/ La plus infinit.// Dacă nu știe,/ Îi spunem, ca atare,/ Că și pentru tăceri/ Sunt abecedare.//*

D.T.D.: *Dacă ar fi să alegeți un singur poem care vă reprezintă cel mai fidel, care ar fi acela și de ce?*

R.D.: Este o întrebare în care mă întrebați altfel, pe care dintre copiii mei îl iubesc cel mai mult? Dumneavoastră ați putea răspunde la o astfel de întrebare? Anticipez că nu. La fel și eu. Dar voi reda totuși un poem despre... poezie. Nu că le-aș iubi mai puțin pe celelalte, dar ca să vă pot răspunde.

Mi-am deschis firmă...Mi-am deschis firmă. *Repar poezii:/ schimb metafore sforăitoare,/ înlocuiesc comparații depășite,/ reglez emoții,/ recalibrez rime care șchioapă,/ dau culoare versurilor albe,/ toaletesc strofe, etc.// Dar înainte de a le înapoia clienților/ fac o tură cu ele/ prin disponibilitatea/ celor de a le auzi,/ pentru a vedea/ cum funcționează/ în lumea reală.// Sunt aduse și poezii uzate moral,/ cărorora le înlocuiesc/ părțile mâncate de arhaismul limbii,/ le schimb garnituri,/ pentru a evita scurgerile de idei,/ le înlătur rugozitățile cuvintelor buruienoase/ și le teșesc muchiile tăioase/ ale sărăciei în exprimare.// Ce mai, le dau lustrul băgării în seamă.//Lucrez bine,/ căci sunt calificat în munca cu sufletul.// Așa de bine încât/ poemele se atașează de mine/ în așa măsură încât/ parcă nu ar mai dori/ să meargă la proprietari.// Și dacă merg,/ când ne întâlnim pe stradă,/ îmi fac un semn discret,/ de parcă am fi doi amanți,/ cu o iubire ascunsă.// Tarifal meu e rezonabil:/ lucrez pe încredere.// Pentru lucrări mai mari cer,/ firesc, mai multă încredere.// Așa am ajuns/ să trăiesc suficient de bine încât/ să-mi fac o familie,/ să am prieteni,/ să scriu versuri și să fiu fericit.// Ba am pus și ceva de-o parte/ pentru zilele când/ nu voi mai avea încredere,/ și voi fi nevoit să trăiesc/ din ceea ce am economisit.//*

D.T.D.: *Cum vă raportați la ideea de „portret” literar? Vă regăsiți în imaginea pe care cititorii și criticii o construiesc despre dumneavoastră?*

R.D.: Mă regăsesc în imaginea cititorilor și mai puțin în cea a criticilor, preocupați mai mult de cei din gașca lor, și mai puțin de o vedere sinoptică și obiectivă. Eu nu sunt în nicio gașcă și ca atare, suport consecințe!

D.T.D.: *Privind spre viitor, simțiți că poezia dumneavoastră merge spre o deschidere mai mare către lume sau, dimpotrivă, spre o interiorizare și mai accentuată?*

R.D.: Poezia mea este tributară inspirației curente și merge, doar ea știind spre unde! Și mai cred ceva, încă nu am fost descoperit cu adevărat, deși sunt aproape 1.000 de pagini scrise, de diverși critici și scriitori, în zeci de ziare, reviste și cărți, referitor la scrisul meu și cărțile mele!

D.T.D.: *Vă mulțumim pentru acest portret literar construit dintr-o înlănțuire de întrebări puse în mod deliberat în cadrul unui examen de sinceritate. Totodată, vă urăm sușuri tot mai înalte în raiul poetic construit cu migală o viață întreagă.*

Prof.dr. Mihai POPESCU

Englezul de la Plevna

Englezul de la Plevna

Fredrick William von Herbert (1859 - ?) – repere bibliografice și istorice

În cursul anului 1976, toate instituțiile de cultură din România au elaborat programe și proiecte de activitate dedicate sărbătoririi Centenarului dobândirii independenței de stat a României.

În iunie 1976 am fost admis, prin concurs, ca bibliotecar cu studii superioare la Biblioteca Centrală a Ministerului Apărării Naționale. Cunoștințele de engleză și de franceză, cursul de biblioteconomie urmat la universitate și rezultatele la concurs au dus la cooptarea mea în colectivul care pregătea bibliografiile pentru Centenarul Războiului de Independență 1877-1878. Aveam de studiat, de descris și de adnotat cărțile publicate în limbile engleză și franceză privind participarea armatei române la dobândirea Independenței de stat.

Printre cărțile aflate în colecțiile bibliotecii, am descoperit cartea unui ofițer englez care participase la campanie în rândurile armatei otomane, la Vidin și Plevna. Am citit cu mult interes volumul „*The Defence of Plevna 1877, written by one who took part of it*”, scris de William v Herbert și publicat de editura Longmans, Green, and Co. din Londra, în 1895. În afara descrierii și adnotării pentru bibliografie, am început să traduc toate pasajele referitoare la România și la trupele române și am pregătit un articol care a fost publicat în revista *Magazin Istoric*, în numărul din decembrie 1977, p. 24-28.

Autorul cărții este Frederick William von Herbert, născut la Berlin, în 1859. Tatăl său, fiul unui veteran britanic de la Waterloo, era om de afaceri englez stabilit la Berlin, iar mama sa era dintr-o familie de hughenoti francezi expatriați. Cu mama sa vorbea în franceză, iar cu tatăl său în germană. Pentru că era cetățean britanic de drept, la vârsta de șapte ani, a început să învețe limba engleză, pe care o exersa primind însărcinarea să se ocupe personal de corespondența cu familia tatălui din Anglia. Urmase școala germană, studiind limbile greacă și latină. Vorbea curent limbile franceză, germană și engleză. Avea o cultură generală mult peste medie, cu lecturi din Goethe, Napoleon, Julius Caesar. A fost la Bayreuth cu familia pentru a urmări creațiile lui Wagner. Voia să devină medic sau militar. După absolvirea colegiului, a lucrat ca agent comercial.

În 1876, a aflat din presă despre conflictele din Balcani, instigate de „nenumărații spioni moscoviți”, cum va nota mai târziu. Decide să urmeze o carieră militară și învață limba turcă, beneficiind de ajutorul unui ofițer german care făcuse parte dintr-o misiune militară prusacă la Constantinopol. „*Victoriile turcești în Serbia mi-au sporit dorința de a lupta pentru Semilună. Când războiul cu Rusia devenise iminent și am considerat că venise timpul pentru o acțiune decisivă, i-am declarat tatălui meu, într-o duminică, seară memorabilă din decembrie, că intenționez să iau parte la viitoarea confruntare*”, avea să noteze William Herbert. Deviza familiei era „*Fulgura frango*” („Sparg fulgerul”), care avea o rezonanță specială în inima tânărului, fiind evocată de Schiller în poemul „Cântecul clopotelor”. Tatăl său acceptă cu greu hotărârea tânărului, dar apoi îi plătește călătoria cu trenul până la Marsilia și cu vaporul până la Constantinopol, în februarie 1877. Pentru orice eventualitate, beneficiază de scrisori de recomandare către ambasadele și consulatele Germaniei și Marii Britanii, dar și către mai multe familii

Prof. dr. Mihai POPESCU

de germani și de englezi stabilite în Imperiul Otoman.

În martie 1877, depune jurământul de credință față de sultan, în forma creștină, apoi susține examenul de admitere la o școală de ofițeri din armata otomană. După examenul de absolvire, este avansat la gradul de locotenent secund (Mulazim zani). Primește comanda unei companii de 180 de militari, cu misiunea de a asigura deplasarea cu trenul și apoi pe jos până la Vidin. Deplasarea avea să dureze o lună și o zi, în perioada 27 martie - 28 aprilie 1877.

Repartizat într-o garnizoană aflată la granița cu România, autorul înțelege foarte bine situația: „*Simpatia Europei era în general cu Rusia; doar în Anglia opinia publică era în mare parte favorabilă turcilor. Puterile și-au declarat neutralitatea. România, fiind forțată să se abțină pentru moment de la cooperarea activă, a încheiat cu Rusia o alianță de sprijin pasiv, armat, temporar*”.

„*Prințul (acum Regele) Carol al României, deși un vasal rebel, era menționat cu un anumit respect*”.

„*Deja, pe 16 aprilie, România încheiase cu Rusia o convenție privind trecerea trupelor rusești pe teritoriul său, care intrase în vigoare în ziua declarației de război.*”

Guvernul otoman considera România un cert inamic potențial, deși niciun foc nu s-a tras din această parte până în ziua de 8 mai.

„Primul foc tras de la Calafat a fost, din punct de vedere politic și istoric, un fapt de o importanță extrem de gravă, unul care a modelat cursul evenimentelor pentru decenii, probabil secole de acum înainte. A înlăturat toate îndoielile cu privire la atitudinea României; a rupt legăturile care uneau statul vasal de țara suverană; a semnat pentru armata de la Vidin începutul ostilităților, certitudinea de a fi separați doar de un fluviu de un inamic gata și dornic să lupte. A însemnat pentru România independența față de Poartă, stăpâna ei timp de trei secole și jumătate, și (în orice caz temporară) subjugare la voința Țarului; a însemnat pentru Turcia un alt inamic de luat în calcul; pentru Rusia, un aliat prea nerăbdător pe care să se bazeze”.

„La 22 mai, Prințul Carol s-a proclamat primul Prinț independent al României; dar Țarul a refuzat oferta Prințului de cooperare activă, declarându-se incapabil să accepte condițiile atașate ofertei, și anume acordarea coroanei regale și comanda supremă a armatelor care urmau să opereze în Bulgaria.”

A urmat o perioadă de calm și de așteptare, cu atacuri eșuate ale trupelor rusești și cu pregătiri de apărare în tabăra turcă.

Bine informat asupra situației din teatrul de operațiuni, dar citind și publicațiile în limbile turcă, franceză, germană și engleză care circulau printre ofițeri, Herbert consemnează situația dezastruoasă a armatei ruse și notează schimbarea de atitudine față de România: „Cooperarea activă a României, până atunci refuzată cu dispreț, a fost acum acceptată cu lăcomie”. De asemenea, el reproduce, din presa vremii, textul celebrei telegrame a Marelui Duce Nicolae, Comandantul Suprem al trupelor ruse, către Principele Carol al României: <<Marele Duce Nicolae, Comandantul Suprem al Rusiei, a exprimat situația după bătălie cu o concizie inconștientă în celebra sa telegramă către Prințul Carol al României: „Vino în ajutorul nostru. Traversează Dunărea unde vrei, cum vrei, în ce condiții vrei, dar vino repede în ajutorul nostru. Turcii ne anihilează. Cauza creștină este pierdută.” >>

La Plevna, „eram la curent cu tot ce se întâmpla în lume. O imensă satisfacție a stărnit în tabără retragerea rușilor pe toate fronturile, deși noua alianță ofensivă cu românii și, mai târziu, trecerea lor peste Dunăre, au fost o sursă de îngrijorare pentru ofițerii mai bine educați”.

„Prințul Carol este prusac”, spuneau unii, „și un general german valorează cât o duzină de divizii rusești”.

Schimbările la conducerea armatei ruse sunt discutate de ofițeri, iar Herbert notează numirea Principelui Carol în calitate de Comandant Suprem al trupelor ruso-române, avându-l ca șef de stat major pe generalul Zotov. Rezultatele nu sunt prea favorabile rușilor: „Și acest unic succes îndoielnic se datorează în principal românilor, un fapt care trebuie să fi fost o reflecție dureroasă pentru comandanții ruși.”

În ziua de 10 noiembrie, Herbert notează încheierea unui armistițiu neoficial de câteva ore, în care militarii din cele două tabere au discutat între ei, au făcut schimb de țigări, de biscuiți sau de alte mici obiecte simbolice. Cu acest prilej, Herbert îl cunoaște pe un tânăr ofițer român, pe care îl va reîntâlni după capitulare. Seara a urmat un schimb de spectacole de lumini și umbre între cele două tabere.

Descrierile luptelor și ale vieții soldaților și ofițerilor sunt deosebit de realiste și cuprind numeroase scene cumplite, greu de exprimat în cuvinte.

În timpul acestor lupte, Osman Pașa este avansat la gradul de Mareșal (*Mușir*), cu titlul onorific de Ghazi (*Victoriosul*).

Armata rusă a încercuit Plevna și a tăiat toate căile de aprovizionare, pentru a forța trupele otomane să se predea. Reducerea treptată a resurselor de apă, de hrană, de muniție, de materiale sanitare și de combustibil a determinat conducerea armatei otomane să încerce o ieșire din încercuire. Osman pașa este rănit în timpul acestei operațiuni și este nevoit să capituleze, în ziua de 28 noiembrie/10

decembrie 1877, predând sabia colonelului român Mihail Christodulo Cerchez. Prizonierii turci au fost preluați apoi de generalul rus Ganetzki, comandantul trupelor ruse de grenadieri.

„Prietenul meu, al cărui nume era Chavjeano (*Ceavgeanu*) (m-am străduit să transcriu fonetic acest nume), a vorbit cu ofițerul care comanda santinelele și ne-a dus pe mine și pe alți trei la bivacuul său, aflat la o milă depărtare, într-unul dintre fostele noastre redute Opanez. Aici ne-a prezentat camarazilor săi, care, amabili și ospitalieri, ne-au oferit grog fierbinte, pâine și carne rece. Cum am devorat mâncarea! Am lins efectiv cânilor. Gazdele noastre binevoitoare priveau cu amuzament binevoitor, și mi s-a părut că văd o lacrimă strălucind în ochii luminoși ai lui Chavjeano”.

Deoarece în timpul ieșirii din încercuire, Herbert a găsit o carte de mici dimensiuni tipărită cu alfabet chirilic, însoțit de Chavjeano, au arătat cartea unui ofițer rus, care a identificat proprietarul după dedicația scrisă de mână, de către soția acestuia, înaintea plecării pe front.

„Ni s-au alăturat câțiva ofițeri ruși, iar unuia i-am arătat cartea pe care o găsisem. El a spus: Este un Nou Testament și aparține maiorului Kasikeff, din Grenadierii lui Ganetzki. Acea dedicație a fost scrisă de soția sa. Dacă dorești, te voi duce la el. Poate îți va oferi ospitalitatea redutei sale; astfel vei scăpa de greutățile următoarelor zile; căci până când oamenii noștri se vor trezi din beție, prizonierii vor suferi. Chavjeano s-a oferit să ne însoțească”.

Fără să fi fost martor ocular, Herbert notează din alte surse primirea lui Osman Pașa de către Țarul Alexandru. În grupul învingătorilor se afla și Principele Carol al României: „Cu Prințul rebel, Osman a refuzat să dea mâna. Ofițerii au aplaudat, iar soldații au prezentat armele. În ziua următoare, Osman a fost prezentat Țarului, care a rostit cuvintele care au devenit istorice și pe care opinia publică mondială le-a susținut cu căldură: „Je vous félicite de votre belle défense. C’est un des plus beaux faits de l’histoire militaire.” (Vă felicit pentru frumoasa dumneavoastră apărare. Este unul dintre cele mai frumoase fapte din istoria militară).

Deplasarea prizonierilor s-a făcut în cea mai mare parte pe jos, cu pierderi umane foarte mari. Dar pe teritoriul românesc, Herbert a beneficiat de bunăvoința țăranilor români, care transportau prizonierii dintr-un sat în altul. El notează felul în care a fost tratat de români, foștii lor adversari pe câmpul de luptă.

„La București suferințele noastre au luat sfârșit. Pe străzi, doamnele distribuiau cafea, supă, pâine, prăjituri, tutun, țigări, băuturi spirtoase. Cartierul nostru din cazărmi ni s-a părut a fi un paradis.”

De la București, prizonierii au fost transportați cu trenul până la Harkov, unde ofițerii au fost tratați cu oarecare ospitalitate. William Herbert a fost eliberat în martie 1878, după încheierea Tratatului de la San Stephano.

Cu experiența dobândită în războiul ruso-turc, Herbert a fost primit în armata britanică, în Corpul Regal de Geniu (*Corps of Royal Engineers*), unde a avansat până la gradul de căpitan și a participat la al Doilea Război al Burilor (1899-1902), în Batalionul 4 din Regimentul Cheshire. Pentru faptele sale de arme, a fost decorat cu medaliile acordate de regină și de rege QSA (*Queen's South Africa Medal*) și KSA (*King's South Africa Medal*).

În anul 1884, Herbert s-a căsătorit și a început să redacteze amintirile din campania de la Plevna, documentându-se pentru fiecare detaliu tactic în presa vremii și în consemnările generalilor turci și ruși, pe care le confirmă sau le infirmă. Prima lucrare, *The Defence of Plevna. Professional Paper of the Corps of Royal Engineers* a fost elaborată pentru Corpul Regal de Geniu și avea ca obiect fortificațiile permanente și temporare ale armatei otomane, inclusiv folosirea minelor de infanterie. Era o lucrare de uz intern și a fost folosită în cadrul cursurilor pentru cunoașterea armatelor străine.

Cartea privind apărarea Plevnei (tradusă acum și în limba română, prin eforturile Editurii Prosexi din Dorohoi), a fost publicată inițial de Editura Longmans, Green, and Co., în anul 1895.

În anul următor, Herbert a publicat o nouă carte dedicată istoriei cetății Vidin: *The Chronicles of a Virgin Fortress: being some unrecorded chapters of Turkish & Bulgarian history*, London, 1896.

Cartea lui William Herbert privind apărarea Plevnei a fost semnalată și comentată în literatura istoriografică românească încă din 1896-1897. (Analele Academiei Române. Partea Administrativă și Dezbaterile, Seria II. Tomul XIX, 1896-1897, p. 403). Titlul poate fi găsit în bibliografiile de specialitate, începând cu cea a lui Ioan C. Băcilă, din 1927, dar și în bibliografiile privind relațiile româno-britanice.

În colecțiile Bibliotecii Militare Naționale se află o traducere parțială în limba turcă a cărții privind apărarea Plevnei.

Autorul a fost invitat de principesa moștenitoare Maria la Jubileul de 40 de ani de domnie a Prințului și Regelui Carol I, în anul 1906. Cu această ocazie, el a vizitat locurile în care a trăit și a luptat în 1877-1878 și a publicat o carte intitulată „By-Paths in the Balkans”, London, 1906.

În presa românească a vremii nu am găsit niciun articol privind această vizită.

William Herbert a locuit o vreme la Londra, apoi s-a retras pe Insula Wight (Isle of Wight), unde a trăit până în perioada interbelică, fiind cunoscut ca „scriitor și profesor” (author and teacher).

Pe un forum de-al pasionaților de istorie locală, o doamnă care semnează Berenice, UK, notează faptul că, în anul 1914, când Marea Britanie a declarat război Germaniei, autoritățile britanice l-au contactat, în urma unei acuzații anonime, cerându-i să se declare „supus străin”, iar el a declarat că nu este German, ci Britanic, luptând pentru Marea Britanie în Africa de Sud și a refuzat să se declare supus străin. (*He declared that he was not a German, but a Britisher, having fought for Britain in South Africa, and he positively declined to register as an alien.*)

Bănuim că acuzația anonimă pornea de la folosirea particulei nobiliare „von”, în formă prescurtată (v.), adăugată de autor între numele William și Herbert, pe pagina de titlu a cărților sale.

Pe coperta uneia dintre cărțile sale, sub titlul „Cărți scrise de același autor” (Books by the same author), editorul consemnează publicarea unui roman (*Leonora*, a novel), a unui libret pentru opera (*The Corsair*, Libretto for Grand Opera) și a unui ghid de punctuație englezească pentru începători (*English Punctuation for Beginners*).

În urmă cu trei ani, istoricul militar Alexandru Madgearu a publicat un studiu dedicat acestui autor britanic: *Bătăliile de la Plevna și Vidin descrise de un voluntar englez în armata otomană* (Revista de Istorie Militară, 1-2/2023, p. 3-16).

De asemenea, scriitorul și publicistul Daniel Roxin a postat un videoclip dedicat acestui eveniment: *1877 – Un ofițer englez la Plevna*, subliniind afirmațiile privitoare la Armata Română și Armata Rusă.

Nu am reușit să găsim o fotografie a lui William Herbert, pe forumurile pasionaților de istorie fiind însă lansată o solicitare în acest sens.

Notă:

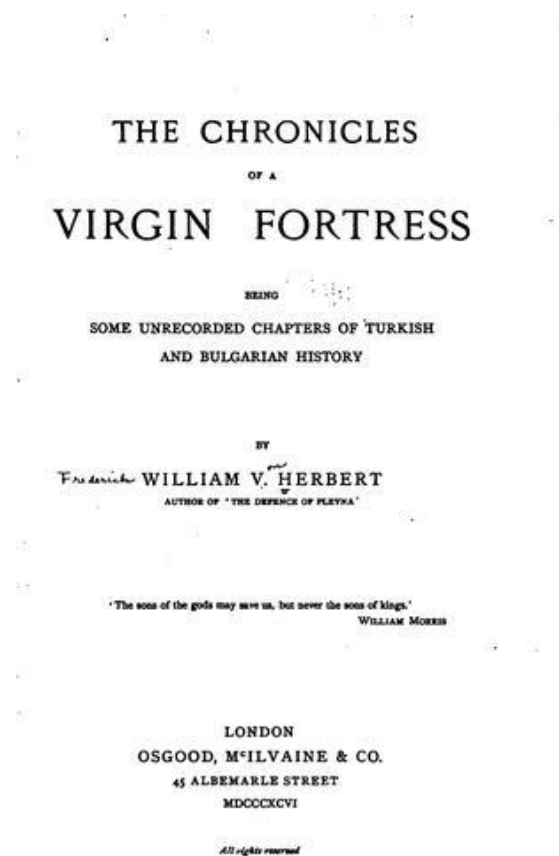
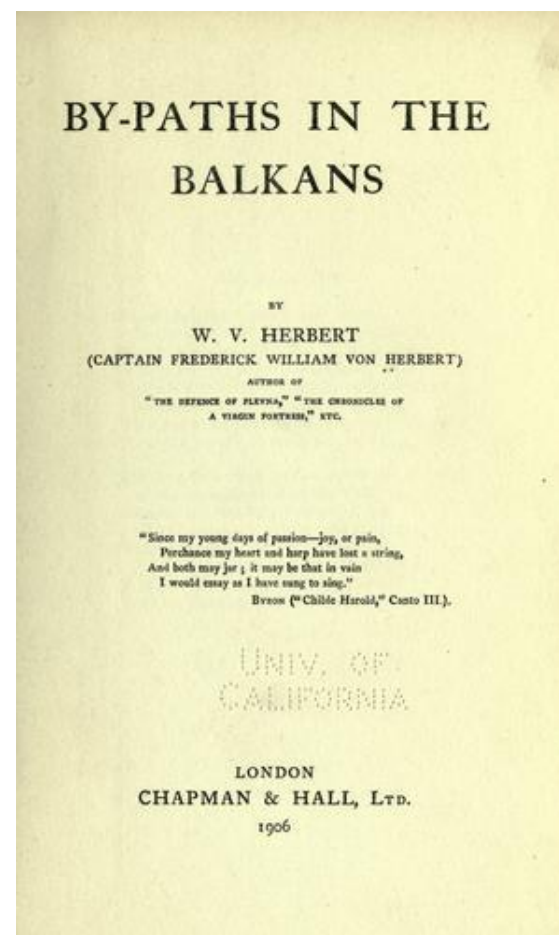
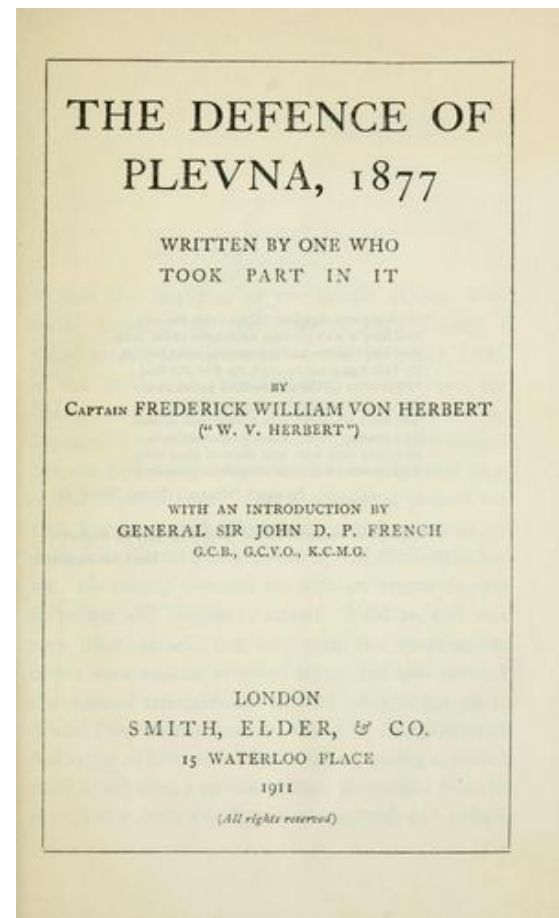
Frederick William von Herbert își semna uneori lucrările într-o formă abreviată: W. V. Herbert („William Von Herbert”)

De asemenea, prima ediție a cărții sale despre Plevna a apărut anonim, cu subtitlul: „Written by One Who Took Part in It” („scrisă de unul care a luat parte la evenimente”)

În unele cataloage bibliografice apare și ca:

- Frederick W. von Herbert
- Frederick William Von Herbert (cu „Von” scris separat)

Cercetând presa românească de la începutul secolului XX, numele Căpitan F.W. von Herbert, din Londra, este menționat fugitiv în ziarul *Adevărul*, din 30.08.1903, p.4, de unde aflăm că a sosit la București, fiind cazat la Hotelul „Splendid”, iar în ziarul *Dimineața*, din data de 11.06.1905, p.2 la rubrica *Știri din străinătate* este făcut un rezumat al unui articol dedicat armatei bulgare, apărut în revista *Fortnightly Review* din iunie și semnat de W. von Herbert.

„Seară culturală românească” de Mai

Spectacol UZPR - Filiala „Cronica Timpului”

Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România – Filiala „Cronica Timpului”, în parteneriat cu Biblioteca Metropolitană București, a continuat vineri, 8 mai 2026, începând cu ora 17:00, ciclul de evenimente culturale ale anului curent, dedicate jurnalismului, literaturii și artei noastre naționale.

Spectacolul din această lună, desfășurat ca de obicei la Sediul Central „Mihail Sadoveanu” al Bibliotecii Metropolitane București din str. Tache Ionescu nr. 4, sector 1, a adus o călătorie în universul culturii românești prin creațiile a doi iluștri scriitori născuți în luna mai – Tudor Arghezi (n. 21 mai 1880 – d. 14 iulie 1967) și Lucian Blaga (n. 9 mai 1895 – d. 6 mai 1961). Expunerile tematice dedicate acestor nume de referință în cultura română au oferit publicului prezent informații interesante. Au susținut disertații: prof.univ.dr. Nicolae Vasile - „Tudor Arghezi – înfrumusețarea urâtului” și Florentin Streche - „Lucian Blaga – călătorie între literatură și filosofie”.

Corina VLAD DIACONESCU

Programul serii a fost completat cu momente teatrale, susținute de talentata trupă *Teatrul NostruM '25*, coordonată de Rodica Subțirelu și Mariana Anghel, agrementat cu ilustrații muzicale deosebite. Și-au dat concursul: Mariana Anghel, Daniela Bădescu, Marilena Caraghiaur, Ana Maria Cercel, Dana Giurginca, Marius Herșcu, Daniel Neguț și Cătălin Pană. Ilustrația muzicală: soprana Dana-Irina Gîju; la pian – Corina Vlad Diaconescu; la chitară – Cătălin Pană.

Luna aceasta, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” împlinește 90 de ani, fiind inaugurat oficial la 10 mai 1936. A rămas celebră afirmația lui Lucian Blaga din discursul de recepție la Academia Română - „veșnicia s-a născut la sat”, prezentând satul românesc ca pe un nucleu al identității și spiritualității noastre, un altar al sufletului românesc păstrător de valori eterne. Discursul, intitulat „Elogiul satului românesc”, a fost o pledoarie pentru rădăcini și identitate, scoțând în relief valoarea spirituală a tradițiilor rurale.

Florentin STRECHE

Personalitate marcantă a culturii române din perioada interbelică, Blaga este unul dintre cei mai importanți poeți moderniști, singurul care a creat un sistem filosofic original și complet organizat în trilogii – a cunoașterii, a culturii și a valorilor.

Despre Tudor Arghezi s-ar putea spune că este cel mai mare inovator al limbajului poetic specific secolului XX, poetul care a transformat „urâtul” în frumusețe artistică. El a schimbat „bubele, mușgaiul și noroiul” în poezie, cu accent pe materializarea cuvântului.

Dacă la Blaga găsim filosofie și mister, la Arghezi totul este cuvânt și meșteșug. Blaga este filosoful misterului, în timp ce Arghezi este meșteșugarul cuvântului.

„Seara culturală românească” este un eveniment cultural deschis publicului larg, cu intrare liberă, având ca moderator pe apreciatul prof.univ.dr. Nicolae Vasile, președintele Filialei „Cronica Timpului”, figură marcantă a culturii românești contemporane.

Redacția

Daniela BĂDESCU

Profilul unei asociații de elită:

AGIR, între inovație și tradiție culturală

Asociația Generală a Inginerilor din România (AGIR) a reapărut în spațiul public românesc în anul 1990 prin Hotărârea judecătorească nr.4/P. J., funcționând potrivit prevederilor OG nr.26/2000. Aceasta este o organizație profesională neguvernamentală, cu personalitate juridică, apolitică, cu activitate non-profit, fără scop patrimonial, cu autonomie deplină, constituită pe durată nelimitată.

Prin HG 970/2007 a fost recunoscută ca asociație de utilitate publică. AGIR este o organizație deschisă, cu un număr nelimitat de membri, persoane fizice și juridice, care îi recunosc statutul și doresc să contribuie la realizarea obiectivelor sale. Organizarea și funcționarea sa sunt stabilite prin statutul propriu.

Simbolul dăinuirii acestei comunități este sediul central al Asociației din Calea Victoriei nr.118, cunoscut drept Palatul Societății Politehnice. Finalizată în anul 1928, clădirea este o bijuterie arhitecturală, proiectată de celebrul arhitect Petre Antonescu și realizată prin efortul și contribuțiile inginerilor vremii.

Anghel Saligny a fost principalul susținător al ideii ca inginerii să aibă o "casă" proprie. Acesta a condus comitetele de strângere de fonduri și a donat sume considerabile pentru realizarea acestui proiect.

În incinta sediului se află un obiect de o valoare istorică inestimabilă – basorelieful din bronz intitulat *Victoria*. Acesta i-a fost dăruit lui Saligny la inaugurarea podului de la Cernavodă (14 septembrie 1895). Prin testament, marele inginer a lăsat acest basorelief asociației.

În prezent, la inițiativa AGIR, data de *14 septembrie* (ziua inaugurării podului de la Cernavoda) a fost instituită oficial, prin HG nr.525/2000, ca *Ziua Inginerului Român*.

Asociația Generală a Inginerilor din România este continuatoarea de drept a organizațiilor ingineresti care au purtat succesiv denumirea de: "Societatea Politehnică", "Asociația Generală a Inginerilor din România", "Asociația Științifică a Tehnicienilor", "Asociația Științifică a Inginerilor și Tehnicienilor" și "Consiliul Național al Inginerilor și Tehnicienilor".

Evoluția asociației a fost clădită pe munca unor vizionari care au pus bazele modernizării României. Dintre membrii marcanți din istoria AGIR, menționăm următoarele personalități, fără a ne limita la acestea: Anghel Saligny, Spiru Haret, Ion I.C. Brătianu, Vintilă I.C. Brătianu, Dimitrie A. Sturdza, Constantin Robescu, Traian Lalescu, Ion Baiulescu, Grigore Cerchez, Gheorghe Țițeica, Mihail Roco, Nicolae Zane, Andrei Ioachimescu etc. Asociația a fost condusă de-a lungul celor peste o sută de ani de existență de lideri care au consolidat rolul inginerului în societate: Gheorghe Balș, Constantin Bușilă, Grigore Stratilescu, Alexandru Davidescu, Nicolae Vasilescu-Karpen, Mihail Manoilescu, Nicolae Profiri.

În perioada contemporană un rol decisiv în revitalizarea asociației l-a avut domnul Prof. onor. dr. ing. dipl. DHC Mihai Mihăiță, Președintele AGIR, fondator și Președinte de onoare al Academiei de Științe Tehnice din România (ASTR), fondator și membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România.

Sub mandatul său, început în 1990, asociația a cunoscut o deschidere internațională fără precedent, devenind membră a organizațiilor de prestigiu precum Engineers Europe (fosta FEANI – Federația Europeană a Asociațiilor Naționale de Ingineri).

Din 1995, AGIR acreditează facultățile tehnice din țară, permițând inginerilor români să obțină titlul de Inginer European (EUR ING). De asemenea, AGIR este afiliată la WFEO/FMOI (Federația Mondială a Organizațiilor Inginerești), din care face parte din anul 1990, fiind reprezentată în Comitetul Executiv, precum și la IACEE (Asociația Internațională pentru Educație Continuă în Inginerie -1992), RCC (Consiliul regional de Coordonare al Organizațiilor Inginerești din Europa Centrală și de Est -1993), și EYE (European Young Engineers -2024).

Pe plan intern, AGIR colaborează cu instituții cheie pentru dezvoltarea tehnologică și culturală: Academia de Științe Tehnice din România (ASTR, cel mai înalt for de consacrare științifică în domeniu, înființată la inițiativa AGIR); Institutul Național al Patrimoniului (INP); Universitatea Politehnică București și Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR).

De asemenea, în această perioadă, a fost relansată Editura AGIR și au fost consolidate publicații esențiale precum ziarul „Univers Ingineresc”, care a devenit principala platformă de informare a comunității ingineresti, și “Buletinul AGIR” – revistă științifică de prestigiu, indexată în baze de date internaționale.

Pentru a stimula performanța, asociația acordă anual Premiile AGIR. Aceste distincții reprezintă standardul excelenței, fiind oferite pentru proiecte și lucrări ingineresti deosebite care demonstrează originalitate și impact economic.

Principalul plan de acțiune al AGIR vizează dimensiunea profesională și deontologică. Asociația depune eforturi constante pentru apărarea intereselor și drepturilor inginerilor, militând pentru recunoașterea acestora ca factori determinanți în evoluția economică. Prin promovarea unui cod de etică riguros, AGIR asigură că prestigiul titlului de inginer rămâne o garanție a calității și responsabilității. Apărând interesele legitime ale breslei, AGIR protejează drepturile profesionale și sociale ale întregului corp ingineresc din România.

Pe plan educațional, AGIR acționează ca un pod între mediul academic și cel productiv. Recunoscând nevoia de adaptare rapidă, asociația organizează programe de instruire și reconversie profesională. Aceste inițiative permit inginerilor să rămână competitivi pe piața muncii, oferindu-le acces la resurse moderne de învățare și consultanță specializată.

Planul științific și tehnologic reprezintă motorul de dezvoltare al asociației. Prin intermediul Editurii AGIR și al publicațiilor proprii, precum „Univers Ingineresc”, asociația facilitează diseminarea cunoștințelor tehnice de ultimă oră. Mai mult, AGIR susține activitatea de cercetare și inovare, oferind expertiză în proiecte complexe și stimulând creativitatea tehnică în spiritul dezvoltării durabile.

Nu în ultimul rând, AGIR activează pe plan social și cultural, promovând importanța culturii industriale în viața comunității. Prin afilierea la organisme internaționale de prestigiu, precum Federația Europeană a Asociațiilor Naționale de Ingineri (FEANI), AGIR asigură vocea inginerului român pe scena globală, facilitând schimbul de bune practici și integrarea în standardele europene. Prin această abordare integrată, AGIR nu doar că păstrează vie tradiția ingineriei românești, ci construiește și premisele unui viitor tehnologic solid, adaptat provocărilor secolului XXI.

Povestea asociației nu se oprește doar la proiecte și titluri științifice, ci continuă. Identitatea inginerului român este definită și de o efervescență spirituală aparte, pe care AGIR a cultivat-o cu aceeași pasiune.

În cadrul asociației funcționează mai multe structuri culturale și artistice independente: Cercul Scriitorilor Ingineri – Literar ing care editează și revista Literar ing, Cercul IngEpigrama și revista Ing Epigrama, Cercul de Teatru ImpACT ART și Orchestra Inginerilor „Petru Ghenghea”.

Asociația AGIR colaborează, prin aceste cercuri, cu instituții de prestigiu precum Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România (UZPR), pe mai multe planuri: revista „Cronica Timpului”, Teatrul NOSTRUM’ 25 și serata „Seară Culturală Românească”.

În luna decembrie 2025 s-a organizat, în colaborare cu Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România – Filiala „Cronica Timpului”, la sala mare AGIR din Bd. Dacia nr. 26, Gala Premiilor revistei „Cronica Timpului”.

Gruparea literar-istorică Fundația „Stoika” reprezintă un partener de prestigiu, fiind prezentă încă de la înființarea Cercului Literar ing. Activitățile comune se desfășoară prin revista „Independența Română – Independența prin Cultură” (care apărea, în forma ei veche, și pe vremea lui Mihai Eminescu) și prin Editura Laurent. Florian Laurențiu Stoica, președintele Fundației „Stoika”, este un colaborator apropiat și împreună cu Doina Bârcă, cea care se ocupă de promovarea revistei mai sus menționate, sunt prezenți aproape nelipsite de la evenimentele și întâlnirile cercului literar. Alte colaborări importante sunt: Gruparea Bogdania, Gruparea Cronopedia, Gruparea Amprente Sufletului, Gruparea Cafeneaua Interviuurilor, Asociația Cultural-Umanitară „Luceafărul de Vest” și alții.

La 1 aprilie 2013, a luat ființă Cercul Scriitorilor Ingineri din AGIR, sub denumirea de *Literar ing*, sub îndrumarea domnului prof. dr. ing. Nicolae Vasile, președinte și unul dintre fondatorii acestui cerc. Chiar în luna înființării a demarat elaborarea publicației proprii, revista „Literar ing”, iar în anul 2018 s-a reușit editarea, la Editura AGIR, a volumului „Ingineri scriitori și publiciști”. În prezent, acest cenaclu este condus de ing. Corneliu Cristescu (Ing. Nicolae Vasile fiind Președinte de onoare) iar ing. Ioan Ganea Christu este redactorul-șef al revistei „Literar ing”.

În anul 2014, s-a înființat *Cercul IngEpigrama*, o structură dedicată promovării umorului literar în rândul inginerilor. Acesta a fost condus și înființat de regretatul ing. Viorel Martin. În prezent *Cercul IngEpigrama* este condus de ing. Ioan Ganea Christu care este și redactorul-șef al revistei „Ing Epigrama”.

Cercul de teatru *AGIR ImpACT ART*, înființat la sfârșitul anului 2022 (președinte ing. Daniel Neguț, președinte de onoare Nicolae Vasile), a obținut în anul 2025 premiul al III-lea la Festivalul „Eusebiu Ștefănescu” cu piesa „Ioșca, Sică și Mitică”, scrisă de Nicolae Vasile. Din distribuție au făcut parte: Mariana Anghel, Ion Lorinczi, Daniel Neguț, Viorel Speteanu, Cristian Zaharia și subsemnata, Daniela Bădescu, sub coordonarea lui Daniel Neguț.

Activitatea culturală este completată de Orchestra Inginerilor „Petru Ghenghea”, condusă de ing. Andrei Iliescu, care împlinește anul acesta 70 de ani de la înființare.

Toate aceste inițiative demonstrează că rigoarea tehnică și sensibilitatea artistică se împletesc armonios în universul AGIR, care rămâne, astfel, o punte solidă între trecutul istoric glorios și viitorul creativ al ingineriei românești.

Prof. onor. dr. ing. dipl. DHC Mihai MIHĂIȚĂ, Președintele AGIR

Mihai MIHĂIȚĂ, premiat la Gala Premiilor revistei „Cronica Timpului” pentru rezultatele deosebite în activități culturale desfășurate în cadrul AGIR, Dec 2025, alături de Nicolae VASILE - cel care i-a înmănat premiul

Daniela BĂDESCU, Mihai MIHĂIȚĂ și Mariana ANGHEL

Nicolae TĂNĂSESCU

Documente din perioada 1820-1866 care au făcut istorie în Principatele Române

Sala de expoziții *Theodor Pallady* de la Biblioteca Academiei Române (B.A.R.) a găzduit, în perioada 29 aprilie – 8 mai a.c., o interesantă expoziție, intitulată sugestiv „Foi volante care au făcut istorie”, în care au fost aduse în atenția publicului documente prețioase tipărite în urmă cu două secole. A fost reliefat încă o dată rolul B.A.R. în conservarea Patrimoniului, în menținerea trecutului ca resursă vie pentru prezent și viitor, veritabilă lecție de istorie.

Documentele expuse cu acest prilej, de o valoare inestimabilă, ilustrează drumul parcurs de români către unitate, independență și modernitate, de la mișcările revoluționare până la reformele domniei lui Cuza. Printre momentele care au pregătit formarea statului român modern, regăsite în documentele expuse, amintim: Revoluția din 1821, Revoluția de la 1848, Divanurile ad-hoc din 1857, Adunările Elective din 1858, alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor în ambele principate, la 24 ianuarie 1859, eveniment care a marcat împlinirea Unirii și reformele sale (secularizarea averilor mănăstirești, reforma agrară, legea instrucțiunii publice, modernizarea administrației), toate acestea punând bazele statului român modern între 1864 și 1866.

Curatorul expoziției: Ion VOLCU, bibliograf

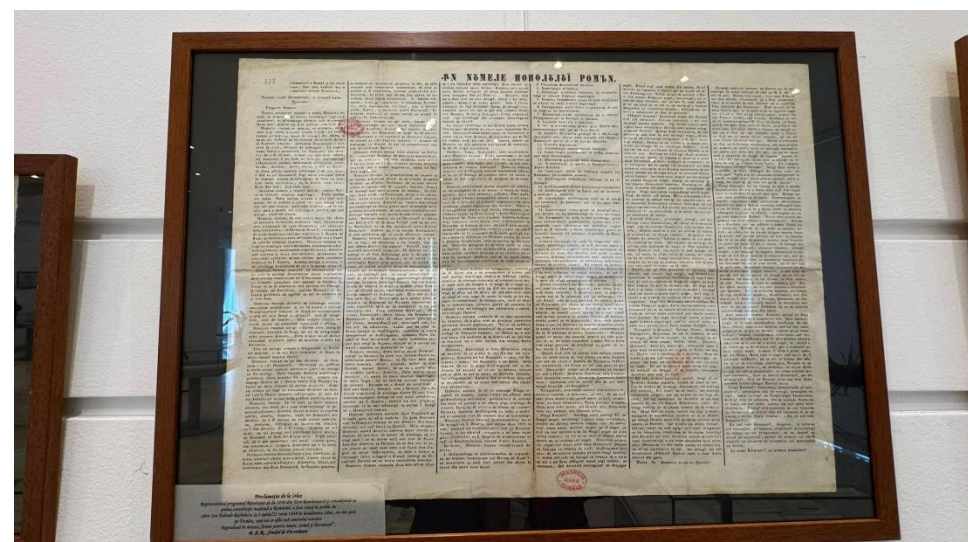
Bibliograful Ion Volcu, de la Serviciul Catalogare-Clasificare Periodice, Foi volante (B.A.R.), în calitatea sa de curator al acestei expoziții, a prezentat inclusiv creațiile literare ale vremii care au susținut perioada de formare a statului român modern. Acesta a amintit versurile lui Gheorghe Asachi și Vasile Alecsandri, care „au cultivat sentimentul patriotic, evocând frumusețea patriei, dorința de unitate și mândria națională”. Dumnealui a subliniat că această expoziție este inedită deoarece este prima care reunește documente din foile volante ale perioadei 1820 – 1866.

Dintre documentele expuse mai amintim: Text în limba greacă, *Către frații și prietenii Eteriei*, Alexandru Ipsilanti, Iași, 4 februarie 1821 (eteriștii îlucid pe T. Vladimirescu în 27 mai 1821); Proclamația generalului Alexandru Ipsilanti către norodul Țării Moldaviei, Iași, 23 februarie 1821, în care își anunță intenția de a trece în Grecia pentru a-și elibera patria; Însemnare manuscrisă - Carte arhierescă de hirotonie, cu sigiliul în chinovar al Mitropoliei Moldovei, 1821; Atestat de învățătură și purtare, Buzău, 1834; Proclamația domnitorului Mihail Grigorie Sturza (domn al Țării Moldovei) către săteni, după urcarea sa pe tron, Iași, 9 iulie 1834; Pașaport bilingv româno-turc, necompletat, anii 1840, Tipografia Statului Zaharia Carcalechi, cu text în limba română cu alfabet de tranziție și în limba turcă; Afîș bilingv româno-francez care anunță concertul violonistului Henri Ehrlich, de la Conservatorul din Viena, Iași, 1843; Poezie din 8 strofe a câte patru versuri, compusă cu ocazia inaugurării Universității din Iași în 26 octombrie 1860, Tipografia lui Adolf Bermann; Hârtie ce Canțelarie, Iași [1830-1840]; Atestat de Învățătură, Iași [1858]; Urare de Anul Nou 1853, „Către onorabili abonați a foilor periodice din Moldavia. Anul 25 al înființării lor. Compozitorii foilor.” Iași, 1852, Institutul Albinei, ș.a.

Buletine de vot pentru alegerea deputaților din Divanul ad-hoc din Moldova, Iași, 1857

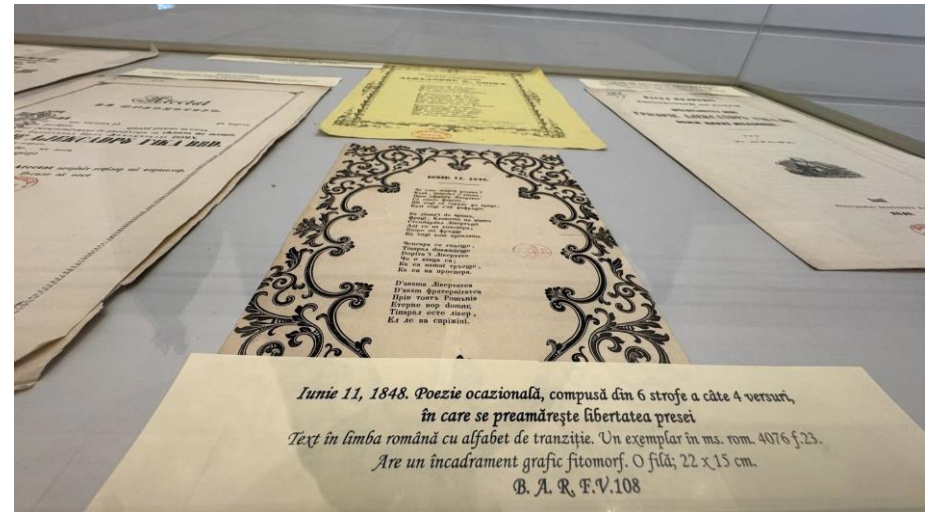
A atras atenția și *Proclamația de la Islaz*, reprezentând programul Revoluției de la 1848 din Țara Românească, considerată drept prima Constituție modernă a României, citită public de Ion Heliade-Rădulescu la 9 iunie/21 iunie 1848 în localitatea Islaz (mic port pe Dunăre, aflat sub controlul turcilor la acea vreme).

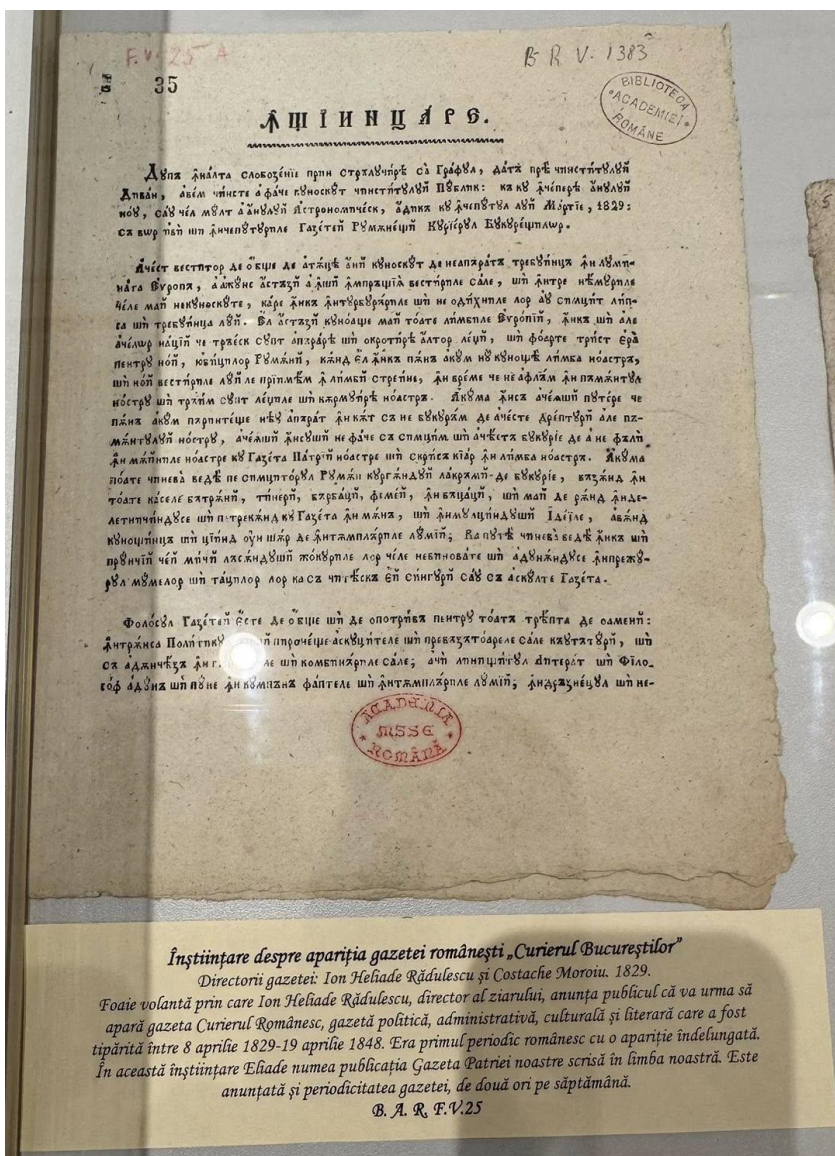
Proclamația de la Islaz

Jurnalistă fiind, atenția mi-a fost atrasă în mod special de documentul de înștiințare despre apariția gazetei românești „Curierul Bucureștilor”, 1829, cu directori gazetă Ion Heliade Rădulescu și Costache Moroiu. Prin această foaie volantă, Ion Heliade Rădulescu, în calitatea sa de director al ziarului, anunța publicul că urma să apară gazeta „Curierul românesc”, cu periodicitate de două ori pe săptămână. Era o gazetă politică și administrativă, culturală și literară, ce a fost tipărită între 8 aprilie 1829 – 19 aprilie 1848, fiind astfel primul periodic românesc cu apariție îndelungată. În această foaie de înștiințare, Heliade Rădulescu numea publicația „Gazeta Patriei noastre scrisă în limba noastră” (n.n. limba română de tranziție). Gazeta urma să fie pusă în vânzare cu prețul de 2 galbeni împărătești pentru abonații din afara țării și 40 – 32 sfanți pentru cei din țară.

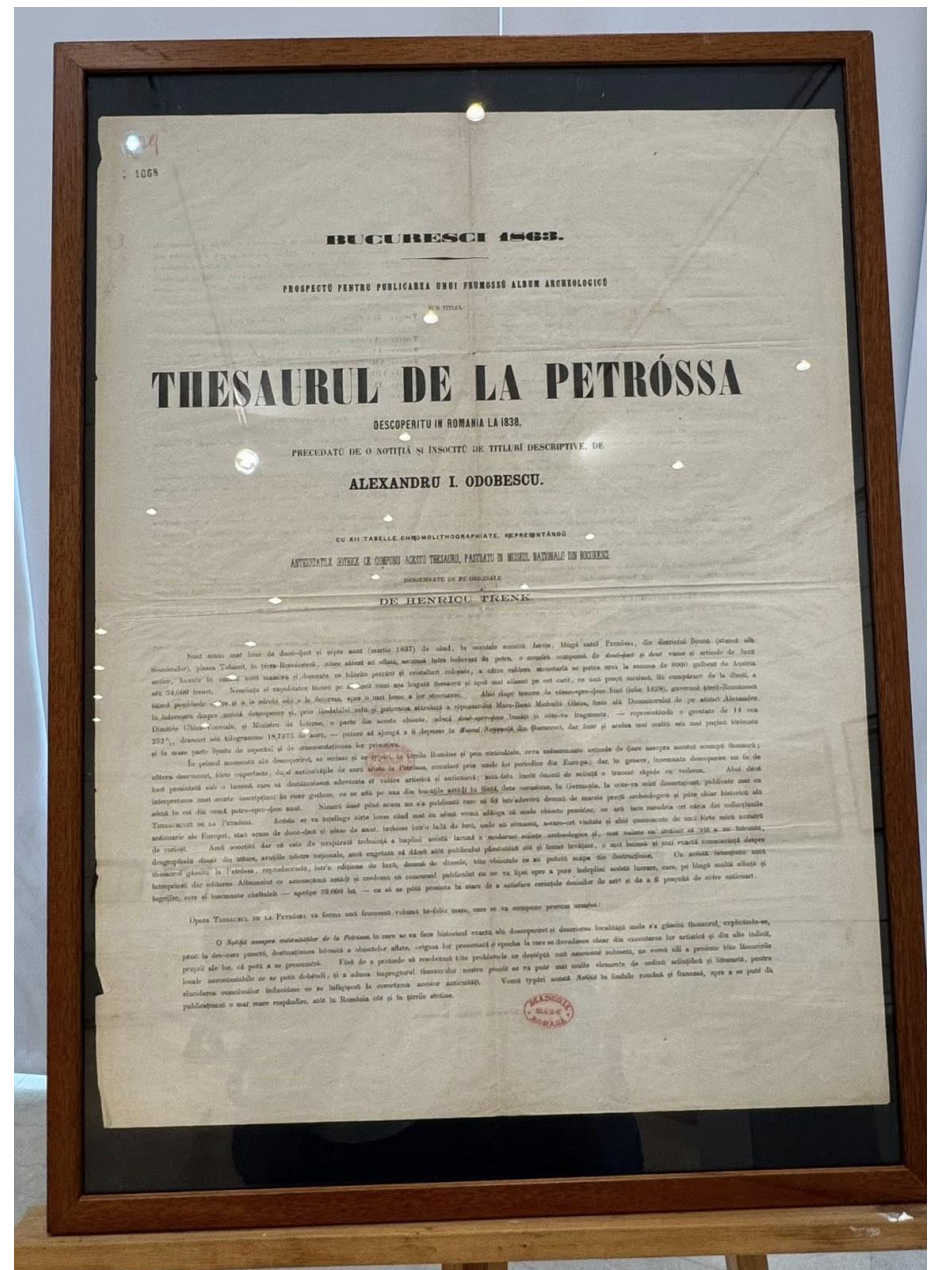
Remarcabilă este și poezia tipărită la 11 iunie 1948, compusă din 6 strofe a câte patru versuri, în care se preamărește libertatea presei.

Iunie 11, 1848. Poezie în care se preamărește libertatea presei

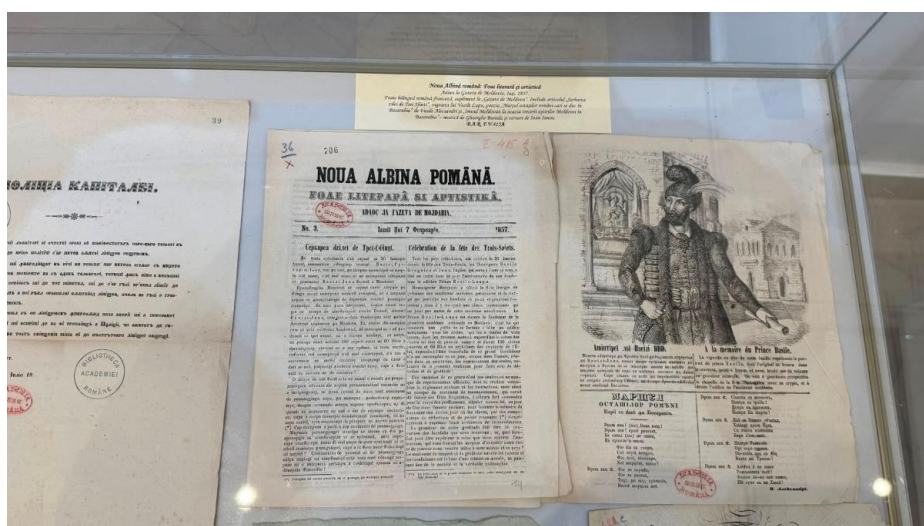

Înștiințare despre apariția gazetei românești „Curierul Bucureștilor”
 Directori gazetă: Ion Heliade Rădulescu și Costache Moroiu. 1829.
 Foaie volantă prin care Ion Heliade Rădulescu, director al ziarului, anunța publicul că urma să apară gazeta Curierul Românesc, gazetă politică, administrativă, culturală și literară care a fost tipărită între 8 aprilie 1829-19 aprilie 1848. Era primul periodic românesc cu o apariție îndelungată. În această înștiințare Heliade numea publicația Gazeta Patriei noastre scrisă în limba noastră. Este anunțată și periodicitatea gazetei, de două ori pe săptămână.
 B. A. R. F.V.25

O atenție aparte în cadrul acestei expoziții trezește Afișul tipărit în 1863 în București, care se referă la descoperirea din 1838 a Tezaurului de la Pietroasa, cu notiță și titlurile descriptive ale lui Alexandru I. Odobescu, așa cum se menționează pe foaia volantă. Din acel Tezaur făcea parte și Cloșca cu puii de aur – unul dintre cele mai importante tezaure arheologice descoperite vreodată în țara noastră. Alexandru Odobescu (23 iunie 1834 – 10 noiembrie 1895) a fost un scriitor, arheolog și om politic român, cunoscut pentru contribuțiile sale în domeniul literaturii și arheologiei. În 1861 scoate la București „Revista română pentru științe, litere și arte” în care tipărește de-a lungul anilor, printre altele, „Istoria românilor supt Mihai-Voievod Viteazul” de Nicolae Bălcescu. Tot Odobescu este cel care a scris, printre altele, o monografie despre Tezaurului de la Pietroasa.

Importanța acestei expoziții este dată de valoarea documentelor prezentate, din perspectivă istorică, socială și culturală, și ilustrează rolul ideilor, culturii și acțiunii politice în perioada 1820-1866.

Tanța TĂNĂSESCU

Coiful de la Coțofenești

și două dintre brățările dacice regale au ajuns acasă

Coiful de la Coțofenești - una dintre cele mai prețioase piese antice de aur provenind din România, și două dintre cele trei brățări dacice furate în ianuarie 2025 de la Muzeul Drents din Assen, Olanda, au ajuns marți, 21 aprilie a.c., în România, la Muzeul Național de Istorie a României (MNIR), sub măsuri stricte de securitate.

Cele trei prețioase artefacte au fost expuse publicului între 22 aprilie și 3 mai, după care au intrat în procesul de restaurare. În timpul conferinței de presă din 20 aprilie a.c. s-a precizat că daunele coifului sunt o ușoară aplatizare, constatându-se și o bucată desprinsă de pe un obrăzar, acolo unde a mai fost restaurat în 2019 chiar de către specialiștii MNIR. Cele două brățări dacice regale recuperate sunt piese plurispirale din aur, descoperite la Sarmizegetusa Regia, datate în sec. I î.Hr. și nu prezintă urme vizibile de distrugere. Managerul interimar al MNIR, Cornel Ilie, a dat asigurări că autenticitatea pieselor nu ridică niciun semn de întrebare, iar coiful va fi restaurat conform standardelor.

În cadrul Confeinței de presă organizată de MNIR în 20 aprilie 2026, eveniment cu semnificație aparte pentru patrimoniul cultural național prilejuit de revenirea în țară a Coifului de la Coțofenești și a celor două brățări dacice, au luat cuvântul: Excelența Sa, Willemijn van Haften, Ambasadoarea Regatului Țărilor de Jos în România; Rianne Letschert, Ministrul Educației, Culturii și Științei din Regatul Țărilor de Jos (prin mesaj video); Robert van Langh, restaurator și director al Muzeului Drents din Assen, Regatul Țărilor de Jos; András István Demeter, Ministrul Culturii; Ciprian Ștefan, director al Muzeului ASTRA din Sibiu și președinte al Rețelei Naționale a Muzeelor din România; dr. Cornel Constantin Ilie, manager al Muzeului Național de Istorie a României. Amfitrionii evenimentului au fost dr. Mihaela Simion, director adjunct al MNIR și Vlad Babenco, doctor în științe politice.

Muzeul Național de Istorie a României, instituție culturală importantă, cel mai mare muzeu de istorie din România, a fost deschis pe 8 mai 1972. Acesta este situat în fostul Palat al Poștelor, pe Calea Victoriei, construit între anii 1894 și 1899 după planurile arhitectului Al. Săvulescu, clădire inspirată de Palatul Poștelor Federale din Geneva.

Muzeul deține un patrimoniu bogat, cu peste 650.000 de piese, organizat în colecții precum: ceramică, lapidarium - tegularium, numismatică, filatelie, medalistică - sigilografie, tezaur, manuscrise, tipărituri, artă plastică, artă decorativă, fototecă istorică, stampe, hărți, metal, armament și echipament, textile și mobilier.

În sala *Tezaurului Istoric* sunt expuse peste 3.000 de piese unice din metale și pietre prețioase, aparținând civilizațiilor care au existat pe teritoriul actual al României sau ilustrând evenimente și personalități istorice.

Expoziția permanentă din *Lapidarium* se află într-o clădire construită la sfârșitul anilor '60. Aici sunt expuse copia bazei *Columnei lui Traian* și reproduceri ale scenelor de pe acest monument antic, alături de diverse monumente epigrafice și arhitectonice din Antichitate și Evul Mediu, toate organizate cronologic.

Sunt prezentate exponate civile (acte, decrete, monumente onorifice), monumente religioase (funerare și votive), sculptură și elemente decorative și arhitecturale.

Muzeul Național de Istorie a României deține o valoroasă colecție de bunuri de patrimoniu mobil, ilustrând toate perioadele semnificative din istoria românilor și civilizațiile antice de pe actualul teritoriu al țării. MNIR pune la dispoziția vizitatorilor două expoziții permanente majore - *Tezaur Istoric* și *Lapidarium - Copia Columnei lui Traian*, alături de expoziții temporare în *Holul Central*.

Unul dintre cele mai valoroase artefacte ale acestui muzeu este Coiful princiar getic din aur de la Coțofenești, descoperit cu aproape un secol în urmă în județul Prahova. Coiful este lucrat din foaie de aur, având o calotă conică ornamentată cu rozete dispuse orizontal. Partea superioară a calotei lipsește. Frontalul dreptunghiular este decorat cu ochi apotropaici, iar obrăzarele fixe înfățișează scene de sacrificiu. Apărătoarea de ceafă este decorată cu frize de animale fantastice. Coiful, realizat în stilul *repoussé*, are o înălțime de 25,50 cm, un diametru de 20,00 cm și cântărește 725,40 g.

Artefactul prezintă influențe stilistice grecești sau scitice și elemente specifice getice, cum ar fi reprezentarea ochilor apotropaici care conferă puteri magice purtătorului. Unitățile stilistice și execuția originală reflectă măiestria în prelucrarea aurului la geți.

În urmă cu 24 de secole, acest coif de aur era purtat de o căpetenie geto-dacă, fiind găsit în 1927 de copilul Traian Simion la Coțofănești, județul Prahova.

În cursul anului 1929, coiful, din aur de 20 de carate și având 770 g, a fost menționat în ziarele UNIVERSUL și PLOEȘTII.

Istoricii români au concluzionat că un coif de aur, precum cel de la Coțofenești, putea aparține doar unui lider geto-dac, îngropat împreună cu acesta și cu calul său.

Aceste piese de Tezaur ne îmbogățesc privirea ori de câte ori avem prilejul să le admirăm.

